

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEC

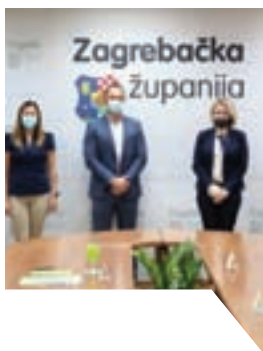
BROJ 908

11. RUJNA 2020. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

**Zaštićeni ili
na vjetrometini?**

5

Vojnić i Žigmanov u službenom posjetu Zagrebu

Zagrebačka županija financira prve jaslice na hrvatskom jeziku u Srbiji

8

Subotička biskupija

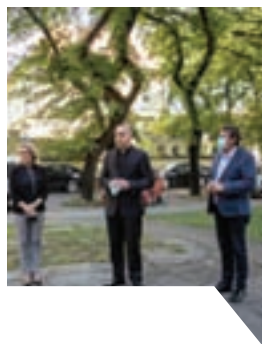
Za novog biskupa imenovan mons. Slavko Večerin

12

Nenad Jovanović, novinar zagrebačkih *Novosti*

Tjednik za manjine i ljevičare

15

Potpisan sporazum o postavljanju spomenika biskupu Antunoviću

Dug put privodi se kraju

20

Izložba *S Božjom pomoći*

O euharistijskim kongresima u Bačkoj

40

Smotra dječjih pjevača i zborova

Mali čuvari glazbene tradicije

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Zvonko Sarić
(koordinirator dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Ivana Petrekanić Sič

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Sajnos DOO Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila Agencije za privredne registre Republike Srbije pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Projekt – manjinsko informiranje

Tako se sklopilo ovoga tjedna da je informiranje na manjinskim jezicima, u neku ruku, tema ovoga broja. Prošloga petka održan je panel, odnosno video-konferencija na temu »Mediji na jezicima nacionalnih manjina – istraživanje i analiza« koju je izradio **Nedim Sejdinović**, a podržala Organizacija za europsku sigurnost i suradnju. Tijekom konferencije, osim uobičajenih rečenica o tome kako treba zaštititi interkulturalnost, multijezičnost itd. (i to u godini kada je isteklo pet godina tijekom kojih su navodno manjinski programi bili zaštićeni, a za koje vrijeme su uništavane redakcije na manjinskim jezicima koje su nastajale i trajale dugi niz godina), opet su se sukobile dvije koncepcije. Prema koncepciji autora analize glavni je problem informiranja na manjinskim jezicima utjecaj nacionalnomanjinskih vijeća. Prema predsjedniku Mađarskog nacionalnog vijeća **Jenőu Hajnalu** glavni je problem zadiranje u manjinsku kulturnu autonomiju u kojoj je informiranje jedno od četiri područja za koju su nadležna nacionalnomanjinska vijeća. Za ilustraciju dva koncepta mogu poslužiti dva citata s ove konferencije. Hajnal je rekao kako smatra »da misija OEES u Srbiji ne može dozvoliti da se fokusira isključivo na medijske slobode, i to u toj mjeri da ne poštuje ni slovo Ustava države u kojoj djeluje. Ovim ne samo da isključuje mogućnost bilo koje suradnje po ovim pitanjima već i stvara rizik da se fino uravnotežen sustav sa svim svojim manama i vrlinama raspadne čime ugrožava regionalnu sigurnost, dva ključna cilja koje ova organizacija proklamira već u svom imenu«. S druge strane, Sejdinović je rekao: »U čitavom ovom izvještaju sam se bavio i pravima i odgovornostima nacionalnih vijeća i ni u jednom slučaju nisam zahtijevao ili preporučivao umanjene prava nacionalnih zajednica na informiranje. Moja preporuka ide u tome pravcu da se osigura stabilno funkcioniranje i da se ostvarena prava ne smiju umanjivati. Inzistiram na odgovornosti nacionalnih vijeća za kvalitetno informiranje, medijski pluralizam i javni dijalog, zalažem se za slobodu medija, ali ne na uštrb gašenja medija«.

No, ovo je tema dovoljno široka da se o njoj pišu članci i vode intervjui, preširoka za ovako kratak tekst. Nastavak u sljedećem broju.

U ovom broju je tema i pokrajinski javni servis Radiotelevizija Vojvodine i turbulencije koje su nastale zbog 201 milijun dinara manje iz proračuna za ovu medijsku kuću koja se ponosi, i rado ističe, svoje programe na manjinskim jezicima. Ovaj manjak na svojoj koži je osjetilo i osjetit će 257 radnika ove medijske kuće, među njima i manjinske redakcije. Tako će od sada hrvatska redakcija funkcionirati s jednim novinarom manje. Inače, kako smo bili informirani, hrvatska redakcija se nije trebala »dirati«, jer u odnosu na druge manjinske redakcije radi s daleko manjim brojem novinara. Tako je do ovog otpuštanja mađarska redakcija imala ukupno 43 novinara i suradnika, slovačka 13, rumunjska 15, rusinska 16, romska 8 i hrvatska 7. Ipak, usprkos obećanjima, s najvišeg mjesta (u Pokrajini) hrvatska redakcija je sada spala na 4 novinara i 2 dopisnika.

Inače, na sastanku Koordinacije nacionalnih vijeća, posvećenom ovoj temi, u jednom od zaključaka se traži i da »komisija koja je pri Vladi Srbije omogućila RTV-u da zapošljava nove, mlade i obrazovane ljude na mjesta s kojih je netko otišao u mirovinu ili na bilo koji način otišao iz ustanove«.

Na to su predstavnici RTV-a rekli da »za sada nije ugroženo informiranje na jezicima nacionalnih zajednica« i da je rukovodstvo te medijske kuće »uradilo sve kako bi zadržalo što više ljudi«.

Poučeni iskustvom iz prethodnih pet godina u kojem je informiranje na manjinskim jezicima bilo zaštićeno, logično je zapitati se kako li će izgledati u budućnosti. I logično je zapitati se i zašto neki uporno inzistiraju na projektnom financiranju kada je jasno da, bez stabilnog financiranja nema stabilnih medija već samo projekata, pa i onih vrlo upitne kvalitete i svrhe.

I na koncu, donosimo i intervju s novinarom **Nenadom Jovanovićem** uposlenim u tjedniku srpske manjine u Hrvatskoj koji na pitanje je li moguć opstanak medija na manjinskim jezicima putem projektnog financiranja, a za što se neki uporno zalažu, odgovara jednom riječju »teško«.

J. D.

Epilog najavljenih otkaza na RTV-u

U hrvatskoj redakciji jedan novinar manje

Hrvatska redakcija RTV-a ima četiri stalno uposlena novinara, dva dopisnika i jednu novinarku uposleni preko Agencije, a to je Dajana Marković, kojoj je raskinut ugovor

Agencija *Laboris*, koja je do 1. rujna posredovala pri zapošljavanju 257 ljudi na Radioteleviziji Vojvodine, počela je 8. rujna pozivati radnike koji su ostali bez radnog angažiranja na RTV-u da potpišu rješenje kojim se upućuju na plaćeno odsustvo »zbog smanjenog obima rada« u narednih 45 dana, navodi *Beta*. Za to vrijeme primat će 60 posto prosječne zarade koju su ostvarivali u agenciji *Laboris*. Razdoblje od 1. do 9. rujna bit će im plaćeno kao redovan rad.

U RTV-u su 50 ljudi zaposlili na neodređeno vrijeme i oni su sporazumno raskinuli ugovor s agencijom *Laboris*. Od preostalih 207, više od stotinu radnika je također sporazumno raskinulo ugovor s agencijom da bi s RTV-om potpisali ugovor o privremeno-povremenim poslovima. Kako *Beta* saznaje, ugovorom s agencijom trenutno je vezano manje od 100 ljudi. Nekoliko njih također je bilo pozvano u RTV da potpišu ugovore o privremeno-povremenim poslovima, ali su odbili.

Epilog je to problema koji je nastao u pokrajinskom javnom servisu nakon što su ostali uskraćeni za 201 milijun dinara proračunskih sredstava.

Sindikalni prosvjed

Već 31. kolovoza, kada se saznalo za raskidanje ugovora, Granski sindikat kulture, umjetnosti i medija *Nezavisnost* tražio je od

rukovodstva RTV-a da se svi radnici te kuće angažirani preko agencije za zapošljavanje prime u radni odnos i da se prekine s praksom suradnje s posredničkim agencijama, jer to, kako su naveli, proračun RTV-a košta više nego da ljude koji već godinama rade na različitim pozicijama u pokrajinskom javnom servisu prime u radni odnos.

Na prosvjedu »Bez posla nitko! Solidarnost ispred svega!«, održanom povodom najavljenog otpuštanja, predstavnici tog sindikata čelne ljude RTV-a pozvali su i da osiguraju uštede na drugim proračunskim pozicijama kako bi se prebrodila trenutna financijska kriza, a ne otpuštanjem zaposlenih koji nose program medija. Također je zahtijevano i da hitno iniciraju sjednicu upravnih odbora javnih servisa na kojoj bi se utvrdila realna cijena TV pretplate, u skladu sa zakonom o javnim servisima, a kako funkcioniranje RTV-a i RTS-a ne bi ovisilo o volji vladajućih političkih aktera.

Okupljenima na prosvjednom skupu pročitano je i pismo podrške redakcije lista *Magyar Szó*, koji su izrazili solidarnost s kolegama u RTV-u, te uputili javni apel da se sačuva pokrajinski javni servis.

Nezavisno društvo novinara Vojvodine zbog otpuštanja u RTV-u obratilo se brojnim međunarodnim novinarskim i medijskim organizacijama, OEES-u, Vijeću Europe i Delegaciji Europske unije u Srbiji.

Sa zahtjevima zaposlenih u RTV-u solidarizirali su se i predstavnici sindikata *Nezavisnost* iz novosadskih javno-komunalnih poduzeća, te iz grane sindikata industrija, energija i rudarstvo. Prosvjed su tada podržale i organizacije *Krov nad glavom* i *Savez antifašista Vojvodine*, međutim na samom prosvjednom skupu bilo je tek stotinjak okupljenih, među njima najmanje onih kojih se to neposredno tiče, piše *Autonomija*.

Nacionalnomanjinski programi

I predstavnici nacionalnomanjinskih vijeća sastali su se u povodu ovoga problema 2. rujna u prostorijama Rusinskog kulturnog centra u Novom Sadu i uputili zahtjev predsjednici Vlade Srbije **Ani Brnabić** da se osigura 201 milijun dinara, koliko je prilikom rebalansa proračuna Srbije »oduzeto« Radio-televiziji Vojvodine.

Vijećnik Hrvatskog nacionalnog vijeća **Goran Kaurić** prisustvovao je sastanku Odbora za informiranje Koordinacije nacionalnih vijeća nacional-

nih manjina koji je zakazao predsjedavajući Koordinacijom i predsjednik Nacionalnog vijeća bugarske nacionalne manjine **Stefan Stojkov**, a na prijedlog predsjedavajućeg Odbora za informiranje **Mirka Bajića** i predsjednika Nacionalnog vijeća rusinske nacionalne manjine **Borislava Sakača**.

Tema sastanka je bila »Smanjenje stečenih prava po pitanju funkcioniranja redakcija na jezicima nacionalnih manjina na RTV Vojvodine«. Osim predstavnika nacionalnih vijeća, na sastanku su bili prisutni predstavnici JMU Radio-televizije Vojvodine, glavni i odgovorni urednik Trećeg programa **Vojin Popović** i glavni i odgovorni urednik Drugog programa **Mirko Kanjuh**.

Predstavnici RTV Vojvodine su prisutne detaljno informirali o problemima koje imaju manjinske redakcije ove televizijske kuće. Konkretno, hrvatska redakcija RTV-a ima četiri stalno uposlena novinara, dva dopisnika i jednu novinarku uposleni preko Agencije, a to je **Dajana Marković**, kojoj je raskinut ugovor tako da ova redakcija sada ima jednog zaposlenog manje.

Vijećnik Goran Kaurić iznio je dva prijedloga, a to je da Koordinacija po žurnom postupku izabere delegaciju u kojoj će biti i stručna osoba iz RTV-a, a potom zatraži žuran prijem u Vladi Srbije, odnosno kabinetu premijerke ili nadležnog ministra. Tema sastanka bi bila »Ukidanje financijskog umanjenja od 210 milijuna« uz odgovarajuće unaprijed pripremljeno obrazloženje. Prijedlog vijećnika Kaurića je jednoglasno usvojen.

H. R.

Vojnić i Žigmanov u službenom posjetu Zagrebu

Zagrebačka županija financira prve jaslice na hrvatskom jeziku u Srbiji

Predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća u Srbiji **Jasna Vojnić**, predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov** i predsjednik Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata **Mato Jurić** sastali su se prošloga četvrtka, 3. rujna, s pročelnikom Upravnog odjela za gospodarstvo i fondove EU Zagrebačke županije **Damirom Fašaićem** i voditeljicom Odsjeka za regionalni razvoj i međunarodnu suradnju **Ivanom Rendulić-Jelušić** u prostorijama Zagrebačke županije.

Glavna tema sastanka bila je osiguranje sredstava za adaptaciju i prilagodbu prostora za jaslčku skupinu u okviru dječjega vrtića *Marija Petković – Biser* u prostoru koji je osigurala Subotička biskupija.

»Jaslička skupina na hrvatskome jeziku od izuzetnog je značaja za hrvatsku zajednicu u Vojvodini, jer se time zaokružuje proces cjelovitog obrazovanja na hrvatskome jeziku – od jaslica do lektorata hrvatskoga jezika i književnosti«, rekla je Vojnić.

Predsjednik DSHV-a Tomislav Žigmanov je dodao da su »i male geste od krucijalne važnosti za Hrvate u Vojvodini«.

FOTO: Zagrebačka županija

Na sastanku je bilo riječi i o mogućnostima ljetovanja djece sljedeće godine na Hrvatskom primorju, suradnji u području povezivanja gospodarstvenika Srbije i Hrvatske, te novim budućim projektima suradnje.

HNV

O medijima na jezicima nacionalnih manjina – iz dva kuta

Sloboda medija i manjinska autonomija

»Pisati o manjinskom informiranju u Srbiji je ozbiljan i težak zadatak i podrazumijeva i značajnu dozu suptilnosti, jer to pitanje nije samo medijsko, ono je i kulturno i par excellence političko pitanje«, rekao je neovisni konzultant **Nedim Sejdinović** predstavljajući svoj izvještaj »Mediji na jezicima nacionalnih manjina – istraživanje i analiza«, čiju je izradu podržala Organizacija za europsku sigurnost i suradnju (OESS).

Prezentacija izvještaja održana je putem video-konferencije 4. rujna u organizaciji Misije OESS-a u Srbiji u partnerstvu s Nezavisnim udruženjem novinara Srbije i Centrom za održive zajednice. O trenutnoj situaciji u medijima na manjinskim jezicima na osnovu ovog istraživanja govorili su uvodničari **Veljko Milić** (pravnik, NDNV), **Ragmi Mustafa** (Albansko nacionalno vijeće) i **Boris Varga** (direktor NIU *Ruske slovo*) nakon čega je uslijedila rasprava. Moderatorica je bila **Jelena Kleut** (Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu). U konferenciji je sudjelovalo preko 70 novinara i stručnjaka.

Pristup i način izrade

Izvješće se počelo pisati u studenom prošle godine i postojala je ideja da se prezentira, saslušaju komentari i sugestije i onda napravi konačni izvještaj, ali je zbog epidemije odgođeno te je, kaže Sejdinović, konzultirao neke medijske eksperte i kolege novinare iz manjinskih medija i uvrstio njihove preporuke i komentare u izvještaj. Kao jedno od važnih pitanja u izradi ovog izvještaja Sejdinović je naveo pitanje definiranja »što jesu, a što nisu višejezični mediji« budući da je ovaj izvještaj za cilj imao i izradu registra višejezičnih i manjinskih medija. Kao glavni problem je pak naveo utjecaj manjinskih nacionalnih vijeća na medije na manjinskim jezicima.

Ovakav pristup izradi izvještaju kritizirao je predsjednik Mađarskog nacionalnog vijeća **Jenő Hajnal**, koji je kazao kako stavovi izneseni u istraživanju i analizi ne oslikavaju objektivnu sliku o ovom području već su izneseni subjektivni i veoma pristrasni stavovi autora.

»Dok stavove autora možemo poštovati kao njegove osobne nikako ih ne možemo promatrati kao pluralne, jer se ipak radi samo o jednoj osobi koja gleda na cijelu sliku manjinskog informiranja. Ovo je naša najveća kritika misije OESS-a u Srbiji i ona se tiče izbora individualnog autora umjesto grupe autora iz različitih sfera javnog života i informiranja za sastavljanje jednog ovakvog značajnog i veoma bitnog izvještaja«, smatra Hajnal.

Registar manjinskih i višejezičnih medija

Bitan dio ovog izvještaja čini pokušaj izrade registra manjinskih i višejezičnih medija. Ukupno je nabrojano 199 medija koji ima-

ju medijske sadržaje na manjinskim jezicima. Radi se o medijima kojima su osnivači (posredno) nacionalna manjinska vijeća kao i privatnim i medijima civilnog društva (dnevници, tjednici, mjesečnici, radio, TV i web portali), koji izvještavaju (i) na manjinskom jeziku. Osim toga, postoje manjinski programi na RTV-u koji emitira program na 11 manjinskih jezika dok na RTS-u postoji samo jedna, nedavno uvedena, emisija vijesti na albanskom jeziku i programske cjeline na romskom jeziku na radiju i televiziji. No, kaže Sejdinović, oko registra postoje brojne metodološke nedoumice, koje su u stvari suštinska pitanja da li uvrstiti u višejezične medije one koji svaka dva-tri mjeseca objave manjinski medijski sadržaj, ili one medije koji samo s vremena na vrijeme kada im prođe neki projekt imaju sadržaj na manjinskim jezicima, zatim manjinske internet portale koji imaju toliko slabu dinamiku da je pitanje postoje li uopće. Zato je, smatra Sejdinović, veoma važno jasno definirati što je manjinski, a što višejezični medij kako ne bi dolazilo do zlouporaba, kao što se to događalo u periodu privatizacije medija.

Nacionalnomanjinska vijeća i mediji

Sejdinović smatra kako je u novoj Medijskoj strategiji pitanje manjinskog informiranja dobro obrađeno, ali ostaje pitanje »ako možemo biti zadovoljni kvantitetom, možemo li biti zadovoljni i kvalitetom manjinskog informiranja i postoji li medijski pluralizam i pluralizam mišljenja, a u tom kompleksnom sustavu manjinskog informiranja veoma važnu, centralnu i odlučujuću ulogu imaju nacionalnomanjinska vijeća«. Prema njegovom mišljenju, »osim što imaju mogućnost osnivanja medija na jezicima manjina koji se financiraju najvećim dijelom iz javnih fondova, ne postoje mehanizmi koji bi osigurali autonomnu nezavisnu uređivačku politiku tih medija (...) imaju utjecaj i na financiranje drugih medija kojima nisu osnivač, jer daju prijedloge za sufinanciranje za dodjelu sredstava na natječajima«, i »daju mišljenje za izbor odgovornih urednika na manjinskim jezicima«.

I na ovu temu se referirao Hajnal koji je rekao da »analiza u jednom svom dijelu govori o devastaciji manjinske medijske scene nakon medijske privatizacije u Srbiji koja je bila posljedica povlačenja države s medijske scene, a u drugom dijelu govori o potrebi ukidanja direktnih davanja manjinskim medijima i prelaska na model konkursnog sufinanciranja čiji negativni rezultati su poznati. Kada iz svog uskog, nepluralnog, gledišta govori o usklađivanju krovnog medijskog zakona sa zakonom o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina jasno je da se ne misli na zaštitu stečenih kolektivnih prava pripadnika nacionalnih manjina da njihovi izabrani predstavnici sudjeluju u donošenju odluka koje ih se tiču kao što je, na primjer, izbor glavnog i odgovornog urednika programa na manjinskim jezicima javnog

Kao glavni problem u informiranju na manjinskim jezicima Sejdinović ističe utjecaj manjinskih nacionalnih vijeća na medije na manjinskim jezicima * Utjecaj na javne poslove predstavlja smisao i osnovu korpusa manjinskih prava, rekao je Hajnal

servisa već samo isključivo na smanjenje utjecaja nacionalnih vijeća.

Hajnal je ocijenio da je Izvještaj »u velikoj mjeri pristrasan protiv nacionalnih vijeća nacionalnih manjina, koje naziva manjinskim elitama, i ne priznaje im niti jednom riječju legitimitet koji im pripada zbog načina njihovog izbora putem neposrednih izbora koji oslikavaju volju građana. Dokument preuveličava utjecaj nacionalnih vijeća u cilju smanjenja istog, često zaboravljajući da utjecaj na javne poslove predstavlja smisao i osnovu korpusa manjinskih prava. Objektivnost bi u ovom slučaju zahtijevalo vaganje između raznih međusobno isključivih vrijednosti što bi trebalo dovesti do izbora najboljeg među njima. Analiza, nasuprot tome, predstavlja apsolutnu slobodu medija kao jedinu bitnu vrijednost, spremna je žrtvovati sva stečena prava i slobode za dostizanje tog inače nedostižnog ideala. U tom duhu izvještaj negira sve pozitivne aspekte i činjenice da nacionalna vijeća mogu biti osnivači medijskih ustanova kao što su i održivost i osiguravanje prava velikog broja građana da budu informirani na svom materinjem jeziku, čak i činjenicu da uz javni medijski servis upravo oni stvaraju pluralitet medija za kojim žudi, već analiza pristrasno ističe isključivo njihove negativne strane čime im negira svrhu postojanja.

U završnom dijelu ovog Izvještaja navodi se kako je »u ovom trenutku jasno da je zakonska i podzakonska regulativa koja definira područje javnog informiranja na jezicima nacionalnih manjina u Srbiji i ulogu nacionalnih vijeća – neodgovarajuća i da ne pruža nikakve garancije za odgovornost medija kojima su nacionalna vijeća (posredno) osnivači, niti mehanizme koji bi omogućili istinito, nepristrasno, potpuno i blagovremeno informiranje na jezicima nacionalnih manjina, nezavisnu uređivačku politiku medija kojima su nacionalna vijeća (posredno) osnivači, odnosno nezavisnost od izvora financiranja, zabranu svakog oblika cenzure i nezakonitog utjecaja na rad redakcije, primjenu međunarodno priznatih normi i principa, odnosno poštivanje profesionalnih standarda i kodeksa«.

Profesionalna i etička samoregulacija

Kao model kojim bi se vršila profesionalna i etička samoregulacija između nacionalnomanjinskih vijeća i medija kojima su osnivači, na konferenciji je predložen model koji je definiran u mediju na rusinskom jeziku *Ruske slovo*. Direktor ove ustanove Boris Varga kazao je kako su *Ruske slovo* i *Ruten press* 2019. godine izradili i potpisali jedan unutarnji akt samoregulacije, interni etički medijski kodeks, kao mehanizam »kojim se jasno regulira odnos između

izdavača i medija, a u cilju ostvarenja prava manjina na istinito, nepristrasno i blagovremeno informiranje koji bi trebao spriječiti politički i drugi utjecaj na *Ruske slovo*, cenzuru i autocenzuru, da se osigura poštovanje profesionalnih standarda i kodeksa, a posebno kodeksa novinara Srbije«.

Ovaj interni medijski etički kodeks nije samo statički dokument, kazao je Varga, već je nastao iz dobre prakse uspostavljene 2014. godine »kada su *Ruske slovo* i *Ruten press* koji su sastavni dio ove ustanove, počeli s depolitizacijom svojih izdanja i kada smo napravili pravila praćenja izbora za nacionalna vijeća i sprječavanja sukoba interesa koji je inače česta praksa u tom mediju. Bez hrabre odluke Nacionalnog vijeća Rusina, odnosno njihovog odbora za informiranja donošenje ovakvog kodeksa samoregulacije bilo bi nemoguće. Oni su pokazali svoj demokratski potencijal i volju da *Ruske slovo* i njegova izdanja budu javni servis svih građana koji mogu čitati taj medij. Dokument definira *Ruske slovo* kao javni servis, sprječava sukob interesa (kad su novinari istovremeno i članovi nacionalnomanjinskih vijeća), a to je glavno čvorište partokratije i u drugim manjinskim medijima«.

Treće je pitanje kadrovske politike, odnosno sudjelovanje kolektiva *Ruske slovo* u izboru najviših funkcija u toj ustanovi. I četvrto, nadzor nad provođenjem te samoregulacije.

»Ovaj je model dugo pripreman i za to je primjenjiv i kao direktor *Ruske slovo* sam izabran kao nepartijski ili drugi interesni kadar i osobno preporučujem ovaj dokument svim drugim nacionalnim vijećima i medijima. Nakon potpisivanja internog medijskog etičkog kodeksa u razgovoru s predstavnicima OEES-a ovaj je model početkom godine trebao biti predložen i drugim manjinskim medijima i nacionalnim vijećima, ali nas je spriječila poznata pandemija virusa covid-19«, rekao je Varga.

»Upravo su krajem i početkom ove godine napravljene partokratske kadrovske i sadržajne promjene u slovačkom *Hlas ľudu* kao i u listu na rumunjskom jeziku *Libertatea*, a koji su suprotni svemu onome što predviđa spomenuti etički kodeks. Upozoravam sve aktere zainteresirane za slobodu medija i profesionalno i etičko izvještavanje na jezicima nacionalnih zajednica da ukoliko se ne poduzmu neke mjere, manjinski mediji kojima su osnivači nacionalna vijeća postat će puki glasnici tih nacionalnih vijeća i stopit će se u sivoj medijskoj slici u koju je Srbija odavno zaronjena i sve dublje tone«, poručio je Varga.

J. D.

Subotička biskupija

Za novog biskupa imenovan mons. Slavko Večerín

»Danas je u 12 sati, u Tiskovnom uredu Svete Stolice u Vatikanu, objavljeno da je sveti Otac papa Franjo prihvatio moje odreknuće od službe, a novim subotičkim biskupom imenovao je mons. **Alojzija Slavka Večerina**«, ovim je riječima, sada već umirovljeni biskup subotički mons. dr. **Ivan Pénzes** priopćio svećenicima, predstavnicima medija i vjernicima vijest o imenovanju novoga subotičkog biskupa.

Kako bi se vijest drugačije obznanila, nego zvonima. Tako su nakon ovoga proglasa, na blagdan rođenja Blažene Djevice Marije, 8. rujna, iza podneva zvonila zvona katedrale. Kako je već duže vrijeme najavljivano da biskup Pénzes odlazi u mirovinu, vjernici su čekali informaciju tko je novoimenovani biskup.

Biskup Pénzes odlazi u mirovinu

Bio je ovo svojevrsan događaj, jer je prije samoga proglasa u dvorištu biskupije, pedesetak svećenika točno u podne skupa molilo molitvu *Andeo Gospodnji*, a ujedno, bar onim hrvatskim, a napose katoličkim medijima ovo je bilo više nego obična konferencija. Vjernici su dobili novoga pastira.

»Radostan sam što je upravo moj dugogodišnji suradnik imenovan mojim nasljednikom. On mi je prvo kroz 12 godina bio tajnikom, a potom 15 godina generalnim vikarom. U tomu vidim svojevrsno priznanje i vrjednovanje svega onoga oko čega sam se trudio kroz proteklih više od 30 godina moje pastirske službe na stolici subotičkog biskupa, a skupa sa mnom i svi svećenici i vjernici laici. Bogu hvala na svemu, kako na uspjesima i radostima, tako i na križevima i neuspjesima«, kazao je u svom obraćanju umirovljeni biskup Pénzes.

Kao što je poznato biskup Pénzes je 10. kolovoza 2018. godine napunio 75 godina života, što ga prema odredbi Zakonika

kanonskog prava obvezuje da Svetom Ocu preda odreknuće od službe. Po njegovim riječima, odreknuće je predao 30. lipnja 2018., a preko Apostolske nuncijature dobio je odgovor da nastavi vršiti službu do imenovanja novoga biskupa. Tako je počevši od 8. rujna biskup Pénzes službeno umirovljeni biskup, no kao apostolski upravitelj vodit će biskupiju sve dok novoimenovani biskup mons. Večerín ne bude zaređen za biskupa i ne preuzme službu.

Kada će biti ređenje još se ne zna točno, no kako je prenijela Informativna katolička agencija želja novoimenovanog biskupa je da to bude 14. studenoga na blagdan sv. Nikole Tavelića, prvog hrvatskog sveca i zaštitnika hrvatskog naroda, čijem zagovoru želi preporučiti i čitavu Subotičku biskupiju.

Biografija novog biskupa

Mons. Slavko Večerín rođen je 6. lipnja 1957. godine u Subotici. Nakon osnovne škole završio je Gimnaziju u Subotici, te je kao bogoslov Subotičke biskupije od 1976. do 1983. godine boravio na odgoju u Nadbiskupijskom bogoslovnom sjemeništu u Zagrebu, gdje je na Katoličkom bogoslovnom fakultetu pohađao filozofsko-teološki studij. Za svećenika Subotičke biskupije zaređen je 14. kolovoza 1983., a prve dvije godine svećeničke službe je djelovao kao župni vikar u župi Presvetog Trojstva u Somboru. U ljeto 1985. imenovan je upraviteljem župe sv. Pavla u Baču, a potom je 1991. godine premješten u Suboticu, gdje je obnašao službu duhovnika u sjemeništu *Paulinum* i arhivara Biskupskog ordinarijata. Od 1994. do 2006. vršio je službu tajnika Subotičke biskupije. U župi sv. Petra i Pavla u Bajmaku je bio od 1998. do 2008., a potom od 2011. do 2016. u župi Marija Majka Crkve u Subotici, te je istovremeno bio rektorom marijanskog svetišta Bunarić. Od 2016. godine župnik je župe Uzvišenje sv. Križa u Somboru.

Službu generalnog vikara Subotičke biskupije obnaša od 2015. godine, a u dva mandata je bio članom Zbora savjetnika. Članom Liturgijskog vijeća Biskupske konferencije SR Jugoslavije, a potom i Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda bio je od 1999. do 2009. godine. Titulom naslovnog opata akošmonoštorske opatije Blažene Djevice Marije imenovan je 15. veljače 2004., a prelatom Njegove Svetosti 16. siječnja 2006. godine.

»Molite za mene«, poručio je Večerín

Nakon imenovanja okupljenima se obratio i mons. Večerín i među ostalim rekao:

»Za mene samoga, ali vjerujem i za mnoge će ovo imenovanje biti iznenađenje. Kad god mi se u životu dogodi nešto ne-

nadano pokušam uvijek pronaći logiku, jer se kod Boga ništa ne događa slučajno. Zahvaljujem ovom prilikom papi Franji i poglavarima Svete Stolice na povjerenju koje su mi iskazali, povjeravajući mi ovu odgovornu službu. I ja se poput Blažene Djevice Marije, čije rođenje danas slavimo, osjećam zbunjen i u isto vrijeme prebirem po svom srcu što bi trebalo ovo značiti za mene. 'Kako će to biti?', pitala se Marija kad joj je anđeo navijestio da će postati Majka Sina Božjega. Tako se i ja pitam: Kako će to biti?», kaže Večerin i dodaje: »Misao mi ovoga trenutka ide i k svim svećenicima, dijecezanskim i redovničkim, redovnicama i Kristovim vjernicima. Kao svećenik ove biskupije, kao tajnik i generalni vikar ove biskupije kroz razne prigode imao sam prilike upoznati svećenike, redovnike i laike. Gospodin Isus je prije muke na Križu za naše spasenje molio Oca nebeskoga za svoje učenike i one koji će povjerovati u njihovu riječ. Biti jedno, misao je vodilja naše Subotičke sinode. Biti jedno ne znači uvijek isto misliti, ali znači imati pred sobom jasan cilj i ostvarivati ga u suradnji i otvorenosti, oslonjeni jedni na druge, ali prije svega na

Treći biskup Subotičke biskupije

Mons. Alojzije Slavko Večerin bit će treći biskup Subotičke biskupije. Njegov prethodnik, sada umirovljeni biskup Ivan Pénzes je na ovu službu imenovan 25. travnja 1989. godine, a zaređen i ustoličen 18. lipnja iste godine. Prvi biskup Subotičke biskupije bio je **Matiša (Matija) Zvekanović** od 25. veljače 1968. do imenovanja Pénzesa. Biskup Zvekanović je asistirao pri posvećenju biskupa Pénzesa, a isti čin se očekuje i od Pénzesa kada bude ređen je mons. Večerina.

Gospodina. Osjećam se poput Marije i Josipa i kucam na vrata vašega srca, kao što su oni kucali i tražili malo mjesta. Rekao bih da će za početak biti dovoljan i jedan mali uzdah prema nebu, a još bolje ako me uključite u svoje molitve, ja vas u moje već jesam«, poručio je novoimenovani biskup Večerin.

Ž. Vukov

Reformirani udžbenici za 3. i 7. razred osnovne škole

Učenici neće ostati bez udžbenika

Hrvatsko nacionalno vijeće se, kao i svake godine, brine da udžbenici budu na vrijeme u rukama učenika. U prvom tjednu školske 2020./21. godine podijeljeni su svi udžbenici osim onih koji su iziskivali ponovnu izradu zbog novih programa nastave i učenja. Kako navode u HNV-u, hrvatska zajednica je među prvim nacionalnim manjinama koja je uspjela odgovoriti izazovima obrazovne reforme i osigurat će sve udžbenike do kraja rujna.

Na izradi udžbenika i radnih bilježnica za 3., odnosno 7. razred bio je angažiran tim od 20 stručnjaka koji su punih osam mjeseci intenzivno radili na tome da učenici ove godine dobiju 22 nova udžbenika. Da bi jedan udžbenik nastao, potrebno je najprije izraditi program nastave i učenja određenog predmeta, spram tog programa napisati ili prevesti udžbenik sa srpskog na hrvatski jezik, uraditi lekturu, prijelom udžbenika odnosno grafičko uređenje, korekturu te rukopis/prijevod dostaviti nakladniku kako bi ušao u proceduru njegovog odobrenja.

Ove je godine ipak došlo do određenih zastoja. Tim povodom, u HNV-u su nam rekli kako su prijevode novih reformiranih udžbenika za te razrede poslali nakladničkoj kući BIGZ na vrijeme, a ona ih je poslala Pokrajinskom tajništvu za obrazovanje, propise, upravu, nacionalne manjine – nacionalne zajednice na odobrenje. Nadležna institucija prosljedila je te udžbenike Pedagoškom zavodu Vojvodine (PZV) na stručno mišljenje. Rok za dostavljanje stručnog mišljenja je 30 dana za prevedene udžbenike sa srpskog na hrvatski jezik ili 60 dana za autorske udžbenike. Rokovi su istekli za neke udžbenike, a odobrenja za njihovu uporabu još uvijek nema tako da udžbenici ne mogu biti tiskani. Zastoj je iz određenih razloga nastao u PZV-u.

»Mi smo rokove ispoštovali, ali udžbenika još uvijek nema na listi odobrenih udžbenika. Naši su udžbenici većinom poslani 1.

srpnja, što znači da smo u kolovozu očekivali odobrenje te da idemo u tisak kod nakladnika. Zbog toga sada kasnimo s tiskom, te kao krajnji rezultat imamo problem s distribucijom udžbenika đacima«, kaže predsjednica Odbora HNV-a za obrazovanje **Margareta Uršal**.

Kada je riječ o reformiranim udžbenicima za navedene razrede, ukoliko se na internetskoj stranici PZV-a pogleda popis rukopisa koji su dobili stručnu ocjenu, uočava se znatno veći broj udžbenika na mađarskom u odnosu na udžbenike na jezicima drugih manjina. Naime, tamo je navedeno 24 odobrena udžbenika na mađarskom, dok ih je na rusinskom 12, na hrvatskom 7, na slovačkom 5, a na rumunjskom nula.

Predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** kaže kako se ovakva situacija može pripisati činjenici na koju Vijeće kontinuirano ukazuje, a to je da Hrvati nisu zastupljeni u državnim institucijama.

»Da ima barem jedan uposlenik u Zavodu koji dolazi iz hrvatske zajednice, vjerujemo da ne bi bilo ovakvih problema. Inače, na listi licenciranih pregledača udžbenika ima pripadnika hrvatske zajednice, koji osim licence za pregledanje udžbenika imaju položen lektorat za hrvatski jezik i književnost ili su profesori hrvatskog jezika i književnosti. Oni, unatoč velikoj potrebi da se udžbenici na vrijeme pregledaju, iz nama nepoznatih razloga nisu svi bili angažirani. Do sada smo imali odličnu suradnju s Pedagoškim zavodom Vojvodine i sigurni smo da ćemo i ovaj izazov zajedno nadvladati«, kaže Vojnić.

Odgovore na neka od ovih pitanja pokušali smo potražiti u PZV-u. Kontaktirali smo ih više puta početkom tjedna, te su nam obećali kako će nam se javiti, ali se do zaključenja ovoga broja (srijeda u podne) to nije dogodilo.

D. B. P.

Letargija Crkve u zamršenoj medijskoj sceni

Iako su se, posebno od osnivanja Radio Marije Srbije, realizatori crkvenog medijskog projekta odlučili posvetiti u većoj mjeri radijskom programu (ako se gledaju elektronički mediji), javne televizije su ih, možda zbog svojih zakonskih obveza, potaknule na zajedničko djelovanje i na TV programima. U odgovorima na naše upite o vjerskom programu, oba medijska javna servisa (RTS i RTV) stvari su postavila vrlo široko, navodeći da se različite emisije i programski sadržaji koji su u cjelini ili dijelom posvećeni vjerskim temama, emitiraju u okviru radijskih i televizijskih programa: informativni, obrazovno-znanstveni, kulturno-umjetnički, zabavni.

»U okviru ovih sadržaja se, pored ostalih, prikazuju i prilozi koji imaju i vjersku komponentu«, odgovorio je na naš upit o strukturi vjerskog programa generalni tajnik RTS-a **Stanislav Veljković**. Ipak, koliko to nije dovoljno, iako je točno, pokazuje činjenica da RTS emitira emisije *Verski mozaik Srbije* i *Verski kalendar*, za koje ova medijska kuća kaže da su rezultat suradnje svih tradicionalnih crkava i vjerskih zajednica u Srbiji s RTS-om.

»Sve je uređeno odgovarajućim sporazumom iz 2007. godine čiji su potpisnici predstavnici hijerarhijskih i organizacijskih jedinica crkava i vjerskih zajednica u Srbiji: Srpske pravoslavne crkve, Katoličke crkve, Slovačke evangeličke crkve, Evangeličke kršćanske crkve, Islamske vjerske zajednice i Židovske zajednice. Te dvije emisije proizvode i uređuju tradicionalne crkve i vjerske zajednice pod pozornošću urednika iz redakcije *Aktualnosti*. Pozornost urednika se odnosi na procjenu i provjeru poštovanja zahtjevanje visoke kvalitete po standardu javnog servisa. Katoličku crkvu zastupa nadbiskup **Hočevar**«, kažu u RTS-u.

Emisija *Verski kalendar* emitira se svakog jutra na RTS1 i RTS2. RTS kaže da u te dvije emisije svaki sudionik i sugovornik koristi

materinji jezik ili jezik i pismo za koje vjerska zajednica kojoj pripada smatra da je cjelishodno. No, kako nam je rekao nadbiskup Hočevar, te emisije itekako imaju manjkavosti kada se promatraju iz perspektive htijenja katolika. Ipak, dade se primijetiti i to da se katolički sadržaji u *Verskom kalendaru* emitiraju isključivo na »RTS-spikerskom« hrvatskom jeziku.

Puno vjerskih emisija, ali...

Vjerske emisije na RTV-u su, za razliku od RTS-a, raznolike i mnogobrojne. Kabinet generalnog ravnatelja RTV-a navodi da su to ove televizijske emisije: *Verski nedeljnik* (jednom tjedno), *Sveti dani* (svakodnevno), *Hit, vallás, egyház* (mjesečno za katolike i reformate na mađarskom jeziku), *Boh náš je láska* (mjesečno za evangelike na slovačkom jeziku). Radijske emisije su: *Soslovije* (jednom tjedno – s pravoslavnim temama, iako se navodi kao »religijska emisija«), *Katolički informator* (svake druge nedjelje

na mađarskom jeziku), *Reformatski informator* (jednom mjesečno na mađarskom jeziku), *Pohľady k výšinám* (jednom tjedno na slovačkom jeziku), *Хліб наш насущни* (jednom tjedno na rusinskom jeziku) i *Ortodoksija* (jednom tjedno). Osim toga, kako pokazuje izvješće o programu za 2018. godinu, veliki opseg programa odnosi se na emisije pravoslavne sadržine u širem smislu, osobito uoči ili tijekom blagdansnoga vremena. Takva sadržina na manjinskim jezicima ogleda se u redovitom prijenosu blagdanskih bogoslužja o Uskrsu i Božiću: na mađarskom jeziku za katolike i reformate, na slovačkom za evangelike, a na rusinskom za katolike bizantskog obreda.

RTV navodi da je u produkcijskom smislu emisija *Verski nedeljnik* plod suradnje tradicionalnih crkava i vjerskih zajednica. Na odjavnoj se špici kao producent pojavljuje Pravoslavna eparhija Bačka i njezini suradnici iz ostalih crkava i vjerskih zajednica, identično kao i u emisiji *Verski kalendar* na RTS-u. Za emisiju *Sveti dani*, koju Radio Novi Sad emitira svakoga dana u svom programu na srpskom jeziku, RTV navodi da je »djelo produkcije *Vjerskog programa Srbije*« i da je »realizirana uz pomoć Pravoslavne eparhije bačke i Katoličke nadbiskupije subotičke«. U Subotičkoj biskupiji, međutim, to negiraju.

»Subotička biskupija nema nikakvog udjela u produkciji ovih emisija (ni na RTV-u ni na RTS-u). Nije mi poznato na koji način se određuje sadržaj tih emisija, odnosno tko određuje teme i obrađuje sadržaj«, kaže preč. **Mirko Štefković**.

Upravo je sadržaj kolažnih vjerskih emisija na RTV-u, koje imaju i katoličku komponentu (a to su jedini redoviti katolički sadržaji trenutačno na javnim televizijama), umnogome upitan. Sadržaji se ciklično ponavljaju praktički od prve pojave ovih emisija do danas i gotovo su identični na RTV-u na RTS-u, budući da im je *de facto* isti producent. U potrazi za odgovorom na pitanje zašto se kao producent dijela emisija *Sveti dani* koje se tiču Katoličke crkve javlja Beogradska nadbiskupija, imajući u vidu činjenicu da se na području Vojvodine ne nalazi područje ove nadbiskupije, te zašto nema sadržine relevantne za četiri katoličke biskupije koje se nalaze u Vojvodini, RTV nam nije bila od pomoći i to pitanje ostalo je bez odgovora. U tome je smislu upitno da li se za gledatelje RTV-a koji su Hrvati katolici ili zainteresirani za život Katoličke crkve u Vojvodini, a ne mogu program pratiti na ostalim manjinskim jezicima, uopće ostvaruje javni interes u informiranju u domeni vjerskog TV programa.

...ne i na hrvatskom jeziku

Višejezičnost kod katolika u Srbiji, te njezina službena višejezična praksa daju pitanju vjerskoga programa posebnu dimenziju. Pored dominantnih mađarskog i hrvatskog jezika, ovdašnji se katolici u liturgiji služe i rusinskim, ukrajinskim, njemačkim, slovačkim, bugarskim, slovenskim, češkim i rumunjskim jezikom, a u životu i još po nekim. Na koji način i u kojoj mjeri je osigurano da se javni interes u produkciji vjerskoga programa ostvaruje na svim ovim jezicima? Iz RTV-a na ovo pitanje je samo djelomice odgovoreno. U ovoj se medijskoj kući, naime, smatra da odvojena vjerska emisija na manjinskom jeziku nije nužna kada je u pitanju hrvatski jezik (niti ostali jezici na kojima se ovakve emisije RTV-a ne emitiraju), budući da se vjerski prilozima pojavljuju i u informativno-političkim emisijama. Je li to jedini

razlog zbog koga nema vjerske emisije na hrvatskom na RTV, a postoje redovite emisije na jezicima koje koriste vjernici kojih ima daleko manje nego Hrvata u Vojvodini, primjerice reformata Mađara ili Rusina katolika bizantskog obreda?

Čini se da nije. Svi se naši sugovornici na ovu temu sa strane službenika Crkve slažu da je pitanje vjerskoga programa na hrvatskom jeziku aktualno i neriješeno, te da su katolički vjernici Hrvati – gledatelji RTV-a, kao i ostali koji bi bili zainteresirani za ovakvu emisiju, uskraćeni. No, rješenja ovoga pitanja za sada nema. U RTV-u su nam neslužbeno rekli da bi bili spremni angažirati dodatne suradnike za emisije na hrvatskom jeziku, apostrofirajući ipak da ova televizija »dovoljno« prati vjerski život katoličkih vjernika Hrvata. Ipak, čini se da je lopta u dvorištu naše mjesne Crkve – biskupija koje se nalaze (u ovom slučaju) u Vojvodini, te biskupa cijele Srbije. Je li problem stručni kadar, sustavnost ili nešto drugo, teško je saznati od sugovornika s kojima smo razgovarali. Neslužbeno je »sređivanje« medijske situacije bila tema na nekoliko zasjedanja Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda, no za sada bez vidljivih rezultata.

Što je minimum?

Kada je u pitanju RTS, mons. Hočevar iznosi svoju viziju savstavnica stabilnoga vjerskoga programa za katolike.

»Smatram da je minimum: vjerski kalendar, redovito izvješćivanje o liturgijskim proslavama, tjedna emisija uz poštovanje jezičnoga principa i jednom mjesečno okrugli stol. Smatram da se gledateljima, katolicima, a i onima koji to nisu, mora pružiti informacija o životu naše mjesne Crkve i Crkve na svjetskoj razini. Što se tiče bogoslužja, također smatram da se kod liturgijskih prijenosa mora uvažiti jezični princip, a način kako se to može učiniti treba pažljivo proučiti. U Beogradskoj nadbiskupiji to činimo u dogovoru s RTS-om dva puta godišnje, o Božiću i Uskrsu, no to je zaista premalo«, kaže beogradski nadbiskup i metropolit.

Fra **Károly Harmath** je kritičniji. Po njegovu viđenju, situacija je »dosta zamršena i ide kako je voda nosi«.

»U ovoj neorganiziranosti Katoličke crkve u Srbiji nema baš nekih svjetionika. Marljiviji i aktivniji svećenici se snalaze kako znaju, ali ako u Crkvi netko nema organizaciju i zajednicu iza sebe, neće daleko dogurati. Bez misije od strane biskupa mediji neće ni razgovarati s nama. U biskupskoj konferenciji trebao bi postojati biskup zadužen za medije«, kaže on.

Harmath vidi mjesto vjerskog programa na javnim televizijama, no smatra da se mora raditi kao u Mađarskoj ili Hrvatskoj, gdje je predstavnik Crkve prihvaćen kao urednik uz stručnjaka pojedinog medija i novinara koji su verzirani i u vjerskim i crkvenim pitanjima.

»Crkva se ne smije getoizirati ni na području medija. Ideja ima, ali nema kritične mase koja bi iz Crkve očistila letargiju prema medijima«, kaže on.

Da nema puno vremena za rješavanje ovako važnih pitanja, pokazuje najava iz RTS-a da se planiraju novi sadržaji vjerskoga programa. Ima li razloga da strahujemo kako će on biti pripremljen ako RTS ne bude imao odgovarajuće i zainteresirane sugovornike sa strane Katoličke crkve?

Marko Tucakov

Nenad Jovanović, novinar zagrebačkih *Novosti*

TJEDNIK ZA manjine i ljevičare

Intervju vodio: Zvonko Sarić

Analiza, tribina i razgovora o medijima na manjinskim jezicima u Srbiji ne manjka, a u ovo vrijeme pandemije čak je na ovu temu organiziran online događaj: »Predstavljanje analize i razgovor o medijima na jezicima nacionalnih manjina«. A o trenutnoj situaciji u medijima na manjinskim jezicima u Hrvatskoj razgovarali smo s novinarom zagrebačkih *Novosti* **Nenadom Jovanovićem**, koji je i član Vijeća srpske nacionalne manjine Grada Zagreba.

HR **Kako ocjenjujete trenutnu situaciju u medijima na manjinskim jezicima koji funkcioniraju u Hrvatskoj, medijima ostalih manjina i srpske, kao najbrojnije? Ostvaruje li se u praksi informiranje na manjinskim jezicima na zadovoljavajući način?**

U Hrvatskoj žive i djeluju 22 nacionalne manjine i skoro sve razvijaju neku informativnu djelatnost, čiji opseg zavisi od brojnosti manjine, ali i imaginativnosti kadrova koji unutar tih zajednica vode medijsku politiku i mogućnosti da osmisle projekte na osnovu kojih bi dobili sredstva iz nadležnih institucija, prije svega iz Savjeta za nacionalne manjine. Podržava se manjinsko izdavaštvo i informiranje, bar što se tiče štampe, o čemu govori podatak Savjeta za nacionalne manjine da je za ovogodišnje financiranje programa kulturne autonomije za područje informiranja predložen 61 program, a za izdavaštvo, knjige 64. Za to je interes manji nego za kulturni amaterizam, 420 prijedloga, ili manifestacije, 497 prijedloga, ali se pokazalo da su tiskani mediji manje-više nesmetano izlazili za vrijeme epidemije korone, dok su probe ansambala ili manifestacija otkazivane. Za sada samo talijanska manjina izdaje dnevne novine na svom jeziku, dok su *Novosti*, list srpske nacionalne manjine, tjednik. Postoji više listova koji izlaze svakih 15 dana, među kojima i *Izvor* čiji je izdavač Zajedničko veće opština, a znatan dio medija otpada na mjesečnike, među kojima je i *Privrednik*, mjesečnik Srpskog privrednog društva *Privrednik*, koji izlazi kao podlistak *Novosti* ili *Bijela pčela*, časopis za djecu koji izdaje riječki pododbor Srpskog kulturnog društva *Prosvjeta*. Dio medija izlazi dvomjesečno, a ima ih, pogotovo onih koji se bave kulturom i naukom, koji izlaze kvartalno ili polugodišnje. Dio manjinskih medija ima i svoje portale i profile na društvenim mrežama na kojima se može pročitati sadržaj lista, ali i druge informacije i vijesti koji se neće naći u tiskanom obliku. Portale posjećuju

uglavnom, ali ne isključivo, mlađi čitatelji koji su navikli čitati s ekrana, a ne s hartije, ali su do izražaja pogotovo došli proljetos za vrijeme epidemije i blokade kretanja.

HR **Postoji li Medijska strategija i prateći dokumenti u Hrvatskoj? Je li zakonska regulativa solidna, kao što su ključne odredbe Ustavnog zakona, ali i posebnih zakona, Zakon o medijima, Zakon o HRT-u, te Zakon o elektroničkim medijima?**

U Hrvatskoj do danas nije donesena Medijska strategija, a iako se proljetos govorilo o mogućnosti usvajanja Zakona o elektroničkim medijima koji je u novinarskoj profesiji dočekan uz velike primjedbe, do toga nije došlo, malo zbog korone, malo zbog prijevremenih izbora. Zbog toga se u svom radu mediji nacionalnih manjina mogu pozivati na odredbe Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i s njim povezane zakone koji reguliraju tu domenu.

HR **Kako ocjenjujete tretiranje manjina i manjinskih tema u javnim hrvatskim medijima? Postoji li sustavna marginalizacija manjina nacionalnih manjina u novinama ili u TV programima ili je situacija drugačija? Postoji li medijsko stvaranje negativnih stereotipa o manjinama i ima li sustavnih istraživanja problematike informiranja manjina na manjinskim jezicima kako bi se stekao uvid i u kvalitativne aspekte ovog važnog segmenta informiranja kada su u pitanju manjine?**

Na ova pitanja mogu dati jedinstveni odgovor. Prvi dio, tretman manjina, mogu reći, kao i drugi poznavaoi problematike iz manjinskih redova, ali i brojni drugi, da nije zadovoljavajući. Manjine koje po popisu iz 2011. godine čine 7,42 posto stanovništva, a tu se govori samo o onima koji su se tako izjasnili, značajno su podzastupljene, o čemu govore i istraživanja koja posljednjih godina za potrebe Savjeta za nacionalne manjine radi Hrvatska radiotelevizija, a koja pokazuju da postotak u minutaži posvećen nacionalnim manjinama ne prelazi 1,06 posto u 2018. godini, dok je godinu dana ranije postotak bio 0,69 posto. Pri tome je veća podzastupljenost na televiziji, dok je na radiju nešto, ali ne mnogo bolje. Pri tome je u istraživanjima u minutažu emisija o manjinama, kako je svojevremeno rečeno, ulazilo i gostovanje nosilaca historijskog revizionizma događaja oko Drugog svjetskog rata i Jasenovca, napadi desničarske aktivistice **Željke Markić** prema

U Hrvatskoj žive i djeluju 22 nacionalne manjine i skoro sve razvijaju neku informativnu djelatnost čiji opseg zavisi od brojnosti manjine * U Hrvatskoj do danas nije donesena Medijska strategija * Što se Novosti tiče, izdavač Srpsko narodno vijeće ne miješa se u uređivanje, iako u rukovodstvu SNV-a možda nisu uvijek najsret-niji objavljenim. Sličnu autonomiju načelno imaju i ostali mediji na srpskom jeziku * Novosti se prave za dva različita tipa čitatelja – za one unutar srpske zajednice, većinom starijih ljudi na terenu i čitatelje lijevo-građanske i anti-fašističke orijentacije, ali zapravo za sve koji bi na našim stranicama našli nešto što ih zanima. Zato na našim stranicama piše »Novosti – tjednik za racionalnu manjinu«

Novostima, kao i priče o izbjeglicama iz Nigerije, otvaranju restorana sa specijalitetima iz Afrike ili podizanju zastave *Zagreb Pridea*. U ranijim istraživanjima o odnosu prema manjinama u proteklom desetljeću, u čemu su sudjelovali Hrvatsko novinarsko društvo i Fakultet političkih znanosti u Zagrebu, vidjelo se da se o manjinama, pogotovo o srpskoj ili romskoj, u javnim ili privatnim medijima pisalo samo u kontekstu »crne kronike«, pogotovo ako su oni bili počinioci, ili ako se radilo o nekoj egzotici i bizarnosti. U tekucem desetljeću mogu reći da je stanje bolje, iako bih se pozvao na svojevremenu izjavu predsjednika Savjeta za nacionalne manjine **Aleksandra Tolnauera** da se u kontekstu političkih zbivanja manjinama pridaje negativna konotacija, a da su neke manjinske teme i osobe zanimljive BBC-u ili N1 televiziji, ali ne i HRT-u. Naravno, ostaju brojne internetske platforme kojima se širi netrpeljivost i govor mržnje vezan ne samo za nacionalne manjine, već i za sve ostale manjinske grupacije u društvu.

FR **Je li moguć opstanak medija na manjinskim jezicima putem projektnog financiranja ili je nužna direktna financijska potpora države? Savjet za nacionalne manjine u Hrvatskoj izdvađa sredstva za informiranje nacionalnih manjina na njihovim jezicima.**

Teško. Treba znati da je više manjina, čak i ako su autohtone, malobrojne, što utječe na frekvenciju izlaza i tiraž medija, a ako u svojim tiskanim medijima koriste svoje materinje jezike, bilo bi teško da ih šira javnost razumije, osim ako ne zna mađarski, talijanski, njemački, romski... Zbog toga financiranje manjinskih

tiskanih medija ide preko Savjeta za nacionalne manjine, iako su *Novosti*, koje izlaze od kraja 1999. godine, još prije deset godina izišle na kioske, a na kioscima se može naći i *La voce del popolo*, iako ovaj potonji mogu čitati samo oni koji znaju talijanski.

S obzirom na to da sredstva dobivaju i preko Savjeta, *Novosti* su u obavezi besplatne distribucije po manjinskim vijećima, pododborima *Prosvjete*, pojedinim parohijama SPC-a i aktivistima na terenu, a imaju i određen broj pretplatnika koji, kao i prodaja lista, raste. S obzirom na to da su *Novosti* i na kioscima, teme kojima se bave nadilaze one koje se očekuju od klasičnih manjinskih medija, kao što su historija, tradicija, folklor, značajni pojedinci... već se bave širim društvenim problemima i ukazivanjem na negativnosti, jer ono što je loše u Hrvatskoj ne pogađa samo Srbe nego sve njene stanovnike. Projektno financiranje vezano je uz natječaje za sredstva iz odgovarajućih fondova, bilo onih koji se tiču medija, bilo onih u koje bi se to moglo udjenuti, kao npr. o prekograničnoj suradnji. Najnoviji primjer je *Privrednikov* informativni *P-portal* koji je kao jedan od 13 medija, društvene, a ne samo manjinske zajednice, dobio 1,38 miliona kuna na natječaju Europskog socijalnog fonda provedenog preko Ministarstva kulture i medija. A može se i onako kao što su to učinili Mađari, koji su odustali od pomaka u uređivačkoj politici HRT-a prema manjinama i otvorili vlastiti medijski centar u naselju Bilje, vrijedan 2,7 milijuna kuna, a osim TV emisije, rade i tjednik i mjesečnik.

FR **Najznačajniji hrvatski medij Hrvatska televizija jednom tjedno emitira specijaliziranu emisiju, jednosatni multi-**

nacionalni magazin *Prizma*, koji se emitira od 1993. godine i trebao je biti svojevrsno prijelazno rješenje na putu razvoja sustavnijeg TV programa o nacionalnim manjinama, posebno kada se radi o programima, odnosno emisijama na manjinskim jezicima, ali je manje-više u istoj formi ostala do danas. Kakva je sada situacija? Je li to i dalje jedina emisija na HRT-u u kojoj su prilozi i na jezicima nacionalnih manjina?

Istraživanja pokazuju da 60 posto izvještavanja o nacionalnim manjinama na televiziji otpada na emisije *Manjinski mozaik*, 15 minuta, i *Prizma*, 40-ak minuta. S druge strane, kadrovski segment u programima namijenjenim nacionalnim manjinama slabi. Polovina minutaže *Prizme* kao kvalitetne emisije za čije urednice i manjinci i gledatelji imaju samo riječi hvale, ipak se svodi na razgovor s nekim gostom u studiju, jer nema novinara, a nemaju na raspolaganju ni kamere. Zbog nedostatka ljudstva i kamera često je nemoguće pravovremeno i kvalitetno pratiti i izvještavati s manjinskih događanja, što je ove godine zbog njihovog manjeg broja manje uočljivo. Inače, prije 15-ak godina dogovoreno je školovanje po jednog novinara iz sedam nacionalnih manjina koji bi radili u *Prizmi*, za što su izdvojena sredstva i školovanje je provedeno. Od tih sedmero novinara ostala je tek jedna novinarka, a i ona ne radi u *Prizmi*. Bilo je ideja i o širenju suradničke mreže, ali to je ostalo bez odjeka i efekta.

Kakva je situacija na Hrvatskom radiju? Je li nešto povoljnija? Emitira li i dalje Hrvatski radio programe za nacionalne manjine u sklopu Prvog programa Hrvatskog radija i regionalnih radio postaja, primjerice Rijeka, Pula i Osijek.

Može se reći da jeste, baš zbog minutaže koju proizvedu regionalne radio stanice, a tu je i 45-minutna emisija *Multikultura* koju također hvale, a koja se emitira petkom uz nekoliko repriza subotom, nedjeljom i ponedjeljkom.

Postoje li politički utjecaji većinskih i manjinskih elita na manjinsko informiranje na srpskom jeziku u Hrvatskoj?

Što se *Novosti* tiče, izdavač Srpsko narodno vijeće ne miješa se u uređivanje, iako u rukovodstvu SNV-a možda nisu uvijek najsretniji objavljenim. Sličnu autonomiju načelno imaju i ostali mediji na srpskom jeziku. Ni većinske elite nisu se direktno petljale u ono što i kako pišu *Novosti*, osim što se prije desetak godina dobrom dijelu desne javnosti, ali i tadašnjem predsjedniku **Ivi Josipoviću** nije svidjela naslovnica u broju koji govori o sudaru i padu dva hrvatska vojna aviona na vježbi kod Slunja; naslovnica je glasila »Oba su pala« što je bila jedna od poruka iz rata 90-ih. A da *Novosti* imaju dosta protivnika u desnom dijelu spektra podsjeća i često traženje desničarskih udruženja, branitelja, u *Ime obitelji* da se zabrani proračunsko financiranje *Novosti* ili žestoke reakcije zbog sadržaja broja od naslovnice do pretposljednje stranice, na posljednjoj su oglasili, obogaćene optužbama za četništvo, titoizam, boljševizam i jugonostalgiju, često u istoj izjavi. Bude tu i logorovanja marginalnih ekstremista pred prostorijama SNV-a i ritualno paljenje primjeraka *Novosti*. Napadima desničara ponekad se priključe i neki pojedinci iz srpske zajednice s drugačijim stavovima koji su također svedeni na političku marginu, pa svoje mjesto mogu naći samo na desničarskim portalima. Svemu tome dodajmo i povremeno vitlanje primjercima *Novosti* po Saboru, čega je više bilo tijekom prošlog desetljeća, i prigodno traženje da se *Novosti* zabrane ili ne financiraju. Jedan od načina pritisa su i sudske tužbe. Prema podacima HND-a, s početka svibnja ove godine, od 905 sudskih tužbi protiv 18 medija u Hrvatskoj od 23 koja

su odgovorila na anketu, njih 29 odnosi se na *Novosti*. Najveći dio procesa po tužbama se vodi, a ishodi onih završenih su različiti.

Koje su teme u fokusu uređivačke politike *Novosti*?

Novosti se prave za dva različita tipa čitatelja – za one unutar srpske zajednice, većinom starijih ljudi na terenu i čitatelje lijevo-gradanske i antifašističke orijentacije, ali zapravo za sve koji bi na našim stranicama našli nešto što ih zanima. Zato na našim stranicama piše »*Novosti* – tjednik za racionalnu manjinu«. To znači i da se u *Novostima* mogu naći priče o pojedincima na terenu, razgovori s viđenijim Srbima i Srpkinjama koji su nositelji neke funkcije u manjinskim vijećima i srpskim organizacijama, izvještaji s manjinskih događanja ili teme koje se tiču srpske zajednice, kako djeluju općine sa srpskom većinom, humanitarne akcije kojih je ovog proljeća bilo mnogo, pitanje provođenja Ustavnog zakona o manjinama u područjima školstva, zapošljavanja i upotrebe službenog jezika i pisma. S druge strane, piše se o aktualnim društvenim problemima, jer svaki problem u zemlji kači i Srbe, o repovima rata i ratnom naslijeđu, podsjećajući na brojne neriješene zločine nad Srbima, kao i o antifašističkim tekovinama. Pišemo ne samo o nacionalnim, nego i o svim manjinama, uključujući i one spolne i rodne, a ove smo se godine intenzivno bavili koronom, posljedicama potresa u Zagrebu i izborima u Hrvatskoj. Osim toga, u svakom broju *Novosti* objavi se bar po jedan intervju s poznatim osobama iz svijeta politike, kulture i nauke, kao i društveno poznatim aktivistima. Izvještavamo o kulturi, kulturnim manifestacijama, u što spada i kulturna razmjena u regiji, prije svega u Srbiji. Daju se i recenzije knjiga, filmova i kazališnih predstava; piše se o političkoj situaciji, ali i temama vezanim uz dešavanja u svijetu, pri čemu podsjećam da su jedna od naših tema bili Hrvati u Srbiji i načini kako ojačati suradnju naše dvije zajednice. U *Novostima* piše nekoliko poznatih i dobro čitanih kolumnista, što se vidi po broju komentara i lajkova na portalu. Portal spominjem, jer on nije puka transmisija tiskanog izdanja u kojem se objavljuju tekstovi koji su izišli u najnovijem broju, već on ima i svoj samostalni život s obzirom na to da se objavljuje veliki broj vijesti, najava i drugih tekstova koji se ne uvrštavaju u *Novosti* ili su materijal za neku drugu novinsku formu. Osim toga, portal je riješen tako da otklanja probleme s kojima se sreće dio mlađih čitatelja kojima se sviđa odabir tema i način pisanja, ali u školi nisu učili ćirilicu. Naime, svaki se tekst na portalu s ćirilice može prebaciti na latinicu, važi i obratno, ali se manje primjenjuje. Naravno da u redovima srpske zajednice ima i onih koji se ne slažu sa svim temama i stavovima, ali kako se kaže »za svakoga ponešto«, pa takvi neke stranice preskoče, a druge pročitaju, pa ih čak i hvale.

Postoji li u manjinskim medijima u Hrvatskoj problem nedostatka kadrova, pogotovo mlađih generacija zbog »odljeva mozгова«?

To zavisi od manjine do manjine, s obzirom na to da je jedan od nužnih uvjeta za pisanje poznavanje dotičnog manjinskog jezika. Ali većina medija na raspolaganju ima i mlađe ljude, budući da je u posljednjih nekoliko godina broj novinara u privatnim medijima značajno smanjen, pa ljudi traže posao. Istina, istraživanja su pokazala, a to iskustveno znamo i bez njih, da mladi najviše vole internet i društvene mreže, pa tek onda TV i radio, po mogućnosti na internetu, ali još uvijek nisu lišeni volje i znanja da pišu za medije. Ako je riječ o portalima, utoliko bolje. Ali još uvijek ima mlađih ljudi čiji su tekstovi na stranicama tiskanih medija.

Potpisan sporazum o postavljanju spomenika biskupu Antunoviću

Dug put privodi se kraju

Spomenik će biti podignut pokraj katedrale svete Terezije Avilske, a radovi oko postavljanja počeli su ovoga tjedna, dok se svečano otvorenje planira 15. listopada * U posljednjih 30 godina institucije hrvatske zajednice prvi puta podižu spomenik važnoj povijesnoj ličnosti

Sporazum o postavljanju spomenika biskupu i preporoditelju bačkih Hrvata **Ivanu Antunoviću** u Subotici potpisali su 4. rujna predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić**, predsjednik Katoličkog društva *Ivan Antunović* vlč. dr. **Ivica Ivanković Radak** i ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Tomislav Žigmanov**.

Spomenik će biti podignut pokraj katedrale svete Terezije Avilske, a radovi oko postavljanja počeli su ovoga tjedna, dok se svečano otvorenje planira 15. listopada, na blagdan spomenute svetice koja je zaštitnica katedrale i Grada Subotice.

Od ideje do realizacije

Inicijativa za podizanje spomenika je pokrenuta još prije sedam godina, a punih pet godina traje konkretna realizacija. Naime, odluka o podizanju spomenika Ivanu Antunoviću vezana je za proslavu jubileja 200 godina od njegova rođenja, a riječ je o zajedničkom projektu triju spomenutih institucija. Skupština grada Subotice odluku o postavljanju ovoga spomenika donijela je nakon pet godina, u svibnju ove godine.

U svom obraćanju predsjednica HNV-a Jasna Vojnić napomenula je kako je ovo važan moment, jer u posljednjih 30 godina institucije hrvatske zajednice prvi puta podižu spomenik važnoj povijesnoj ličnosti, a ono što ovome daje još veću važnost jest što to čine tri institucije skupa.

Predsjednik Katoličkog društva *Ivan Antunović* ocijenio je ovo potpisivanje sporazuma rezultatom višegodišnje suradnje spomenutih institucija, te je pojasnio kako je koordinaciju projekta preuzelo samo društvo. Formiran je Odbor za podizanje spome-

nika, na čijem čelu se nalazi katedralni župnik mons. **Stjepan Beretić**, a čine ga predstavnici ovih institucija.

Okupljenim novinarima, koji su se ovoga puta okupili u velikom broju u HNV-u, vlč. Ivanković Radak je pojasnio tijek događanja vezanih za ovaj spomenik. Tako je naglasio kako su se u postupku do idejnog rješenja vodili isključivo stručnim i kulturnim kriterijima, a ne vlastitim nahođenjima. Zamolbu za ideju uputili su četverici akademskih umjetnika: prof. likovne kulture iz Zagreba **Vidu Vučaku**, akademskom kiparu iz Zagreba **Bernardu Pešordi**, dipl. restaurator-konzervatoru i kiparu iz Zagreba **Ivanu Durakoviću** i mr. edukacije likovne kulture iz Osijeka **Vjekoslavu Filipoviću**. Njih četverica dostavili su pet različitih ideja, a komisija koju su činili doc. dr. art. **Goran Kujundžić**, akad. slikar-grafičar prof. **Bela Duranci** i sada već preminuli povjesničar umjetnosti i kipar **Tibor Szarapka** odabrali su rješenje koje je poslao Bernard Pešorda. Tako je u cijelosti uvaženo mišljenje struke.

Gipsani odljev za spomenik urađen je 2017. godine, brončani krajem 2018., a ovih dana započeli su i završni radovi. Odljev je napravila Livnica *Antal* u Subotici.

»Poruka spomenika je na tragu preporoditeljske ideje čiji je nositelj među Hrvatima u Bačkoj bio biskup Antunović, odnosno sam izgled očituje njegovu središnju životnu misiju, ponajprije kao svećenika, a potom i kao preporoditelja bunjevačkih Hrvata«, kaže vlč. Ivanković Radak, te dodaje kako je bilo zanimljivo promatrati kako nastaje spomenik.

Biskup Antunović bit će prikazan u sjedećem položaju kako u lijevoj ruci drži otvorenu knjigu, što označava njegovu preporoditeljsku ideju, dok se desnom rukom pridržava za križ, što je

Bista Aleksi Kokiću se i nadalje čeka

znak kanoničke časti i službe. Zanimljivo je spomenuti kako će kompletan spomenik biti visine 2,8 m, a sam spomenik u sjedećem položaju je visok 1,8 m, dok će nekoliko stuba i sam postament iznositi dodatnih 1 m. Na postamentu će stajati natpis: »Biskup Ivan Antunović, 1815. –1888.«, a urezano je i njegovo životno geslo »Sve za vjeru, narodnost i riječ svoju«.

Cijeli projekt stoji nešto više od 30 tisuća eura, a njegovo financiranje pomogli su Prvostolni kaptol zagrebački, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Hrvatska biskupska konferencija, Osječko-baranjska županija, HNV, ZKVH, KD *Ivan Antunović* i pojedini darovatelji.

Vlastitim snagama

U svom obraćanju ravnatelj ZKVH Tomislav Žigmanov rekao je kako dijeli radost što se nakon više godina strpljivog i predanog rada posao postavljanja spomenika biskupu Ivanu Antunoviću privodi kraju.

»Svjesno smo ušli u to da na prostoru Grada Subotice obogatimo ona spomen obilježja koja su vezana uz mjesnu kulturu i povijest hrvatske zajednice koja je u proteklih deset godina bila podzastupljena u prostoru vidljivosti. Biskup Antunović je nedvojbeno osoba bez ikakvih prijepora, kada je u pitanju prinos mjesnoj kulturi, ne samo hrvatske zajednice, nego i Grada kao cjeline. Bili smo u početku više nego svjesni da to neće biti niti lako niti jednostavno. Samo ću reći činjenicu da su sve financijske troškove pripreme, izrade i postavke, osigurale institucije hrvatske zajednice, što naravno ne stavlja mrlju na naš naum nego ukazuje na određenu vrstu nejednakosti kada su u pitanju druge inicijative ili inicijative drugih spomenika. I na koncu, mislim da je važna poruka da se oko ove inicijative okupilo nekoliko institucija i veliki broj pojedinaca i udruga, koje su svojim materijalnim i djelatnim podrškama rekli da im je stalo da u Subotici

Podizanje biste svećeniku i pjesniku **Aleksi Kokiću** je također inicijativa u zajedništvu Hrvatskog nacionalnog vijeća, Katoličkog društva *Ivan Antunović* i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, a trebala bi biti postavljena u parku prijestolnice. Po riječima v.č. dr. Ivica Ivankovića Radaka svi radovi oko ovoga spomenika su privedeni kraju. Bista je izlivena, projekt je napravljen, financijska sredstva su osigurana i od kolovoza 2017. godine se čeka na istu odluku koja je bila donesena za spomenuta tri spomenika.

»Nažalost, ta inicijativa je poprimila određene političke ili društvene etikete koje su potpuno povijesno neutemeljene i neprihvatljive i jednako tako znanstveno se nikako ne mogu dokazati. U nekoj dobroj volji i vjeri nastavljamo i vjerujemo da će doći do trenutka kada će se i bista Aleksi Kokiću moći podići«, kaže predsjednik KD *Ivan Antunović* v.č. dr. Ivica Ivanković Radak.

ključna osoba za preporod Hrvata u Ugarskoj dobije svoje primjereno spomen obilježje«, rekao je Žigmanov.

Zanimljiva je činjenica da je Grad odluku o podizanju spomenika Antunoviću donio skupa s još dva spomenika: **Kralju Petru I.** i bivšem gradonačelniku Subotice **Károly Bíróu**, za čije podizanje je sam Grad, jasno iz gradskog proračuna, osigurao oko 18 milijuna dinara. Da budemo precizniji: spomenuti milijuni se odnose samo na spomenik Kralju Petru, dok se novac za spomenik Ivana Antunovića (naravno) nije našao u ovome proračunu.

Nakon konferencije za novinare i samoga čina potpisivanja sporazuma okupljeni su obišli mjesto gdje će biskup Antunović ponosno stajati i podsjećati da nas u ovome Gradu još uvijek ima. Ovaj spomenik bit će i pokazatelj da se zajedničkim snagama i, istina, vlastitim sredstvima može nešto opipljivo ostaviti za generacije koje dolaze.

Ž.V.

Zaboravljenih osam stoljeća

Ove godine u Mađarskoj, ali i u susjednim državama, održani su skupovi sjećanja na prije 100 godina potpisani Trijanonski mirovni sporazum, kojim je Mađarska izgubila 75% svog teritorija. Kako se veli: »dok nekom ne smrkne, drugom ne svane«, jer istovremeno je južnoslavenskim narodima »osvanula sloboda« budući da su stvorili svoju državu, kraljevinu SHS. No, ova državna tvorevina nije se održala ni sto godina. Raspala se u krvavom ratu, koji još nije potpuno završen. Razmišljajući o događajima posljednjih dana, sjetio sam se ponovo pregledati knjigu dr. **Vladislava Heke** *Osam stoljeća Hrvatsko-ugarske državne zajednice* (Bába kiadó, Szeged-Subotica, 2011.). Autor u predgovoru piše: »Hrvati i Mađari su najvećim dijelom zajedničke povijesti živjeli u dobrim odnosima, premda je u 20. stoljeću južnoslavenska pravna i povijesna znanstvena literatura taj odnos projicirala u izuzetno tamnim tonovima. Naglasak je stavljen na 1848. i ulogu **Lajosa Kossútha**, koji je negirao postojanje Hrvatske, ili pak na mađaronskog bana **Dragutina** grofa **Khuena-Héderváryja** kojeg hrvatska historiografija pamti u izrazito negativnom kontekstu. U Mađarskoj (...) kada se spominjala zajednička prošlost, obično se isticao ban **Jelačić** kao zatiratelj mađarskih težnji za slobodom. Povijesne činjenice govore da je pojava nacionalizma (...) dovela do proturječnosti između dva naroda, ali je njihova 816-godišnja zajednička prošlost temeljena na prijateljskim odnosima. O tom svjedoči i činjenica da su se predstavnici dvaju naroda u Ugarskom saboru nazivali 'braćom' ('testvérek') ili 'bratskin narodom' ('testvérnemzet')«. Ovaj posljednji dio citata me malo zbunio. Kako su nas učili o bratstvu i jedinstvu, Hrvati su imali drugi »bratski« narod s kojim su imali i zajednički jezik: hrvatsko-srpski. Nasuprot tome, tijekom duge zajednice država Hrvati i Mađari također su imali zajednički jezik – latinski, koji je nakon stvaranja nacionalnih država zaboravljen i danas ta dva naroda imaju potpuno različite jezike, ali isto pismo i djelimično zajedničku vjeru – katoličku (protestantske crkve nisu brojčano značajne u Hrvatskoj).

Kako je počelo?

Predlažem da preskočimo problematiku doselidbe dva naroda i krenemo od konstatacije **Gyule Kristósa**: »Neprijeporno je kako je na području od Baltičkog do Jadranskog mora Hrvatska prva postala kraljevstvom (...) Na povezanost između dva naroda može ukazivati naziv 'kralj' ('király'), koji je vjerojatno hrvatskog podrijetla«. Knez **Tomislav** je postao »rex Chroatorum« (kralj Hrvatske) 925. godine. Prvi ugarski kralj iz loze **Arpadovića**, **István I.**, krunisan je 75 godina kasnije, točno na prekretnici milenija 1000-te godine. Kralj **Dmitar Zvonimir** se povezao s dinastijom Arpadovića, oženivši se ugarskom princezom **Jelenom** (**Ilona**), koja je bila kći ugarskog kralja **Bele I.** i sestra kasnijeg kralja **Lászlóa I.** (**Ladislava I.**). Nakon njegove smrti Hrvati nisu prihvatili njegovu udovicu za vladaricu, pa je u Hrvatskoj počela borba za prijestolje, na koje je ustoličen **Stjepan II.** koji je kratko vladao i nakon njegove smrti opet je izbila borba, na što su se dalmatinski gradovi priklonili Jeleni i njihova delegaci-

ja otišla je kod njenog brata, **Lászlóa I.** Ponudili su mu hrvatsko prijestolje i zamolili ga da u njihovoj zemlji uspostavi mir, što je on i prihvatio. Krenuo je preko Drave i zauzeo područje između Drave i Save (kasnije nazvani Slavonija). Tu je osnovao županije i utemeljio je Zagrebačku biskupiju koja je bila pod jurisdikcijom Kaločke nadbiskupije. Pohod je prekinuo, jer su Kumani uz pomoć Bizanta napali južnu granicu zemlje. Svoga nećaka **Álmosa** je postavio za vladara, kako bi pokazao da taj dio Hrvatske ne

Kip Karla I. Anžuvina

namjerava pripojiti Ugarskoj. Hrvati su ponovo uspjeli izabrati kralja **Petra Snačića** (**Svačić**), a Álmos je napustio Slavoniju. Nakon smrti **Lászlóa I.**, naslijedio ga je nećak **Kálmán** (**Koloman**), koji je 1097. godine na planini Gvozdu porazio hrvatsku vojsku; u boju je poginuo posljednji »hrvatski narodni kralj« Snačić. **Kálmán** se smatrao zakonitim nasljednikom Hrvatskog kraljevstva, obećao je vodećim hrvatskim plemićima da će poštivati sva prava i povlastice Hrvatskog kraljevstva, te je 1102. u Biogradu na Moru okrunjen za kralja Hrvatske i Dalmacije. Tada je i službeno nastala državna zajednica između Hrvatske i Ugarske.

Državna zajednica do 14. stoljeća

Odnos između Hrvatske i Ugarske isprva je nalikovao personalnoj uniji: dva kraljevstva jedan kralj. Ovo je funkcioniralo dok su kraljevi bili iz loze Arpadovića, međutim kada je 1301. godine umro posljednji kralj iz ove loze bez muškog potomka **Endre III.**, došlo je do borbe za prijestol Hrvatsko-ugarskog kraljevstva. Između velikaša-oligarha došlo je do borbe čiji će kandidat biti novi kralj bogate zemlje. Prvi je za kralja krunisan **Karlo I.** (Anžuvinski) prvog svibnja 1301., u kolovozu iste godine je krunisan i **Vencel**, češki prijestolonasljednik, a 1305. godine i **Otto**, bavarski princ. Većina hrvatskih velikaša (**Brabonići**, **Šubići**) su podržavali Karla I. kao i moćni **Ugrin Csák**, kralj Raške **Dragutin**. Karlo I. krunisan je drugi put u Budimu (1309.) da bi definitivno 1310. godine postao hrvatsko-ugarski kralj. On je još »potraćio« 13 godina u slamanju velikaša jednog po jednog. Njegovim vladanjem je započeo uzlet gradova i naselja u cijeloj kraljevini.

Tužna praznina

Drugo lice SUBOTICE

Zahvaljujući udruzi *Klara i Rosa*, utemeljenoj prije šest godina, parkovi, trgovi i šetnice, i to oni izvan središta grada, znači rubni, odnosno kvartovni, silom prilika opet su, makar za trenutak, zaživjeli. Istina, nema tu dječje cike i galame, ali zato ima mladalačke svirke i performansa, i publike svih uzrasta. Ono što, međutim, ostaje isto, i prije i nakon njihovih nastupa, je ona tužna praznina kojom ti prostori bivaju ispunjeni kada se odsviraju posljednji taktovi i kada se posjetitelji vrate doma.

Ta »tužna praznina« odnosi se prije svega na fizičko odsustvo djece upravo s tih rubnih parkova ili igrališta kojima Subotica, budimo poštteni, ipak ne oskudijeva. Dapače, kako sada stvari stoje, kao da je svaki suvišan. Recimo, u ogromnom i razmjerno lijepom parku kod Male crkve na Somborskom putu, gdje se može okupiti dovoljan broj ekipa za čitav turnir u malom nogometu (i to na nekoliko »terena«) tek poneki otac izvede svoje

dijete da međusobno pikaju loptu ili pak vlasnik svoga psa da se pošteno istrči (pas, ne vlasnik). Sve ostalo – vakuum, mir i tišina, kao u najdebljoj hladovini Kelebijske šume. Ista je slika i na »trgiću« u Petom kvartu kod ulica Augusta Cesarca, Stevana Filipovića, Antuna Mihanovića i koje već ne izlaze na prostor gdje se, iza žičane ograde, nalaze koševi i rukometni golovi. Slična je slika, potvrdit ćete to vjerojatno, i u mnogim drugim kvartovima grada: onim u Malom Bajmoku, Šandoru, kod bivše Zorke ili na Makovoj sedmici, a jedino mjesto gdje sve vrvi od života, odnosno dječjih aktivnosti, je ono – naravno – u središtu grada na Trgu cara Jovana Nenada.

Upravo iz (ovog) odnosa »centar – periferija« da se dosta toga raščitati prije no što se dođe do odgovora na pitanje »zašto je to tako?«. Ako na stranu ostavimo ono u čemu se svi slažemo, a to je da je razvoj moderne tehnologije, konkretno društvenih mreža i igrice na njima, glavni krivac za manjak tjelesnih aktivnosti i višak duhovnog siromaštva »naše budućnosti«, ostaje pitanje zašto roditelji potežu i s periferije da bi im se djeca igrala u razmjerno malom prostoru kod bivše robne kuće *Centar*? Je li

to igralište toliko bolje u odnosu na spomenuti park kod Male crkve? Gledano s aspekta opremljenosti i uređenosti – da. Je li to dovoljan razlog da se poteže i po nekoliko kilometara samo zato da bi se sjelo na ljepšu »ljulju«? Gledano s aspekta osnovnih motoričkih potreba djeteta – ne. Pretjerana tvrdnja? Kako se uzme. Normalna je, naravno, potreba i težnja čovjeka za boljim, ljepšim, uređenijim, pa tako i roditelja da udovolje svojoj djeci. Ali, pitanje je samo gdje je tu granica i kada njen prelazak znači i prelazak u vlastitu suprotnost, odnosno štetu; kada komoditet vodi u ono što se oduvijek nazivalo razmaženost, a kada nedostatak istog u razvijanje spretnosti i samostalnosti?

Bolji poznavatelji opusa **Zorana Kesića**, osim *Fajront republike* i *24 minuta*, znaju da je krajem prošle godine pokrenuo akciju vraćanja u život gotovo već zaboravljenih jednostavnih dječjih igara, koje su obilježile djetinjstva svih koji su stariji od rane sredovječnosti i da je početkom ove godine ona krunisana otvorenjem *Lastiš i žmurke parka* u Beogradu. Čak i obični surfer po netu ponekad naleti na odrednice »igre iz djetinjstva«, »stare dječje igre«, »zaboravljene igre« itd. koje, dovoljan je samo jedan klik, do detalja opisuju kako se (nekad) igra(lo) *školicе, klikera, čorave bake, ide maca oko tebe, trule kobile...*

U tom smislu, i više je no lijep prizor nedavno bilo vidjeti, negdje oko »Stare opštine« na Kelebijskom putu, kako se nekoliko mališana podijelilo u dvije grupe i u (malo prometnoj) ulici igralo mali nogomet, s ciglama koje su im služile kao golići! Ili pak ona slika od prije nekoliko godina kada je grupa mališana u jednoj, također slabo prometnoj ulici, igrala turnir u tenisu, a napuklina na asfaltu idealno im je poslužila kao »mreža« koja dijeli »teren«. Takvih slika, a lako ih je zamisliti, nažalost, sve je manje i po parkovima i po igralištima i po ulicama Subotice, a i djeca o kojima je ovdje bilo riječi već odavno su otišla u neke druge gradove izvan ove zemlje ili neka od njih o tome maštaju u skorijoj budućnosti.

»Rješenja« za ovaj problem ima mali milijun, a njihove načine mogao bi ponuditi svatko: od domaćice i umirovljenika do sociologa i psihologa; od vkv. stručnjaka do nkv. roditelja. Upravo iz tih razloga takvi prijedlozi iz ovoga će teksta izostati. Umjesto njih možda je bolji onaj da se osvrnemo oko sebe, pažljivo pogledamo ono što vidimo da ne vidimo, razmislimo o tome i... zapitamo se zašto je to tako, može li se promijeniti i što i sami (kao roditelji, naravno) možemo učiniti na tom planu. Ovoga puta nije odgovornost niti na državi, niti na lokalnoj samoupravi, niti na školi... Ona dolazi iz naših domova, bolje rečeno soba.

Dok o tome razmišljate, evo jedne slike za opuštanje iz razmjerno davne prošlosti kada su se djeca igrala *žmure* na groblju, a jedno od njih se, iz tko zna kojih razloga, tužakalo roditelju:

- Mama, Stevo se penjo na drač.
- Ma nemoj. A ti? Ti si bio dobar, pa se nisi penjo?
- Nisam. Ja sam samo na križ.

Z. R.

Proštenje na Hrvatskom Majuru

Među gostima i novi gradonačelnik

Na Hrvatskom Majuru, jedinom mjestu s hrvatskim predznakom u Srbiji, sadašnji i bivši stanovnici toga naselja proslavili su u nedjelju, 6. rujna, sa svojim gostima blagdan svog nebeskog zaštitnika sv. Marka Križevčanina. Svetu misu predvodio je ovogodišnji mladosmisnik vlč. **Tomislav Vojnić Mijatov** u zajedništvu sa župnikom domaćinom **Draganom Muharemom** te uvijek rado viđenim gostom-domaćinom mons. dr. **Andrijom Anišićem**.

Na početku misnoga slavlja kraj Gabrićeva križa vlč. Muharem pozdravio je sve goste, među kojima je bio i novoizabrani gradonačelnik Subotice **Stevan Bakić**.

Vlč. Mijatov je naglasio u svojoj propovijedi kako smo usprkos svim kušnjama i nevoljama koje nam život nameće našli vremena doći i pomoliti se pod ovim križem i kako smo unatoč svim teškoćama kroz povijest uspjeli sačuvati svoj katolički identitet:

»Nije lako raditi i stvarati u takvim uvjetima, boriti se za svoj vlastiti identitet kroz stoljeća naše povijesti u ovim krajevima Bačke, i ovdje na Hrvatskom Majuru, mjestu gdje je ostao još po koji salaš sa starom i mladom čeljadi. Ali evo nas i danas, okupljeni pod križem koji je znak vjernosti, zajedništva i ljubavi prema Raspetome Isusu Kristu, u kojem je sva naša nada. Ovaj križ svjedok je nekada teškoga i mukotrpnog rada žuljevitih ruku naših seljaka koji su svakodnevno odlazili na njivu i koji nikada nisu zaboravili zaustaviti se pred ovim križem i pomoliti se Bogu da im da snage i lijepog vremena za dobru sjetvu i dobar urod. Vjernosti Crkvi učili su nas naši roditelji i onda kad se zbog vjeronauka, nedjeljne svete mise kažnjavalo i ponižavalo *dicu, baće* i

Foto: Snežana Vujković Lamić

nane koji su tako čuvali svoju vjeru, katolički identitet i zahvaljivali Bogu na životu, kruhu i primljenim darovima.«

Na kraju svete mise župnik domaćin zahvalio se svima koji su i ove godine našli vremena doći na ovo proštenje, te **Zlatku Gabriću** koji ih je ove godine ugostio na ručku, a također, zahvala je išla i **Martinu Gabriću** koji je pripremio oltar.

Zlatko Gabrić je gradonačelnika Subotice Stevana Bakića i njegove suradnike ugostio na svom imanju na Hrvatskom Majuru koje je niklo oko salaša starog više od jednog vijeka, na kojem se njegova obitelj bavi poljoprivredom, najviše stočarstvom i proizvodnjom mlijeka.

Larisa Skenderović

Projekt Korak do zelene ekonomije

Udruga *Inovativna mreža* iz Subotice provodi projekt *Korak do zelene ekonomije*, čiji je cilj podizanje svijesti javnosti o važnosti zelene ekonomije i zelenog poduzetništva kroz edukativne i promotivne događaje, te važnosti građanskog aktivizma kroz udruge civilnog sektora kao i građanske inicijative s ciljem promoviranja i uspostave koncepta zelene ekonomije kao alatke održivog i pametnog razvoja cjelokupne zajednice i društva.

Projekt se provodi u Subotici, s posebnim naglaskom na ruralna područja. Razdoblje njegove provedbe je šest mjeseci, tijekom kojih bi se 15 ljudi educiralo o konceptu zelene ekonomije i zelenog poduzetništva, njih desetero o osnovama poslovnog plana i poduzetničkog koncepta, a pet osoba bi bilo osposobljeno za samostalnu izradu *parasničke* peći od blata i slame, kao autohtonog elementa vojvođanskih salaša.

»Projektom smo željeli popularizirati život u ruralnim područjima Subotice, te mladima približiti mogućnosti kvalitetnog života i rada na selu. Uz to, projektom se žele postići tri cilja: podizanje svijesti javnosti o konceptu zelene ekonomije i zelenog poduzetništva kroz predavanja, što stvara preduvjete za ekonomsko osnaživanje žena u ruralnim područjima, motiviranje mladih za ostanak na selu kroz učenje o inovativnim kon-

ceptima ruralnog razvoja (mreža *startup-friendly* sela i *coliving* prostora u ruralnom području), te izgradnju kapaciteta zelenog poduzetništva kroz pilot projekt – izgradnju peći od blata *parasnička* peć«, istaknula je **Jadranka Stantić** iz *Inovativne mreže Subotica* tijekom predstavljanja projekta, u subotu, 5. rujna, u prostorijama Galerije Prve kolonije naive u tehnicu slame u Donjem Tavakutu održana konferencija za novinare.

Ladislav Suknović, vlasnik Orluškovog salaša, na kojem će se dijelom provoditi realizacija projekta, ovom je prigodom rekao:

»Izrada *parasničke*, odnosno krušne peći, jedan je od ciljeva ovoga projekta i u okviru kojega će se vršiti edukacija mladih, ukupno od pet do osam sudionika, koji će sudjelovati i pratiti način na koji se vrši izgradnja ovakve peći da bi ta nova znanja mogli primijeniti kasnije u okviru drugih aktivnosti i širiti po lokalnoj zajednici. Kasnije će ta *parasnička* peć služiti u turističke svrhe, odnosno za prezentaciju lokalne tradicionalne gastronomije i kulturne baštine koje mi u Tavankutu promoviramo u okviru naših redovitih aktivnosti.«

Projekt *Korak do zelene ekonomije* financira Europska unija (EU), uz podršku programa/projekta NAGE koji koordinira Mreža ruralnog razvoja Srbije.

I. D.

O euharistijskim kongresima u Bačkoj

Izložba *S Božjom pomoći* tradicionalno se priređuje u Subotici od 1993. godine i postala je sastavnim dijelom *Dužijance*. Ona je nastala s namjerom da na jedinstven način ukomponira nekoliko sadržaja koji su u izravnoj vezi s umjetnošću, religijom, kulturom i baštinom bunjevačkih Hrvata.

Ovogodišnja izložba *S Božjom pomoći* s temom *Euharistijski kongresi u Bačkoj* otvorena je 8. rujna na platou ispred Franjevačke crkve u Subotici. Nakon otvorenja, izložbeni materijal (kojega čine fotografije s kongresa) bit će podijeljen na nekoliko dijelova te će se moći pogledati u nekoliko subotičkih crkava.

Javno očitovanje Crkve

Izložbu je otvorio njezin autor, vlč. **Dražen Skenderović**, župni vikar župe sv. Roka u Subotici i arhivar Subotičke biskupije. Suradnici u osmišljavanju i realizaciji izložbe bili su **Marinko Piuković**, direktor Udruge bunjevačkih Hrvata *Dužijanca* i vlč. **Luka Poljak**.

Vlč. Skenderović u popratnome tekstu navodi kako su »euharistijski kongresi jedno od velikih javnih očitovanja Crkve, koja naglašavaju i vrjednuju ulogu euharistije u životu kršćana i u crkvenome djelovanju«.

»Kongresi su pokrenuli povijesne procese rasta vjernih zajednica, kako bi one, polazeći od euharistijskoga slavlja, odgovorile na očekivanja ljudi i pridonijele stvaranju čovječnijega, pravednijega i mirnijega svijeta«, napominje se u tekstu.

Prvi kongres

Proglas o prvom euharistijskom kongresu u Subotici objavljen je 17. srpnja 1931. godine.

»U proglasu je stajalo da će se na euharistijski kongres okupiti vjernici Subotičkog i Bačkotopolskog dekanata. U samom proglasu više stoje tehnički detalji, a ne stoje stvarni razlozi održavanja subotičkog euharistijskog kongresa. O tome više doznajemo iz godišnjaka *Subotička Danica* za 1932. godinu. Pisac tih redova (pod pseudonimom p. B.) piše u *Danici* da se euharistijski kongres održava povodom 1500. godišnjice velikog sabora u Efezu. Neki kasniji autori povezat će ovaj euharistijski kongres i s pedesetom obljetnicom od održavanja prvoga euharistijskog kongresa u Lilleu«, navodi vlč. Skenderović u pratećem tekstu izložbe.

Kongres je održan od 14. do 16. kolovoza 1931. godine u Subotici. Vlč. Skenderović navodi kako je prvoga dana, 15. kolovoza navečer u šest sati, bilo klanjanje pred Presvetom Euharistijom, dok je na toj misi prisustvovao i tadašnji gradonačelnik **Selimir Ostojić**. Navodi se kako su, nakon pontifikalne mise, govorili biskup **Budanović**, odvjetnik i bivši veliki župan dr. **Mirko Ivković Ivandekić** i *prisvitli* **Blaško Rajić**, dok je 15. kolovoza bila zajednička pričest djece i omladine.

Veličanstvena procesija

Ujutro su bile i svete mise za sve grupe vjernika u predviđenim crkvama, a nakon toga se u procesijama i pod barjacima pošlo na *Bačkinog* igralište. Na *Bačkinom* igralištu, na onoj tribini koja i danas stoji, svečanu pontifikalnu misu služio je biskup Lajčo. Istoga dana popodne u četiri sata, s *Bačkinog* igrališta krenuo je ophod, velika procesija s Presvetim. Kako navodi autor izložbe, o ovom veličanstvenom događaju u našem gradu *Danica* bilježi sljedeće: »Presveto Svetootajstvo postavljeno je na kola, koja su iskićena cvijećem i vlačom. U kola upregnuto šest čilaša, koje

drže za uzdu šest mladih ljudi. Svećenik uznese pokazalo sa svetom Hostijom navrh oltara, što se diže na kolima, tu ga pričvrsti: siđe. Četiri klerika sa četiri strane kleknu na samim kolima prema Svetootajstvu, da adoriraju».

Procesija je išla od *Bačkinog* igrališta do Zagrebačke ulice, potom do *Vatrogasaca*, a onda današnjom Ulicom Maksima Gorkog do Gradske kuće i na kraju do crkve svete Terezije. Na kraju je bio blagoslov s Presvetim pred crkvom svete Terezije.

Riječ je o očito vrlo važnom događaju za katolike onoga vremena, ali zasigurno i za sve stanovnike Subotice.

Odžaci, Bečej, Subotica

Vlč. Skenderović osvrnuo se i na kasnije euharistijske kongrese: u Odžacima 1933. i u Starom Bečeu 1937. – oba održana na blagdan Velike Gospe, potom u Subotici 1981. Spominje i »mali«

euharistijski kongres održan 1983. u Odžacima, na pedesetu obljetnicu onoga iz 1933.

U godini Velikog jubileja, 2000. održan je treći euharistijski kongres u Subotici. Subotička biskupija, kao i sve biskupije svijeta, razumjela je da je u godini Velikog jubileja euharistijski kongres vrhunac jubilejskih događanja, ističe vlč. Skenderović.

Na koncu, vlč. Skenderović zaključio je kako razmišljanje o ovim povijesnim događajima može biti poticaj za održavanje novoga euharistijskoga kongresa. Takvu mogućnost vidi u bliskoj stogodišnjici Bačke apostolske administrature, osnovane 1923. godine.

Izložbu su zajednički organizirali Udruga bunjevačkih Hrvata *Dužijanica* i Katoličko društvo *Ivan Antunović*. U ime organizatora izložbe, nazočne je pozdravio vlč. dr. **Ivica Ivanković Radak**, predsjednik KD-a *Ivan Antunović*.

K. D. Š.

HRVATSKI KULTURNI CENTAR BUNJEVAČKO KOLO Likovna sekcija

24 000 SUBOTICA, Preradovićeve 4, Tel/fax: +381 (024) 556 - 898

E-mail: hkcunjevackokolosubotica@yahoo.com

Obavijest

NAŠA LIKOVNA SEKCIJA JE NASTAVILA S RADOM OD 29. 08. 2020. GODINE. NASTAVA SE PO PLANU ODRŽAVA SUBOTOM OD 11.00 DO 14.00 SATI U UČIONICI HKC-a BUNJEVAČKO KOLO. SVI ZAINTERESIRANI SE BEZ OBZIRA NA UZRAST MOGU JAVITI U URED NAŠOJ TAJNICI MARICI JOŽIĆ ILI VODITELJU LIKOVNE SEKCIJE NA MOBILTEL BROJ 061 545 43 46. NA OSNOVU DOBI- VENE LICENCE, NASTAVLJAMO S RADOM PO AMERIČKOM NASTAVNOM PROGRAMU.

Voditelj likovne sekcije
Kristijan Sekulić

Voda kao izvor, iskon i mistika

»Voda je izvor života, to nije floskula, to je suha činjenica. Pored nje, na njoj i u njoj osjećam se potpuno prirodno, u toj mjeri prirodno da pripadam njoj i ona meni. Jako me opušta i odmara. Sama priroda koja je u okruženju vode je najčešće bujnija, rječitija, zdravija i, jednostavno rečeno, ljepša. Sve aktivnosti koje se mogu odvijati na i u vodi

Riječi su ovo našeg sugovornika **Karla Kopilovića**, subotičkog ribiča, kao uvod u njegovu priču o vodi, životu u njoj i oko nje.

Prijateljstvo s vodom i ribama

Karlo je s vodom počeo prijateljevati već s četiri godine, a to prijateljstvo, koje se održalo do danas, traje nešto više od četiri desetljeća. Ribe, kako kaže, imaju posebno mjesto u njegovom životu.

»Već od ranog djetinjstva puno više me je privlačio životinjski svijet u vodi od onog na kopnu. To mi je uvijek bilo mističnije, intrigantnije i zanimljivije, možda zato što se ne vidi sve što je u vodi, nego moraš sam sebi stvarati slike i ideje što bi to moglo biti 'tu' u njoj, a što 'tamo' malo dalje i dublje... Gdje su 'te' ribe, gdje im je stanište, gdje se hrane, kuda se kreću... I onda vremenom dolaziš do skromnih saznanja i vidika da i u vodi, kao i na kopnu, postoje pisana i nepisana pravila života. Same ribe imaju svoje staze života, prostor kojeg manje ili više posjećuju, hranu koju pronalaze i rjeđe ili češće koriste, do samog čina ljubavi (razmnožavanja) kojeg upražnjavaju u vrijeme kada je ono za tu vrstu najoptimalnije, što je sama priroda čvrsto i tvrdo označila i uskladila«, objašnjava on.

Iz ljubavi prema vodi i svijetu u njoj proistekla je i ljubav prema ribolovu. No, ne onom klasičnom i zastupljenijem (radi ishrane ili zarade) već onom po principu »uhvati i pusti«.

»Kad prilikom susreta s poznanicima nakon što razmijenimo pitanja: 'kako si?', 'gdje si bio?', 'što radiš?', i dam odgovor da sam bio u ribolovu, uslijedi pitanje: 'i što si upecao?', često moj odgovor bude – ništa. Onda uslijedi pitanje: 'čemu ideš?', 'zašto tamo gubiš vrijeme?'. Ako sam imao neki rezultat pa ga iznesem, slijedi: 'samo to?', 'tako malo?', 'pa zar ti se to isplati?', 'pa još i vraćaš ribu, zašto onda pecaš?... Tad dobijem potvrdu koliko smo udaljeni i dijametralno suprotnih stavova o prirodi i cjelokupnom životu. Što se tiče mojih 'kolega po štapu' koji svu ili veći dio upecane ribe nose kući za ishranu, to je nešto što ja, blago rečeno, ne razumijem. Jer ako već toliko vole ribolov, kako ne razmišljaju o tome da se toliki izlov ribe prirodnim putem ne može obnoviti, što može dovesti do toga da njihov hobi može doživjeti kraj. No, moram dodati da postoje ribolovci koji su još grješniji i koji pecaju u mjestu kapitalnih dimenzija, gdje desetkuju populaciju ribe nevjerovatnom brzinom, kao i oni koji odnose nedorasle primjerke. I jedno i drugo je definirano zakonom i strogo zabranjeno, ali...«

me posebno opuštaju i relaksiraju, počevši od samog ribolova i plovila (čamca), obične vožnje po vodi, pa sve do opuštenog plivanja u njoj. Kad bih morao izdvojiti trenutke koji čine sam vrhunac ovog ugođaja, bili bi to jesenska zora pored rijeke s izmaglicom punom ozona i proljetni zalazak sunca sa svojim prelijepim crvenim blještavilom.«

Osim iz zadovoljstva, Karlo ribu lovi i zbog jednog zanimljivog razloga:

»Ribu lovim prije svega iz želje za nadmudrivanjem i stalnom potragom (utvrđivanjem) tko je 'inteligentniji' – mi ili one. Mogu reći da riba puno češće izlazi kao pobjednik iz te borbe, jer najčešće pokušaj moje (naše) prevare nasluti ili vješto ignorira, što je, kad se malo bolje razmisli, potpuno logično i prirodno jer se ona nalazi u svom staništu, u svom prirodnom okruženju.«

Na pitanje nije li to neka vrsta šoka za ribu kada je upecana, izvađena na kratko iz vode i potom skinuta s uzice kako bi bila vraćena u svoje stanište, naš sugovornik ribič odgovara:

»U onim trenucima kad uspijem upecati, nadmudriti jedinku (ribe) s kojom se ciljano natječem, vrlo je pažljivo oslobađam s udice, potvrđujući svoj uspjeh fotografijom ako to situacija dozvoljava, i pažljivo vraćam ribu u vodu (da što manje vremena bude na suhom). Često, a kako sam stariji, sve ozbiljnije razmišljam koliki je to šok za ribu i sve češće gledam i pozdravljam podvodni svijet fotografije gdje se sve svodi na sliku bez borbe.«

Iz navedenog možda proizlazi da Karlo nikad ne konzumira ribu, ali nije tako. Kako kaže, s velikih vodenih tokova (rijeka) i on ponekad, u dozvoljenim količinama, odnese doma koji primjerak ribe, kako bi ga gastronomski podijelio s obitelji, a u pitanju su najčešće smuđ i som.

Dan posvećen pecanju

Dan ili dio dana posvećen pecanju kod Karla je uvijek jedan poseban ritual potkrijepljen velikom dozom adrenalina, isplaniran do posebnih tančina.

»Kao mlađi sam češće najrađe odlazio na jutarnja pecanja, a sad je to već malo rjeđe pa izlazim malo komfornije i ležernije u poslijepodnevnom, odnosno ranovečernjim satima. Pripreme se razlikuju od vode do vode koju želim posjetiti i od ribe koju ciljano želim 'nadmudriti'. Posljednjih dvadesetak godina samo 'varaličarim', oprema koju nosim na vodu je relativno oskudna i sastoji se od jednog-dva štapa, jedne-dvije mašine i par desetaka vrsta varalica (gumenih, plastičnih, drvenih, površinskih ili tonućih) i naravno dodatne opreme prilagođene terenu kojeg imam namjeru posjetiti (odgovarajuća odjeća, obuća, zaštita od insekata, lampa za osvjetljenje i naravno voda za piće). Ribolov često upražnjavam sam ili u društvu nekoliko drugova istomišljenika.«

Vode koje najčešće posjećuje su jezero Skenderevo-Kaponja, te rijeke Tisa i Dunav, s tim da je kod voda stajaćica njegovo osnovno pravilo, budući da su u pitanju male i zatvorene vode, da nijedan ulovljen primjerak ne nosi kući. Bilo koja voda da je u pitanju, smeće nikada ne ostavlja za sobom. Naprotiv, pokupi i tuđe, te se trudi »kolegama na vodi« svojim postupcima dati putokaz i prenijeti svoje stavove sa željom da ih slijede.

Kada je u pitanju stanje ribljeg svijeta na sjeveru Bačke, u Vojvodini odnosno Srbiji, po mišljenju Karla Kopilovića ono bi se na našem području moglo definirati kao solidno, »i to prije svega zahvaljujući sve većoj grupi ribolovaca sa stavom 'uhvati i pusti', kao i higijeni oko određenih voda gdje se sve češće mogu vidjeti obilježeni prostori za smeće, što je donedavno bilo nezamislivo. Naravno, i jedno i drugo može biti puno bolje. Što se tiče stanja u Vojvodini i Srbiji nisam dovoljno upoznat da dajem neke ocjene, ali mogu iznijeti mišljenja 'prijatelja po štapu' i ribolovaca s

tih prostora da je generalno situacija loša s možda blagim pomicanjem na bolje. Posebno su veliki problemi na rijekama gdje se tako divni i bogati prirodni resursi besumično koriste za izvor zarade kroz različite vidove krivolova«.

Uz poruku svim ljubiteljima vodenih površina i prirode, te ribičima i pecarošima, u antrfleu prenosimo i Karlov poetski doživljaj vode i ribolova.

»U svijetu u kojem živimo, koji je sve brži i stresniji, velika većina ljudi, ono malo slobodnog vremena što ga ima, sve češće provodi u prirodi. Da bi tako bilo i 'sutra', probajte je ostaviti istu

Voda i ja (Ti)

Volim vodu otkad znam za sebe. Spoznaja da u njoj ima nešto, od ranog djetinjstva me je navela da budem kad god mogu pored nje. Vrlo brzo (s četiri godine) počeo sam prijateljstvo s ribama. Bili su to pionirski početci, ali vrlo slatki, možda prosti, da ne kažem primitivni, no potpuno iskreni i posesivni. To prijateljstvo se održalo u narednih nešto više od 40 godina. Od običnog najlona i udice do suvremenih štapa i mašine, od slane do slatke, od slatke do slane vode. Vrijeme provedeno pored nje mi je otvorilo poglede i na površinu vode i na prostor oko nje. Tu je život veoma zdrav i potpuno uravnotežen, tu su biljke, tu su životinje. One nam dozvole da ih gledamo i da u tome uživamo, ali da ih ne diramo. A u vodi su naravno i dalje ribe, priušte nam zadovoljstvo da se nadmudrujemo, nekad nam dozvole da ih pobijedimo, »prevarimo«, upecamo. Tada nastupaš Ti – pažljivo je oslobodi s udice, slikaj se s njom da imaš trag svoje plemenitosti i brzo je vrati u svoje stanište. Probaj, ne košta Te ništa, a uradit ćeš puno. Darovao si život, omogućio i sebi i drugima da ponovno i ponovno uživaju, jer ta riba će Ti to višestruko vratiti. Uspjet će uraditi svoj ljubavni čin, stvorit će pomladak koji će Ti i dalje pružati sreću, kako Tebi tako i onima koji ostaju iza Tebe. I da ne zaboravimo – Tvoj postupak će vidjeti i netko drugi, Tvoj kolega, Tvoj »susjed na vodi« pa će možda slijediti Tvoj primjer. A tada se čin života širi matematičkom progresijom i uspjeh i opstanak ribe i vode su zagarantirani. Nemoj zaboraviti obitelj, supruga nek'ponese knjigu i u mirisu trave i cvijeća odmara, kćer nek'slika ili fotografira prirodu i sve ljepote na vodi i oko nje. A sinu naravno štap u ruke i neka ribari i slijedi primjer oca. Ostavi prirodu kakvu si zatekao, a ona Ti to neće zaboraviti. Okreni se, vode su oko Tebe blizu, barem blizu ovoj našoj Varoši. Npr. Skenderevo i Kaponja, dva povezana jezera u nastavku Tavankuta. Ajd, sad uzdravlja i bistro!

kako ste je zatekli tog dana, pa ćete i naredni dan moći reći da ste opet bili u prirodi i da ste se napunili snagom za nove životne izazove. A poruka ribičima: poštujujte prirodu i ona će vam višestruko uzvratiti!

Uhvati i pusti, probaj, vidjet ćeš koliko je to dobro. Mijenjaj sebe i daj primjer drugima. Potrudi se ostaviti dio prirode i svojim potomcima... Hvala!«

Ivana Petrekanić Sić

Proslava jubileja 250 godina od izgradnje župne crkve Presvetoga Trojstva u Kukujevcima (1770. – 2020.)

Obnova uz pomoć i zagovor Blažene Djevice Marije

»Nismo imali sredstava. Imali smo samo želju i volju da nam Marija pomogne u rekonstrukciji crkve. Taj zavjet je toliko uslišan od Majke Božje da smo danas, kada crkva slavi 250 godina od svoje izgradnje, svjedoci potvrde, pomoći s neba Blažene Djevice Marije koja je učinila čudo da danas vidimo crkvu na kojoj je započela rekonstrukcija tornja na veću slavu Božju, a to sve zahvaljujući Marijinoj zagovornoj molitvi«, istaknuo je župnik Bošnjaković

cama pri Ministarstvu pravde Vlade Srbije **Olgica Lakonić** obavijestila je domaćeg župnika Bošnjakovića da je na osnovu ovogodišnjeg natječaja na kojem je sudjelovala župa Kukujevci, direktor Uprave za suradnju s crkvama i vjerskim zajednicama **Mileta Radojević** potpisao ugovor za donaciju u iznosu od milijun dinara, za namjenu rekonstrukcije tornja na župnoj crkvi u Kukujevcima. U tijeku je početak

Na blagdan rođenja Blažene Djevice Marije 8. rujna, na zavjetni dan župe Kukujevci, svečanim euharistijskim slavljem u zavjetnoj kapeli Gospe u polju u kukujevačkom ataru proslavljena je 250. obljetnica od izgradnje župne crkve Presvetoga Trojstva u Kukujevcima. Odobrenjem, blagoslovom i novčanom pomoći srijemskog biskupa mons. **Đure Gašparovića** i svetom misom koju je služio na zavjetni dan 8. rujna 2017. godine pred kapelom Gospe u polju, biskup je ponovio riječi koje je župni upravitelj vlč. **Nikica Bošnjaković** izrekao u zajedništvu s Kukujevcima koji su dolazili na radne akcije obnove kapele:

»Zavjetovali smo se Blaženoj Djevici Mariji, Gospi u polju, da ćemo joj obnoviti kapelu u polju i dolaziti svake godine 8. rujna na Njezin rođendan u istu kapelu, a Ona neka nam pomogne u rekonstrukciji tornja, krova i cijele župne crkve Presvetoga Trojstva u Kukujevcima.«

Podrška i novčana pomoć pristigla je i od Đakovačko-osječkog nadbiskupa mons. **Đure Hranića**, nadbiskupa u miru mons. dr. **Marina Srakića**, Zavičajne udruge Kukujevci, župana Vukovarsko-srijemske županije **Bože Galića**, Ministarstva kulture Srbije, te Hrvatske katoličke župe bl. Alojzije Stepinac iz Salzburga. Na sam dan proslave ovog značajnog jubileja savjetnica za vjersko graditeljstvo pri Upravi za suradnju s crkvama i vjerskim zajedni-

rekonstrukcije crkve, prva faza rekonstrukcije tornja crkve, a u budućem periodu je u planu izrada zidanoga stropa – svoda crkve, nad kojim treba biti izvorni krov kakav je i bio prije oštećenja. Glavni projekt rekonstrukcije izradila je projektantska kuća *Šidprojekt* uz suglasnost Zavoda za zaštitu spomenika kulture u Srijemskoj Mitrovici.

Molitve i za nastavak obnove

Podaci govore da je još Marija Terezija dala graditi u Kukujevcima novu župnu crkvu, a usmena predaja kaže da je u Kukujevcima građena crkva Presvetoga Trojstva prema nacrtu župne crkve sv. Ilije u Vinkovcima, te da je u Vinkovcima, koji su u to vrijeme već bili trgovište, građena crkva prema nacrtu iz Kukujevaca, te da su namjerno ili slučajno zamijenjeni nacrti na bečkome dvoru. Crkva Presvetog Trojstva bila je znatno oštećena tijekom Drugog svjetskog rata, a poslijeratne obnove joj nisu vratile izvorni izgled. Devastirana je i zapuštena od 1995. godine kada je ovo mjesto napustilo tada većinsko hrvatsko stanovništvo. Tako je bilo sve do prošle godine kada je u srpnju kroz javni natječaj za izvođenje radova na prvoj fazi rekonstrukcije crkve potpisan ugovor s izvođačem radova PRZR *Zidar RIV* iz Šida. Izvođač je u kolovozu prošle godine započeo s radovima

prve faze rekonstrukcije tornja, pod okom nadzornih tijela: ing. arh. **Nevenke Vidić** i dipl. ing. arh. **Ivana Filipovića**.

»Nismo imali sredstava. Imali smo samo želju i volju da nam Marija pomogne u rekonstrukciji crkve. Taj zavjet je toliko uslišan od Majke Božje da smo danas, kada crkva slavi 250 godina od svoje izgradnje, svjedoci potvrde, pomoći s neba Blažene Djevice Marije koja je učinila čudo da danas vidimo crkvu na kojoj je započela rekonstrukcija tornja na veću slavu Božju, a to sve zahvaljujući Marijinoj zagovornoj molitvi. Želim se zahvaliti srijemskom biskupu mons. Đuri Gašparoviću što se odlučio, dopustio i potpisao da se započnu sve pripremljene radnje kako bi se crkva u Kukujevcima rekonstruirala«, istaknuo je župnik Bošnjaković, dodajući da u proslavi jubileja želimo osobito moliti i zagovor Oca i Sina i Duha Svetoga, da nam daruje još snažniju vjeru i poniznosti prihvatiti novonastalu situaciju virusa i vrijeme koje će nam tek doći.

»Nastavimo ubuduće živjeti zavjet svojih predaka i dodimo svake godine na Malu Gospu slaviti svetu misu na njivi, pred i u zavjetnoj kapeli Gospe u polju, moliti i zahvaljivati i ljubiti Blaženu Djevicu Mariju za sve što čini za nas u ovoj dolini suza. Neka nam pomogne u nastavku potpune rekonstrukcije cijele župne crkve na mnoga stoljeća i ljeta«, poručio je župnik Bošnjaković.

Poziv na još snažniju vjeru

Svečano euharistijsko slavlje pred zavjetnom kapelom Gospe u polju predvodio je srijemski biskup mons. Đuro Gašparović.

»Raduje me da nakon tri godine ponovno na ovom mjestu slavimo svetkovinu rođenja Blažene Djevice Marije. Okupila nas je ovdje u Kukujevcima. Ovom svetom misom zahvaljujemo joj što je uslišala naš zavjet, što je izmolila pred trojedinim Bogom početak potpune obnove naše crkve Presvetoga Trojstva u Kukujevcima. U njoj su mnogi od danas prisutnih, ali i brojni Kukujevcani koji su uslijed ratnih okolnosti morali napustiti svoje

rodno mjesto, primili svete sakramente. Djelo trojedinoga Boga je dar da je crkva u Kukujevcima sagrađena prije 250 godina. A djelo Blažene Djevice Marije je da se ova crkva, narušena i oronula, obnavlja. Ona je djelo Božjega hrama u kojemu ćemo se mi ponovno sastajati. Ovaj jubilej i obnova crkve nas poziva na još snažniju vjeru i obnovu nas samih«, poručio je srijemski biskup, izražavajući žaljenje što na proslavi ovog značajnog jubileja zbog ograničenog kretanja na granicama zbog pandemije koronavirusa nisu mogli prisustvovati Kukujevcani koji danas žive u Hrvatskoj.

Uskoro završetak prve faze radova

U prvoj fazi rekonstrukcije crkve, osim rekonstrukcije tornja, u planu je i postavljanje novog križa na njen vrh.

»Crkva je u prilično lošem i trošnom stanju još od vremena Drugog svjetskog rata kada je srušen toranj. Od tada do danas neznatno se ulagalo u njenu rekonstrukciju. Došlo je vrijeme da se nešto uradi. U prvoj fazi je u planu da se završi toranj s kompletnom fasadom te da se postavi križ na visini od 50 metara. Nadamo se da će radovi biti završeni, ako ne koncem ove godine, onda na proljeće. Radovi su prilično zahtjevni i izazovni. Sanacija na samom tornju iziskuje puno vremena, ali sve ide po planu i onako kako treba. Nadamo se uspješnom završetku prve faze radova i da u radosti proslavimo i taj dan«, kaže izvođač radova **Rado Perić**.

Želja je Kukujevcana, ali i svih ostalih ljudi dobre volje koji su se priključili akciji prikupljanja sredstava za obnovu crkve Presvetoga Trojstva, da nakon završetka prve faze radova ubrzo počne i druga: izrada izvornoga zidanoga stropa – svoda crkve, nad kojim treba biti izvorni krov kakav je i bio prije oštećenja, a kakvu je izgradila austrijska carica **Marija Terezija** 1770. godine.

S. D.

Naši gospodarstvenici (VII.)

Prevladala je LJUBAV prema selu

»Ako država bude davala bolje uvjete za poljoprivrednike, moći će se raditi i dalje napredovati. Značila bi mi njihova podrška u radu kako bih mogao dalje napredovati i izdržavati svoju obitelj * Nadam se nekim boljim vremenima za poljoprivrednike i stočare. Od svog posla neću odustat i borit ću se do kraja«, kaže poljoprivrednik Željko Vidaković

Mladi poljoprivrednik **Željko Vidaković** rođen je u Gibrarcu, selu nadomak Šida. Za razliku od drugih mladih, nikada nije poželio napustiti svoje rodno mjesto jer je, kako nam je rekao, oduvijek volio život na selu. Tu je osnovao obitelj i ostao živjeti. Prije 15 godina počinje se baviti poljoprivredom, najprije na svojih pet hektara, a danas sa zemljištem

I poljoprivreda zahtijeva učenje

Odrastao je na selu uz roditelje kojima poljoprivredni poslovi nisu bili prioritet. I otac i majka su radili u poduzećima, a prihod od poljoprivrede im je bio dodatna zarada. Željko se pokušao okušati u tom poslu, iako su roditelji više bili za to da uči, da za-

koje uzima u zakup obrađuje 56 hektara. Na zemljištu uzgaja kukuruz, soju i pšenicu i sve uzgajane poljoprivredne kulture koristi za svoje potrebe. Osim poljoprivredom, bavi se i stočarstvom. U svom seoskom domaćinstvu živi s majkom **Marijom**, suprugom **Dejanom** i djecom **Milanom** i **Milicom**. Oni su im, kako kaže, »desna ruka« i zajedno s njima tovi 80 goveda (uglavnom junica), oko 30 krmača i više od 100 prasadi.

vrši školu. Ali, nije ih poslušao. Prevladala je ljubav prema poljoprivredi. Prvo je krenuo s radom na svojih pet hektara zemlje, a vremenom je proširio proizvodnju.

»Odrastao sam na selu i zavolio taj posao od malih nogu. Tko se bavi poljoprivredom, stvarno mora voljeti taj posao, jer nije lako. Išao sam s lakšim otporom. Mislio sam da ako se odlučim baviti poljoprivredom, ne moram učiti. Međutim, i u poljoprivredi se situacija promijenila. Da bi preživjeli u tom poslu, morate

puno naučiti i znati o poljoprivredi. Svake godine je nešto novo i moraš biti u toku. Došlo je takvo vrijeme», kaže poljoprivrednik iz Gibarca.

Kako dalje navodi, kada je počinjao, bilo mu je mnogo lakše nego danas. Bili su bolji uvjeti i bilo je lakše doći do novca.

»Da sam na početku svoga rada imao zemljišta i stoke kao danas, napredovao bih mnogo više. U vrijeme kada sam počinjao, nafta je bila jeftinija, a stoka je bila skuplja pa se moglo više zaraditi. Počeo sam sa svojih pet hektara zemlje, s desetak svinja i nekoliko krava. Kada više nije bilo isplativo, krave smo prodali. Nisam se tijekom ovih godina rada kreditno zaduživao. Odvajao sam od usta, štedio. Nije bilo neke velike zarade, ali kada bih prodao svinje nešto novca bih ostavljao za život, a ostatak ostavljao sa strane i ulagao u daljnju proizvodnju«, ističe Vidaković.

Borba za opstanak

Kaže da danas nije lako opstati u poljoprivredi, ali ni u stočarstvu. Ali ne odustaje, niti gubi nadu.

»Novac dobivam samo od stoke kada je prodam. Od tog novca plaćam i zakup zemljišta i sve ostale potreštine. Ne mogu reći da je posao isplativ i lagan. Telad se prodaju za 500 do 600 eura, a 800 do 900 eura se može dobiti za bika. Mi kupujemo malu telad pa ih hranimo na cuclu, ali ni to nije sigurno, jer neka

od njih ne prežive. Nedavno sam prodao prasice po 200 dinara po kilogramu, i to je baš ispod cijene, a čuo sam da je i cijena bravaca pala na 130 do 140 dinara. Jedino tržište mi je obližnja klaonica *Agropapuk* u Kukujevcima i oni su jedini koji redovno i korektno plaćaju. Ali i kad prodam, ne mogu tim novcem pokriti sve troškove. Srećom, prije nisam imao gubitaka, pa sam najčešće na nekoj 'pozitivnoj nuli'. Sada čujem da su cijene pale i ako je stvarno tako, onda s razlogom trebam biti zabrinut. Cijena bi-

kova je 1,7 do 1,8 eura po kilogramu. To nije nikakva zarada, jer 250 eura potrošim u nekoliko mjeseci samo za hranu za tele«, navodi Vidaković.

Usprkos problemima, proširuje proizvodnju

Do sada se nije kreditno zaduživao. Svake godine koristi subvencije od države, kako za zemljište tako i za stoku: 4.000 dinara po hektaru zemljišta i 15.000 dinara za uzgoj bikova. Unatoč teškoćama u radu, kaže, neće odustati, te planira proširiti proizvodnju i kapacitete za uzgoj stoke.

»Prošle godine sam kupio još jednu kuću u Gibarcu i tamo sam htio napraviti staje. Započeo sam neke radove, ali financijski nisam mogao sve završiti. Imam želju zaokružiti taj posao, ali ako ne budem mogao financijski izdržati, odgodit ću poslove za kasnije. Taj dodatni prostor mi je neophodan budući da trenutno u svojoj kući nemam odgovarajući prostor za smještaj stoke«, kaže on.

Očekuje da će uspjeti u svojoj nakani, ali da veći dio njegovih planova zavisi i od pomoći države i državnih institucija.

»Ako država bude davala bolje uvjete za poljoprivrednike, moći će se raditi dalje i napredovati. Značila bi mi njihova podrška u radu kako bih mogao dalje napredovati i izdržavati svoju obitelj. Samo zakup zemljišta je 250 eura i to je visoka cijena. Mi koji obrađujemo to zemljište imamo zaradu oko 100 eura, a nekad i manje. Onaj tko nam daje zemlju u zakup dobija 250 eura po hektaru. Ali se nadam da će i pored svega biti bolje. Nemam velika očekivanja. Odlučio sam se za život na selu i novac sam uložio u zemlju i proizvodnju. Ostat ću u Gibarcu, samo je pitanje koliko ću imati koristi od svog rada«, navodi Vidaković, dodajući da je spreman podići i zajam ukoliko budu pogodni uvjeti za vraćanje.

»Prije bih se odlučio za subvencionirani zajam, ali se oni teže dobijaju. Kad sam počeo, imao sam samo jedan mali traktor. Stalno sam mijenjao mehanizaciju, a sada imam dva traktora. Kupio sam i neophodnu poljoprivrednu mehanizaciju, ali ništa novo, sve polovno. Dobro bi mi došlo kada bih mogao obnoviti barem dio mehanizacije«, ističe naš sugovornik.

Neuspjeli pokušaj udruživanja

U selu je bilo pokušaja udruživanja stočara, jer su smatrali da bi se možda na taj način mogao popraviti njihov položaj i efikasniji rad. No, nije uspjelo. Vidaković kaže da je danas teško okupiti ljude, jer vlada veliko nepovjerenje i teško da bi se time, po njegovom mišljenju, nešto bitnije promijenilo. Također, poslao je poruku svim mladim ljudima koji imaju želju baviti se poljoprivredom i stočarstvom:

»Ako nemaju dobar novčanik i ako ne vole poljoprivredu, neka ne kreću u taj posao. Ovaj posao moraš voljeti i biti uporan da bi opstao u njemu. Šutiš, radiš i i uvijek se nešto čeka. Kada posiješ, čekaš kakav će biti rod i hoće li biti bolja cijena stoke. Nadam se nekim boljim vremenima za poljoprivrednike i stočare. Ja od svog posla neću odustati i borit ću se do kraja«, završava Željko.

A da ima nade i da će u tome uspjeti, uvjerali smo se na licu mjesta. Šestogodišnji sin Milan u svakom poslu je uz svoga oca, kako prilikom hranjenja stoke tako i u obradi zemljišta. Iako je još mali, kaže da mu je želja naslijediti posao svoga oca i da ostane živjeti i raditi u svom selu.

S. D.

Ivin online »performans«

SUBOTICA – Amaterski fotograf i autor šaljivih priča **Ivan Ivković Ivandekić** priredio je u subotu, 5. rujna, na svojem Facebook profilu »performs« posvećen, kako sam navodi, nekadašnjem životu bunjevačkih Hrvata. U formi video objava, Ivandekić je kazivao ulomak iz svoje monodrame *Moja Luca*, stihove **V. Sekelja** i **T. Žigmanova** te izveo dijelove nekoliko bunjevačkih plesova – *Novi rokoko*, *Gajdaško kolo* i *Bunjevačko momačko kolo*.

Performans je snimljen na salašu **Martina Gabrića** na Hrvatskom Majuru, naselju u blizini Subotice. Ivković Ivandekić kaže kako je ovaj program planirao izvesti »uživo«, ali ga je zbog epidemioloških mjera preselio na društvene mreže.

»Performans je u stvari podsjećanje na duh jednog vremena – salašarski život i ikavski govor bunjevačkih Hrvata, a sve to danas nestaje. Ostaje samo u sjećanjima. Iskoristio sam novi medij Facebooka i kratku video formu da to ispričam. Nekima je to sve poznato, ali ima i novih generacija koje to ne poznaju, pa sam ih možda zainteresirao za ovu temu«, kaže Ivković Ivandekić.

Otac nagrađen u Puli

PULA – Završeno je 67. izdanje Pulskog filmskog festivala. Film *Otac* srpskog redatelja **Srđana Golubovića** osvojio je nagradu publike, a prvi put u povijesti ovoga festivala publika je dala ocjenu 5.0! *Zlatna Arena* za najbolje glumačko ostvarenje u kategoriji hrvatska manjinska produkcija dodijeljena je **Goranu Bogdanu** za ulogu u filmu *Otac*.

Motovunska nagrada za Moj jutarnji smeh

ZAGREB – Glavnu nagradu 23. Motovun film festivala osvojio je srpski film *Moj jutarnji smeh* redatelja **Marka Đorđevića**, uz

obrazloženje žirija da to duhovito i istovremeno bolno ostvarenje omogućava ulazak u svijet razmažene generacije odrasle pod staklenim zvonom i protekcijom roditelja. Film je ujedno dobio i nagradu žirija kritike FIPRESCI, a za uloge u tom filmu posebno priznanje dobili su glumci **Filip Đurić** i **Ivana Vuković**.

Festival uličnih svirača u Novom Sadu

NOVI SAD – Zbog epidemiološke situacije u državi, ovogodišnji Festival uličnih svirača bit će održan 30. rujna u novom formatu, odnosno, kako navode organizatori, u vašem dvorištu. Ovogodišnji program bit će održan u više gradskih kvartova, kroz 20 na-

stupa koji će simbolično obilježiti 20 godina postojanja festivala.

»Pozivamo Novosađane da kandidiraju svoj kvart ili zajedničko dvorište za jednu od lokacija održavanja programa. Biramo do deset lokacija, a prednost dajemo onim dvorištima koja su okružena sa što više zgrada, balkona i prozora. Pripremamo vam lijepa iznenađenja i šansu da kroz rođendanski format doživite festival na drugačiji način i ugostite u vašem kvartu neka od najzanimljivijih muzičkih imena domaće scene. Prijaviti svoj kvart možete na poveznici bit.ly/kandiduj-kvart«, navode organizatori.

Festival uličnih svirača – *Gradić fest* organizira Umjetnička asocijacija *Inbox* uz pokroviteljstvo Grada Novog Sada i Pokrajinskog tajništva za kulturu i javno informiranje.

Virtualni susret pjesnika

REŠETARI – Zbog trenutne situacije s covidom-19, Upravni odbor KLD-a *Rešetari* je odlučio da će ovogodišnji *Rešetarački susret pjesnika* biti održan virtualno, i to u subotu, 19. rujna, s početkom u 12 sati. Program će biti prenošen uživo preko platforme *Unitas WebRadia* Nova Gradiška. U programu će sudjelovati petnaestak pozvanih pjesnika koji će uz svoje pjesme čitati i odabrane pjesme iz zbornika ovog Susreta. U program će se uživo moći uključiti pjesnici s pozivom na broj +385 98 267 5765.

80 godina od smrti Ise Velikanovića (1869. – 1940.)

Veliki književnik i prevoditelj

Srijem, ovo rubno područje mnogih carstava i kraljevstava, dao je mnogo svjetski poznatih velikana. Jedan od takvih je **Iso Velikanović** (1869. – 1940.), u prvom redu poznat kao najplodniji hrvatski prevoditelj djela svjetske književnosti. Međutim, Velikanović se istaknuo i kao epski pjesnik, komedio-ograf, humoristički pisac i pripovjedač.

Iso Velikanović je rođen 29. ožujka 1869. u Šidu. Poslije završene gimnazije u Vinkovcima, studirao je neko vrijeme filozofiju, a zatim je prešao na medicinu, da bi se na koncu posvetio studiju svjetskih jezika, prevodilačkom i književnom radu. Bio je tajnik Matice hrvatske (1918. do 1922.), član Društva hrvatskih književnika i Novinarskoga društva banovine Hrvatske. Umro je u Zagrebu, u svom stanu na Medveščaku, 21. kolovoza 1940. poslije duge i teške bolesti.

Izvorna djela

Svoj književni rad Velikanović je počeo 1899. u almanahu *Zvonimir*, a nastavio ga je u sarajevskoj *Nadi* i u drugim časopisima (napose *Vijencu*). Okušao se u drami, u prvom redu u komediji. Od njegovih kazališnih komada vrijedi izdvojiti: *Tulumović udaje kćer* (1895.), *Prosci* (1895.), *Posvatovci* (1896.) i *Udovičin san* (1896). Međutim, kao humoristički pisac bolje mu je ležala beletristika nego drama.

Humoristička epska pjesma *Knez od Ludije* objavljena mu je u *Kolu* Matice hrvatske (1908.). Za *Narodne novine* napisao je niz priča pod pseudonimom **Nikolaj Voskresenski**. Društvo hrvatskih književnika izdalo je njegove *Srijemske priče*, a Humoristička knjižnica *Zašto svijet nije propao i druge šaljive pripovijesti iz Srijema*. U *Obzoru* je objelodanio i svoju literarno-historijsku raspravu pod natpisom *Tko je napisao Smil-aga Čengića* (*Obzor* iz 1925., br. 345). Njegovo najpoznatije izvorno djelo je šaljivi epos *Otmica*, kojeg je melodramski uglazbio **Božidar Širola**. Zastupljen je u *Minervinoj* zbirci *Sto godina hrvatske književnosti 1830. – 1930.* (*Moderni hrvatski pripovjedači*). Uređivao je humoristički list *Knut*, u kojem su surađivali i istaknuti hrvatski pisci (**A. Benešić**, **M. Begović**, **Ž. Bertić** i dr.).

Prevodilaštvo

Velikanović je u svoje vrijeme vrijedio za najplodnijeg i najsavjesnijeg hrvatskog prevoditelja sa svjetskih, u prvom redu slavenskih jezika. Najviše je prevodio s ruskoga, pa francuskoga, a zatim s engleskog, s kojega je, po vlatitom priznanju, najviše

volio prevoditi. Bibliografija njegovih prijevoda je impozantna – ukupno više od 300 naslova. Sam je vodio svoju bibliografiju, koja je, nažalost, stradala u požaru zajedno s njegovom knjižnicom koja je spaljena u početku rata 1914. u Srijemskoj Mitrovici.

Njegovi prvi prijevodi su bili *Makarov san* **V. G. Koroljenka**, te *Gospodar i sluga* **Lava Tolstoja**. Prevodio je i djela **Dostojevskoga**, **Gogolja**, **Erenburga**, **Gončarova**, **Tolstoja**, **Maupassanta**, **Merežkovskoga**, **Sienkiewicza**, **Balzaca**, **Tagorea**, **Goethea**, **Cervantesa**, **Gobineaua**, **D. H. Lawrencea**, **Dickensa**, **Wildea**, **Kiplinga**, **Ljeskova**, **Puškina**, **La Fontainea** itd. Cervantesov *Bistri vitez Don Quijote od Manche* jedan je od njegovih najznačajnijih prijevoda.

Rječnici

Velikanović je sastavio priručnike za učenje španjolskoga jezika i to: *Španjolsko-hrvatski priručni rječnik*, *Hrvatsko-španjolski priručni rječnik* i *Španjolski u trideset lekcija – praktična uputa za početnike*. Velikanović veli u predgovoru svoje slovnice: »Onaj, koji bude španjolski jezik učio makar samo za to, da bi u originalu čitao *Don Quijota*, ne će se kajati. Španjolski je jezik jedan od najraširenijih jezika na svijetu (oko 100 milijuna ljudi), on je jedan od najljepših jezika i on je jezik, u kojem je Cervantes rođio *Don Quijota*«.

Zajedno s poznatim hrvatskim filologom **Nikolom Andrićem** sastavio je hrvatski rječnik u slikama pod naslovom *Šta je šta* (1938.). Ostavio je u rukopisu veliki rusko-hrvatski rječnik (oko pedeset araka).

Svoje nazore o prevodilaštvu i metodologiji prevođenja Velikanović je iznio u intervjuu s **Hijacintom Petrisom** (objavljen u polumjesečniku *Binoze-Svjetski pisci* od 25. prosinca 1932.): »Prijevod mora biti što točniji. Tako zva-

ni slobodni prijevodi nijesu prijevodi nego falsifikati osobito kod velikih pisaca. Jer čitalac ne želi, kad netko prevodi stranog pisca, da čuje prevodioca nego autora. Rusi, koji imaju veliku prijevodnu literaturu, veoma su savjesni, dočim su Nijemci na tom polju njihov antipod – oni sasma komotno izostavljaju na pojedinim stranama čitave pasuse.«

Njegovo ime nose i dvije književne nagrade. Ministarstvo kulture Hrvatske od 2005. dodjeljuje Nagradu *Iso Velikanović* autorima najboljih ostvarenja u području prevođenja književnih djela. Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata ustanovio je 2015. trijenalnu nagradu za najbolju knjigu proze koja nosi ime ovog književnika i prevoditelja.

Vladimir Nimčević

U Tavankutu priređena izložba slika iz privatne kolekcije Mladena Poljakovića

Djela zavičajnih bunjevačkih slikara

 Martin Džavić, *Pejzaž*, oko 1930.

Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame te HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta organizirali su izložbu slika odabranih iz privatne kolekcije **Mladena Poljakovića**, koji je ljubav prema umjetnosti naslijedio od oca **Matije Poljakovića** (1909. – 1973.), poznatog subotičkog dramskog pisca. Izložba

je otvorena u subotu, 5. rujna, u prostoru tavankutske Galerije.

Autorica izložbe je **Ljubica Vuković-Dulić**, povjesničarka umjetnosti i viša kustosica subotičkog Gradskog muzeja.

»Saznanje da djela ovih autora postoje u privatnoj kolekciji značajna je nadopuna njihovim dosadašnjim životopisima, ali i dosad poznatim popisima njihovih radova u javnim te drugim privatnim zbirkama. Riječ je o autorima čije je stvaralaštvo značajno ponajprije iz aspekta zavičajne povijesti umjetnosti, koje je ostavilo traga u određenim razdobljima i određenim stilskim izrazima. Izbor autora i njihovih radova temelji se na ideji da se kroz svojevrsnu vremensku lentu prikažu autori koji su obilježili likovni život Subotice tridesetih godina 20. stoljeća (**Martin Džavić**, **Jelena Čović**, **Antun Bačić**), te koji su bili aktivni pri buđenju poslijeratne subotičke likovne scene i radu u Kursu figuralnog crtanja u Subotici, te kasnije i drugim likovnim sekcijama poput one u KUD-u *Bunjevačko kolo* (**Marko Vuković**, **Pavle Tikvicki**, **Gustav Matković**, **Ivan Tikvicki Pudar**). Među prikazanim djelima su i radovi **Stipana Šabića**, pokretača likovnih događanja u Tavankutu šezdesetih godina 20.

stoljeća, koji sudjeluje u utemeljenju *Grupe šestorice*, animiranju slikarki naivki (**Marga Stipić**, **Cilika Dulić-Kasiba**) i slamarki pri KUD-u *Matija Gubec*, a aktivnog i kao voditelja likovne sekcije mladih KUD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta, u čijim okvirima su stasavali budući akademski slikari, kao npr. **Josip Ago Skenderović**, čija su dva rada prikazana«, rekla je Vuković-Dulić.

Prema njenim riječima, spremnost kolekcionara da dopuste uvid struke, koja se bavi istraživanjem zavičajne povijesti umjetnosti, kao i javnosti u njihov privatni prostor te spremnost istih da javnosti prikažu dijelove svojih privatnih kolekcija nije česta. Zbog toga su povremeni ovakvi uvidi i prezentacije dragocjeni. Izložba prikazuje jedan manji dio radova bunjevačkih slikara sadržanih u toj vrijednoj kolekciji subotičkih zavičajnih slikara, a njezina detaljnija obrada predstoji.

Program otvorenja izložbe upotpunila je flautistica **Lucija Vukov**, učenica prvog razreda srednje Glazbene škole u Subotici. Otvorenju izložbe su, među ostalim, nazočili i generalni konzul Hrvatske u Subotici **Velimir Pleša** te članovi obitelji kolekcionara Mladena Poljakovića – supruga **Mira Poljaković** s kćerima.

I. D.

 Josip Ago Skenderović, *Kompozicija*, 1980.

 Marga Stipić, *Dida u opakliji*, oko 1969.

Online seminar Hrvatskog sabora kulture iz Zagreba

Prezentacija bunjevačkog tradicijskog pjevanja

Hrvatski sabor kulture iz Zagreba organizirao je prošloga tjedna, od 1. do 4. rujna, online seminar s temom »Tradicijsko pjevanje Bunjevaca iz Subotice i okoline«. Teorijski i praktični dio vodila je diplomirana etnomuzikologinja i profesorica u subotičkoj Muzičkoj školi **Tamara Štricki-Seg**.

Seminar je bio namijenjen voditeljima folklornih i pjevačkih grupa te koreografima, a preko platforme ZOOM pohađalo ga je dvadeset polaznika iz Hrvatske, Slovenije, Njemačke, BiH i Srbije.

Voditeljica seminara Tamara Štricki-Seg o ovom projektu kaže:

»Cilj mi je bio da polaznicima što više približim bunjevačku tradiciju, ali i da što više pjesama nauče. Polaznici seminara su učili *kraljičke pisme, pisme uz sigru i ples, preljske pisme, pisme koje se pivaju o božićnom vrmenu*, kao i dio svadbenog repertoara. Inače, ovaj online pristup je bio pomalo nova i neobična situacija za mene, jer na samom početku predavanja nisam imala povratnu informaciju o tomu je li sve kako treba. No, čim smo počeli dio seminara s prvim vježbama za disanje, upjevanje, izvođenje pjesama, sve je postalo opuštenije i ugodnije, jer su se sudionici uključivali pojedinačno i mogla sam im sug-

erirati na koji način da pjevaju i što da isprave. Također, uvijek su mogli postavljati pitanja oko određenih nedoumica koje su imali.»

Moderatorica seminara **Valentina Dančik** kaže kako je ovaj projekt rezultat višegodišnje suradnje HSK-a i HKPD-a **Matija Gubec** na polju edukacije.

»Željeli smo tu suradnju produbiti, odnosno naći nove projekte u kojima će se ona još više učvrstiti. Tomu je pomoglo i moje osobno sudjelovanje na Seminaru bunjevačkog stvaralaštva 2019. godine gdje je profesorica Tamara Štricki-Seg predavala tradicijsko pjevanje. Kako se zbog situacije s koronavirusom ove godine taj projekt nije realizirao u potpunosti, predložila sam Tamari da pokušamo ideju ost-

variti online. Ona ju je prihvatila i rezultat je bio četverodnevni vokalni online seminar. Projektom smo ujedno obilježili i Dane europske baštine, te promovirali i najavili jubilarni X. Seminar bunjevačkog stvaralaštva. Broj polaznika i vrlo pozitivni komentari pokazatelj su da je projekt uspio. Radni materijal i informacije koje su polaznici dobili, dobar su početak ili mogućnost nastavka kvalitetne prezentacije tradicijskog pjevanja Bunjevaca iz Subotice i okoline na sceni, bez obzira gdje ona bilak, kaže Dančik.

Online seminari i radionice Hrvatskog sabora kulture održavaju se uz financijsku potporu Ministarstva kulture.

I. D.

Festival europskog filma Palić

Istočnoeuropski i eksperimentalni filmovi, ekološki dokumentarci

Festival europskog filma Palić, 27. po redu, bit će održan od 12. do 18. rujna u Subotici i na Paliću, uz poštovanje svih epidemioloških mjera. Nakon glavnog Natjecateljskog, predstavljeni su i programi drugih selekcija – selekcije *Paralele i sudari* s fokusom na kinematografiju srednje i istočne Europe, *Mladi duh Europe* u kojoj će se naći filmovi autora čija djela pomjeraju granice filmske umjetnosti te program ekoloških dokumentaraca *Eco Dox*.

Selektori programa *Paralele i sudari* **Neil Young** i **Miroslav Mogorović** odabrali su 11 filmova u natjecateljskoj selekciji i četiri izvan konkurencije. U obrazloženju selekcije Young je istaknuo:

»Trudili smo se da selekcija bude što raznovrsnija kako na geografskom planu, tako i što se tiče tema, od eksperimentalnih polu-dokumentaraca (*FREM*) i radikalne animacije (*Ubij, pa napusti grad*), do drama u duhu socijalnog realizma i filmova s uzbudljivom 'žanrovskom' aromom. Kao i uvijek kada se radi o filmovima iz ovog dijela svijeta, ozbiljna politička pitanja obično isplivaju na

površinu i često redatelji prate utjecaj nedavnih političkih događaja na sadašnji trenutak – premda smo u nekim slučajevima direktno prebačeni u prošla vremena i pozvani da povučemo paralele između te epohe i trenutne situacije. Naročito smo sretni što smo odabrali veliki broj jakih naslova ženskih autorica – od etabliranih imena poput **Laile Pakalnine** do relativno novih autorica poput Ukrajinke **Kristine Sivolap** – čija su izražajna sredstva iznenađujuća i puna avanture».

Selektor programa *Eco Dox* **Igor Toholj** odabrao je osam filmova »od kojih se izdvajaju filmovi nastali ženskim rukopisom, s mnogo poštovanja prema esenciji ovozemaljskog života u svom čistom pojavnom obliku».

Festival se ove godine održava u kinu *EuroCinema* i Art kinu *Lifka* u Subotici, kao i kinu *Abazija* na Paliću. Publici će biti predstavljeno više od 100 filmova iz svih krajeva Europe, u 15 različitih selekcija i programskih cjelina.

H. R.

Zlodjela Horthyjeve soldateske, sastanak HSS-ovaca u Rumi

5. rujna 1920. – *Neven* javlja kako je poznati bunjevački rodoljub **Ante Vojnić Tunić** doputovao iz Mostara.

6. rujna 1917. – Zagrebačke *Novine* donose članak jednog bunjevačkog omladinca iz sjeverne Bačke, koji govori ukratko o prošlosti Bunjevaca, o položaju njihovog jezika u školi i crkvi, o nasilnoj mađarizaciji i bunjevačkom gospodarstvu.

6. rujna 1921. – *Neven* donosi memorandum izbjeglica iz Bajskog trokuta i Baranje upućen velikom županu grada Subotice **Vranji Sudareviću**, u kojem su nabrojana zlodjela **Horthyjeve** soldateske nad bunjevačkim življem u Aljmašu. Naime, kmet **Stipan Rudić** je ubijen, bivši blagajnik *Bunjevačke štedionice* **Ivan Vidaković** je od brutalnih udaraca izgubio mentalno zdravlje, 58 ljudi je internirano u Kalaču, četrdeset članova Agrarnog odbora je uhićeno, a imovina kneza **Šimuna Rudića** je stavljena na dražbu.

7. rujna 1921. – *Neven* javlja da su narodni zastupnici **Stipan Vojnić Tunić** i **Blaško Rajić** 5. rujna usmeno i pismeno referirali Ministarstvu inostranih djela i Ministranstvu unutrašnjih djela o zločinima koje su Horthyjeve snage počinile u Aljmašu, Bikiću, Čavolju, Sentivanu, Vaškutu, Gari i Kaćmaru nad bunjevačkim življem poslije evakuacije Baranje i Bajskog trokuta.

7. rujna 1939. – Zagrebački *Hrvatski dnevnik* javlja kako je ogranak *Seljačkog kola* u Martincima kod Srijemske Mitrovice priredio zabavni program. Naime, izvedeni su prolog kazališnog komada *Vlast* **Branislava Nušića** i nekoliko narodnih pjesama.

8. rujna 1939. – *Hrvatski dnevnik* javlja da će u nedjelju, 10. rujna, biti odigrana nogometna utakmica između zagrebačkog *Građanskog* i subotičke *Bačke*. *Bačka* će igrati u postavi: **Barna, Evetović, Hampelić, Mihaljević, Šarčević, Kopunović I., Demeter, Sabanov, Kopunović II., Vidaković i Cvijanov.**

9. rujna 1938. – *Subotičke novine* javljaju da je **Miće Skenderović**, koji je baš u ljeto 1938. položio odvjetnički ispit, otvorio svoj odvjetnički ured u Šenoinoj ulici (sada naselje *Tokio*) br. 6 Subotica.

9. rujna 1939. – *Hrvatski dnevnik* javlja da je 3. rujna u prostorijama Hrvatskog doma u Rumi održan sastanak delegata svih kotarskih i mjesnih organizacija Hrvatske seljačke stranke iz istočne Slavonije (Srijema), i to s područja koje nije pripalo Banovini Hrvatskoj. Ovom su sastanku prisustvovala organizacije HSS-a iz Rume, Srijemske Mitrovice, Vrdnika, Iriga, Srijemske Kamenice, Petrovaradina, Srijemskih Karlovaca, Maradika, Stare Pazove, Novih Banovaca i Slankamena. Ispričale su se organizacije iz Zemuna, Golubinaca i još nekih mjesta u Srijemu. Poslije debate, donesena je »Rezolucija Hrvata iz istočnog Srijema«. Od viđenijih ličnosti bili su prisutni **Marko Lemešić** (Ruma), **Andrija Karčić** (Ruma), **Pavle Mladineo** (Petrovaradin), **Adam Šverer** (Stara Pazova), msgr. **Franjo Rački** (Srijemska Mitrovica), **Ivan Jelašić** (Petrovaradin), **Blaž Krčelić** (Novi Slankamen) i drugi.

11. rujna 1939. – *Hrvatski dnevnik* javlja da je u Subotici 10. rujna pred 4.000 gledatelja odigrana utakmica između *Građanskog* i *Bačke*, koja je završena 6:0 u korist *Građanskog*. Nakon igre pošli su svi igrači u Hrvatski dom (Harambašićeva 4), gdje im je priređen svečani banket.

11. rujna 1930. – *Hrvatska straža* javlja da je na Malu Gospu u dvorištu župne crkve u Srijemskoj Mitrovici priređena izložba katoličkog tiska. Bile su izložene knjige, novine, časopisi, molitvenici i razne publikacije, i to ne samo na hrvatskom već i na njemačkome jeziku.

Jelena J. Dimitrijević, *Sedam mora i tri okeana: Putem oko sveta, Laguna, 2016.*

Hrabrost je slijediti svoj osobni put

Jelena J. Dimitrijević (1862. – 1945.) srpska je književnica i svjetska putnica. Najpoznatija njezina djela su *Pisma iz Niša*: o haremima, *Pisma iz Soluna*, roman *Nove*, te putopisi *Novi svet* ili *U Americi godinu dana* i *Sedam mora i tri okeana: Putem oko sveta*. Njezina književna zaostavština čuva se danas u Narodnoj biblioteci Srbije. Njezina dva posljednja putopisa doživjela su svoja reizdanja u nakladi *Lagune*. Kako navodi **Biljana Dojčinović** u predgovoru djela *Sedam mora i tri okeana: Putem oko sveta*, »smrt Jelene Dimitrijević je označila i trenutak kada je njeno delo počelo da pada u zaborav«. Autorica ovoga predgovora razloge ovakvoga odnosa prema djelu Jelene J. Dimitrijević vidi u njezinu društvenu podrijetlu te temama kojima se bavila. Putujući svijetom, ona je opisivala ono što vidi i doživi, a često je bila gošća različitih žena pripadnica srednje ili više klase. Dojčinović smatra kako je »takva reduktivnost socijalističkog pogleda na književni opus Jelene Dimitrijević učinila da se prava snaga njene političke

svesnosti, o književnom talentu da i ne govorimo, jednostavno previde« (prema: Biljana Dojčinović, *Viloslovka putem oko sveta*).

Nakon davanja kraćega uvida u razloge zbog kojih je ova vrsta književnica ostala na marginama interesiranja, kako stručne javnosti tako i šire čitateljske publike, želimo skrenuti pozornost na ono što i današnjeg čitatelja može privući njezinu djelu. Opredijelivši se za putopis *Sedam mora i tri okeana: Putem oko sveta* razmislit ćemo kako je bilo putovati 1926. godine tako daleko: u Egipat, Palestinu, Siriju, Libanon, i to jednoj ženi – samoj! Shvatajući i sama kako okolina gleda na njezine pustolovine, ona nastoji podcrtati kako je važno ne iznevjeriti sebe i svoje najdublje težnje te oštro kritizira one koji neblagonaklono gledaju na njezino putovanje, osobito one koji ne nalaze razumijevanje za ženu koja želi putovati kako bi vidjela svijet. Govoreći o razlozima svojega putovanja Jelena J. Dimitrijević u gotovo pjesničkome zanosu piše:

»Videlo! Svetlost! Sunce! I meni se učini malo sunca u sunčanoj Španiji, u njejoj Andaluziji koja sva gori u suncu, nego evo polazim u Misir, da tamo tražim misirsko sunce. (...) I ja sam po-

čela tvrdo verovati da se za Misir krećem samo radi sunca, izbegavajući da otvorim svoju putnu ispravu, dobivenu pre nesreće koja me iznenada htjede zadesiti, i da u njoj pročitam one silne tuđe zemlje kojima na čelu stoji Egipat. Kao da mi ovo nije bilo u svesti i živelo u srcu – godinama!«.

Pišući o svojim putovanjima J. Dimitrijević ne bilježi samo osobne dojmove o ljudima koje je susrela i mjestima koje je posjetila. Ona gradi pred čitateljem razgranate svjetove svakodnevnih navika ljudi, opisuje njihove običaje i način života te nastoji razumjeti i ono što se nekome s drugoga kraja svijeta može učiniti nerazumljivim. Posjedu je istančan osjećaj za prepoznavanje i razumijevanje Drugog. Dojmljivi su njezini opširni opisi načina života pojedinih grupa ili staleža u nekoj zemlji, često sagledani kroz položaj žene u nekome društvu. Veoma vješto, sigurno i nadasve umjetnički uspješno, ova hrabra putnica i putopisac promatra žene kao izdvojene osobnosti, ali i još važnije, u okviru obitelji ili širega kolektiva. Spret-

no i sa stavom uspoređuje različite civilizacijske dosege u Egiptu, Americi ili Turskoj. Vladajući saznanjima i neposrednim dojmovima proživljenim na putovanjima, ona umije postaviti pred čitatelja određenu društvenu pojavu promotrenu u kontekstu napretka društva na civilizacijskoj ljestvici. Suosjećajući s onima koji su potlačeni ili siromašni, ona nastoji uvidjeti brojne procese koji su doveli do zatečenoga stanja. Uz svoje interesantne suputnice, najčešće Engleskinje ili Amerikanke, čije portrete živo oslikava, Jelena Dimitrijević obilazi piramide, ulazi u grobnice faraona, plovi Nilom, a potom odlazi i u Jeruzalem, gdje putopisnim bilješkama i impresijama dodaje iskrenu kontemplativnu notu. Jelena Dimitrijević u svojim putopisima utjelovljuje zahtjeve za prožimanjem dvaju pomalo zaboravljenih načela – *Vita Activa* i *Vita Contemplativa*, zadajući tako i suvremenome čitatelju zadatak promišljanja vlastitih stavova i želja. Svojim putopisima ona unosi dah svježine u ovaj žanr, te dovodi u putopisnu prozu i lirske elemente. Putopis Jelene Dimitrijević, svjetske putnice i strastvene spisateljice, putovanje je na koje se vrijedi otisnuti.

K. Dulić-Ševčić

Pouzdajmo se u volju za životom i u Boga

za oprostjenje njihovih grijeha i za ublažavanje njihovih kazni koje moraju istrpjeti čistilišnim mukama zbog ravnodušnosti, zbog neimanja vremena ovdje na zemlji, svoj život uobličiti Isusu. Na ovu devetu obljetnicu, kada su nam se ispričali i pomoćni biskup Đakovačko-osječke nadbiskupije mons. **Ivan Ćurić** i naš srijemski biskup zbog nemogućnosti dolaska zbog pandemije koronavirusa, vjerujemo da će ova naša molitva i ovaj naš duhovni zanos biti krik i vapaj pred prijestolje svemogućeg Boga da se smiluje, da pomogne ljudskom rodu, da nakon ovog iskustva, ovog ropstva, ovog ludila, shvatimo koliko je blaženo stanje biti bez virusa, bez bolesti i biti u miru s Bogom. Samo osobe u miru s Bogom imaju pravo tražiti od Boga pomoć«, kazao je u svom obraćanju vjernicima župnik Bošnjaković i poručio: »Nama danas u ovom vremenu bombardiranosti brojnim vijestima sve više raste zabrinutost. Trudimo se da se ne povedemo za strujanjem vijesti kako i mi ne bismo postali zlobni i pakosni. Isus hoće da budemo raspoloženi za sutradan, ali prvo danas. Tražiti Kraljevstvo nebesko i pravednost Božju, a to znači strpljivo podnositi nepravdu ovozemaljsku da bi

U povodu obilježavanja IX. obljetnice od proglašenja hodočasničkoga mjesta Blažene Djevice Marije, pomoćnice kršćana i obraćenja duša u čistilištu, 2. rujna održano je misno slavlje u istoimenoj crkvi u Moroviću. Euharistijsko slavlje predvodio je župnik domaćin vlč. **Nikica Bošnjaković** u koncelecijaciji s vlč. **Ivicom Živkovićem** župnikom u Hrtkovcima, Nikincima i Platičevu i grkokatoličkim svećenikom u Berkasovu **Vladimirom Edelinskim**.

Obratite se, vjerujte

Crkva Blažene Djevice Marije u Moroviću potječe iz XII. stoljeća kao hodočasničko mjesto Velikoj Gospi. Blažena Djevica Marija, vlastitim odazivom Božje riječi, primjer je i uzor obraćenja. Ona je majka koja zagovara putničku i crpeću crkvu i raduje se s onom proslavljenom u nebu. Srijemski biskup mons. **Đuro Gašparović** 2. rujna 2011. godine proglasio je ovu crkvu i preimenovao u hodočasničko mjesto Blažene Djevice Marije, pomoćnice kršćana i obraćenja duša u čistilištu, koja nas poziva u pomoć našim pokojnima, kroz vlastito obraćenje »čistilište na zemlji« i posvećenje u nasljedovanju Gospodina Isusa.

»Na ovom svetom mjestu se već devet godina molimo najprije za svoje osobno obraćenje i kršćansko posvećenje onako kako zahtijeva naš Gospodin Isus. To je: Obratite se, vjerujte evanđelju, jer približilo se Kraljevstvo Božje. A onda svjesni da su naši preci također bili pozivani cijeli život posvećivati se u vršenju volje Božje i svjesni da su padali na tom putu i podizali se. Mi ovdje vapimo i

vršio pravednost Božju. Uz pomoć Blažene Djevice Marije pouzdajmo se u volju za životom, u radost, u osmijeh, u optimizam i silno pouzdanje u Boga.«

Dan vjere i obraćenje

Svakog drugog u mjesecu, na ovo mjesto hodočaste vjernici iz srijemskih župa i župa u Hrvatskoj, na hodočasnički dan vjere, molitve i obraćenja vlastitoga života.

»Volim ovdje doći i svojim prisustvom pružiti vjersku i moralnu podršku Hrvatima u Srijemu koji su ostali živjeti ovdje. U Hrvatskoj ima dosta svetišta i ove godine sam ih sve obišao. Kod nas postoji Marijanski zavjet za domovinu koji povezuje marijanska svetišta.

Želja mi je povezati svetište u Moroviću u tu rutu svetišta, jer smo svi mi jedno», kaže hodočasnik **Zoran Mihalj** iz Soljana u Hrvatskoj.

»Svake godine dolazim u Morović i žao mi je što nas je svake godine sve manje«, kaže **Miša Markuš** iz Hrtkovaca dodajući: »Dolazim ovdje odmoriti dušu. Želja mi je da nas iduće godine, kada ovo svetište bude slavilo desetu obljetnicu, bude mnogo više. Žalosno je što danas u katoličkim crkvama u Srijemu ima jako malo Hrvata. Ljudi neće doći, jer se još uvijek boje. A osobno se u Moroviću uvijek ugodno osjećam i svaki put ponesem lijepe dojmove.«

Na misnom slavlju u povodu obilježavanja devete obljetnice hodočasničkoga svetišta, uz poštovanje svih epidemioloških mjera od širenja zaraze, prisustvovali su vjernici iz šidskih župa i filijala i vjernici iz Hrtkovaca, Nikinaca i Platičeva. Zbog ograničenog kretanja preko graničnog prijelaza došao je samo jedan vjernik iz susjedne Hrvatske.

S. D.

U susret blagdanima

12. rujna – Ime Marijino
13. rujna – Ivan Zlatousti
14. rujna – Uzvišenje sv. Križa
15. rujna – Gospa Žalosna
21. rujna – Matej apostol i evanđelist
26. rujna – Kuzma i Damjan
27. rujna – Vinko Paulski
28. rujna – Vjenceslav
29. rujna – Mihael, Gabriel i Rafael, arkanđeli

Odgođen HosanaFest

Festival hrvatskih duhovnih pjesama *HosanaFest* u Subotici, koji je pod geslom *Ima smisla...* trebao biti održan 20. rujna, odgađa se do daljnjeg zbog epidemiološke situacije. Novi datum održavanja bit će naknadno objavljen, a članovi Organizacijskog odbora pozivaju sve ljubitelje duhovne glazbe da mole za prestanak pandemije u svijetu.

Ž. V.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Lekcija o praštanju

Tko god je bio povrijeđen zna koliko je teško oprostiti. Često ni ne želimo praštati, jer smatramo da onaj drugi to nije zaslužio. Što god mi mislili, Isus nam u evanđelju dvadeset i četvrte nedjelje kroz godinu poručuje da nema druge opcije, osim praštanja (usp. Mt 18, 21-35). U narodu uvriježena izreka: »Kršćanski je praštati!« dobiva svoje tumačenje upravo ovonedjeljnim evanđeljem.

Koliko puta oprostiti?

Ljudi se lako mogu poistovjetiti s Petrom koji se pita koliko puta treba nekome oprostiti, jer znamo koliko je teško praštati, a još teže za oprost moliti. Čovjeku je nekako bliži osvetnički pristup: oko za oko, zub za zub. Smatramo kako je pošteno uzvratiti drugome istom mjerom. Međutim, tu se javlja problem »mjere«, koju je nekada teško procijeniti. Kada počnemo vraćati, u opasnosti smo da nas negativni osjećaji ponesu, pa uzvratimo mnogo više nego što smo primili. U starozavjetno vrijeme vladao je takav zakon, pa ljudi zbog njega nisu postali bolji. Isus takav zakon odbacuje i traži potpuno drugačije postupanje. Uzvratiti istom mjerom za njega nije opcija. On ne govori o pravu i pravednosti nego o ljubavi i praštanju. Čak jednom prilikom kaže, ako te netko udari po jednom obrazu, treba mu okrenuti i drugi. To je jedini način da se izađe iz kruga zla u koji uvlači osveta.

Petru je bilo jasno da je potrebno praštati, ali nije razumio koja je prava mjera praštanja. Vjerojatno ga je mučilo, kao i mnoge od nas, nećemo li drugome, ako stalno opraštamo, poručiti da može uvijek prema nama biti loš. Zato je želio znati točan broj prilika koje trebamo nekome pružiti: »Gospodine, koliko puta da oprostim bratu svomu ako se ogriješi o mene? Do sedam puta?« (Mt 18,21). Isusov odgovor: »Ne kažem ti do sedam puta, nego do sedamdeset puta sedam« (Mt 18,22) ne znači konkretan broj, nego bezgranično, odnosno uvijek. Isus ovim odgovorom urušava svaku ljudsku logiku glede praštanja. On želi da praštamo bezgranično i bezuvjetno. To je pravi izazov za čovjeka, osobito kada mu netko nanese veliku nepravdu. To je i borba protiv samoga sebe, protiv svoga poriva da uzvratimo, da se osvetimo, da istjerujemo pravdu. Većina nevolja i zla na ovome svijetu

potekla je upravo iz te želje za zadovoljavanjem pravde i osvećivanjem. Isus želi od nas da mijenjamo svijet, dakle da praštamo uvijek i sve. Možda ćemo tako zaraditi epitet slabića, možda će nas to degradirati na nekim društvenim ljestvicama, ali to je jedino ispravno, to je jedina pravda koju Isus želi od nas, ljubav i praštanje. Zato je potrebno mnogo snage i mnogo vjere, stoga i mnogo molitve, jer što smo bliže Bogu više smo u stanju oprostiti, pa čak i okrenuti drugi obraz da i po njemu dobijemo. Možemo slobodno reći da se veličina naše vjere ogleda upravo u našoj spremnosti na praštanje, jer tko je od Boga daleko, taj nema snage podnositi nepravdu i ljubiti svoga neprijatelja. Snagu za takve stvari, u ljudskim očima besmislene i nemoguće, može dati samo Bog onome koji mu se utječe.

Praštam li svome dužniku?

Zašto trebamo opraštati Isus govori u vidu prispodobе. U prispodobі on uspoređuje dužnika koji je kralju dugovao deset tisuća talenata s njegovim prijateljem koji je njemu dugovao sto denara. Razlika u dugovanju je ogromna, kako bi se istaknula veličina kraljeve dobrote koji je svome dužniku oprostio taj veliki dug, ali naglašena je istovremeno slugina uskogrudnost, jer iako je kralj njemu oprostio jako puno, on svome prijatelju nije htio oprostiti malo. U prispodobі je kralj zapravo Bog. Dug koji on oprašta ljudima neizmјerno je velik, jer težina uvrede ovisi o dostojanstvu uvrijeđenog. Isus ostavlja svoje slušatelje da se sami prepoznaju u prispodobі i donesu zaključke.

I mi smo često uskogrudni i teško praštamo, zaboravljajući kakvi smo i mi sami te koliko Bog oprašta nama. Da nam Bog oprašta to nam je normalno, da nam ljudi opraštaju to očekujemo, ali kad sami trebamo oprostiti ne želimo ispasti slabići, smatramo da smo uvrijeđeni toliko da druga osoba ni ne zasluži oprost, a ako oprostim dat ćemo povoda da se prema meni i dalje loše postupa. To je pogrešan smjer razmišljanja. Trebamo misliti koliko je Bog s ljudima strpljiv i milosrdan, pa trebamo i mi nastojati praštati drugima. Ako tako budemo činili, uvijek ćemo osjećati mir u srcu i možemo biti sigurni da smo na dobrom putu koji vodi u nebo.

Kako ljubiti neprijatelje?

Kako u mladosti leži žig života, govori mini duhovna obnova, koja je održana 5. rujna na Marijanskom svetištu Bunarić. Program je počeo svetom misom u 9,30 sati koju je predvodio upravitelj svetišta vlč. dr. **Marinko Stantić**. Naglasak propovijedi bio je na važnosti svetaca u suvremenom životu, a to je usporedio s anegdotom iz života sv. Majke Tereze. Tridesetak mladih okupilo se na Bunariću uz poštivanje svih mjera prevencije i suzbijanja širenja virusa covid-19. Kruna duhovnog programa bila je *lectio divina*, koja predstavlja određeni vid meditacije kroz odabrano evanđelje. Mladi su se podijelili u tri skupine koje su predvodili svećenici, a rad je obuhvaćao tišinu, meditaciju, razgovor... Tema (kao i evanđelje) je bila svevremena i govorila je o tome kako ljubiti neprijatelje. Svećenici koji su vodili skupine bili su vlč. Marinko Stantić, vlč. **Nebojša Stipić** i fra **Zdenko Gruber**, dok je na raspolaganju za svetu ispovijed bio vlč. **Marko Forgić**.

In memoriam

s. M. Borislava Vita Malagurski
(1933. – 2000.)

Na bikovačkom salašu kraj Subotice 15. travnja 1933. godine rođena je **Vita Malagurski**, koju je Bog odabrao da bude redov-

nica. Odrasla je u brojnoj kršćanskoj obitelji gdje su joj usađena kršćanska načela.

U ranoj mladosti osjetila je gorući plamen duhovnog zvanja. Dolazeći u Suboticu u *didinu* i *majkinu* kuću koja je bila pokraj crkve sv. Jurja susretala se s redovnicama Dominikanskog reda. Donijela je odluku i dobila je majčin blagoslov, budući da je otac već preminuo, i postala je njihova članica. Novicijat je započela u Subotici, nastavila u matici, na Korčuli, a zavjete je polagala 1954. godine. Tako se posvetila Isusu i dobila ime **Borislava**. Redovništvo je nastavila u Korčuli, kasnije u Splitu u samostanu na Škrapama.

Bila je konstantno praćena molitvama svoje majke, braće i sestara. Njeno predanje Zaručniku su još više iskusili kada je došla bliže Subotici, u Tavankut, u župu Srca Isusova.

Milost koju je dobila od Boga i Milosrdnog Isusa davala joj je snage da osobnim primjerom pokaže kako živjeti za Boga, kako se čuva i raste u vjeri. Nesebičnim pomaganjem i odlazeći među mještane privlačila ih je Bogu. Nije se štedjela. Sa svojom malom zajednicom koja je brojila kad dvije kad tri sestre odlazila je pomagati narodu kad su pristizali veliki poslovi na njivama, vinogradima i voćnjacima. Naročito su pomagale brojčano velikim obiteljima, okupljale su brojnu djecu i pripremale ih za sakramente. Posvetila je svoje djelovanje i okupila ministrante. Obnavljanjem seoske crkve rado su prikupljale narodnu nošnju i oblačile djecu i mlade kako bi zahvala Bogu za novi kruh bila dostojanstvenija.

Ne zadugo u svojoj samostanskoj kapeli, koja je bila posvećena Lurdske Gospi, otpočele su devetnice. To je bivalo u veljači

Prednosti prostranog svetišta mladi su iskoristili za sport i druženje. Čula se po koja gitara i pjesma, a onda kada je stiglo najjače sunce, mladi i svećenici su potražili hlad i nastavili program kroz jedan potpuno opušten razgovor, odnosno druženje. Na koncu, omladinci Subotičke biskupije su pokazali entuzijazam, hrabrost i spremnost u teškom vremenu, ali prije svega nadu i vjeru u bolje sutra. Volja za radom nije posustala, dostupnost svećenika isto tako.

V. Peić

bez obzira što je hladno, snijeg i mrak. Na devetnicu je dolazio silan narod i molio i slavio blaženu Djevicu Mariju. Prije odlaska domovima sestre bi okupljeni narod okrijepile toplim čajem. Tako je to bilo pune 24 godine. U to vrijeme je poniklo zvanje kod tri mladca koji su danas svećenici.

Godine 1996. s. Borislava dobiva premeštaj u svoju drugu župu – sveti Juraj. Ponovo počinje službu sakristanke koju je obavljala s puno posvećenosti, kao i sve druge poslove. U sve što je radila unosila je puno ljubavi i zahvaljivala je Bogu za sve što je uradila.

Odmor nije tražila u sobičku samostana već pred svetohraništem ili kod Gospe Lurdske. Tu je nizala molitve na zrcima krunice. Mnogi od nas smo se preporučili u njene molitve, kako bi nas Bog uslišio i odagnao nam ovozemaljske brige.

Godine 2018. počela je popuštati njena fizička snaga. Tu je prestala biti sakristanka. Posljednjih šest mjeseci je bila nemoćna. Bolest i starost su je prikovale za krevet.

Dušu je predala Gospodinu 18. kolovoza 2020. godine, a osobitu zahvalu dugujemo župniku vlč. **Istvánu Palatinusu** koji joj je donosio Isusa u hostiji.

Nadamo se da i sada služi oko slavljenja euharistije i da se moli za nas koje je znala za života. Pokopana je 22. kolovoza, a svetu misu i sprovod je predvodio subotički biskup mons. dr. **Ivan Péntzes** uz asistenciju župnika i brojnih svećenika. Na vječni počinak su je ispratile i sestre drugih zajednica.

Pokoj vječni daruj joj Gospodine i svjetlost vječna svijetlila joj, počivala u miru. Amen.

rodica

RECEPT NA TACNI

Kolač za doručak

Kada bih sada birala svoju profesiju, veliku priliku da uđe u uži izbor dobilo bi zanimanje kuhara. Nivo iznad toga bio bi imati vlastiti restoran koji ni ne zamišljam kao restoran, nego možda neki lokal. Ne znam ni kako bih ga zvala, ali je važno da odiše domaćom atmosferom, kao doma i da nudi fina, domaća jela. Sve zdravo, ukusno, fino kao kad majka sprema za svoje dijete; jedno biće drugom voljenom biću. Kao kada ugađate nekome koga volite. Volim to raditi, ugađati voljenima, a posebno u kuhinji i posebno za doručak, to sam skoro primijetila. Jutro mi je nekako najčistiji dio dana i prekrasno ga je učiniti još ljepšim.

U to ime pripremam, s puno ljubavi, tortu za doručak.

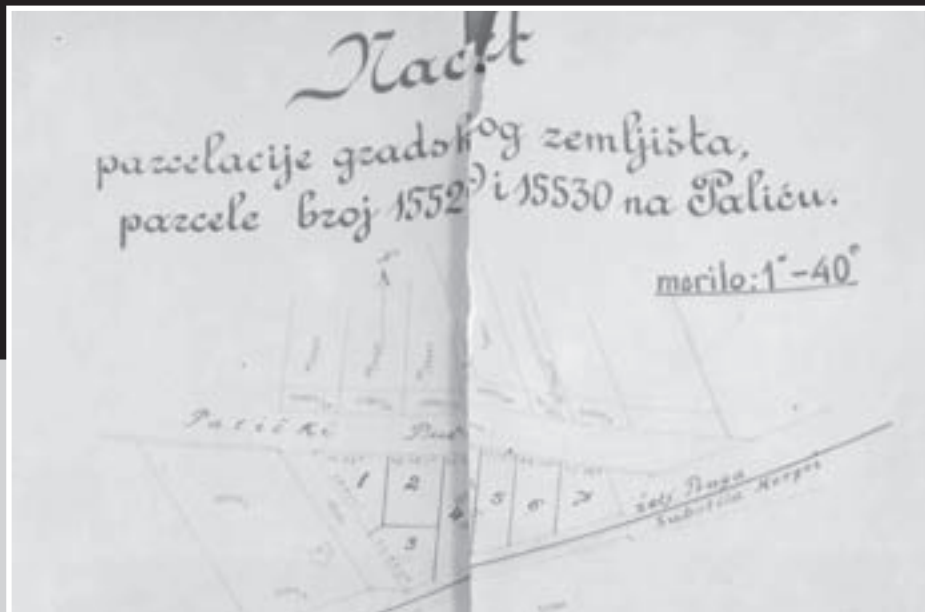
Potrebno: pola kilograma roštilj kobasice / pola luka / jedna i pol šalica sitno sjeckane žute i crvene paprike / 2 šalice brašna / 1 žlica praška za pecivo / 2 žlice masti / četvrtina žličice papra / ravna žličica soli / 1 šalica isjeckanog miješanog sira / 1 šalica isjeckane mozzarele / 1 jaje / tri četvrtine šalice buttermilka / četvrtina šalice kiselog vrhnja. Za umak: četvrtina šalice senfa i četvrtina šalice putera.

Postupak: Pećnicu zagrijati na 180 stupnjeva Celzija, a pleh u kojem će se peći kolač podmazati uljem. U tavi, na srednjoj temperaturi, peći kobasicu dok ne postane braon i miješati tako da se razdvaja meso, do pet minuta. Izvaditi u ciječku da se ocijedi višak masnoće. Tavu vratiti na vatru i dodati ulja po potrebi, staviti luk i papriku i pržiti nekoliko minuta dok luk ne postane staklast. Maknuti tavu s vatre da se luk i paprika ohlade. Za to vrijeme u posudu staviti brašno, prašak za pecivo, mast, papar i sol. Kuhačom umiješati masne i suhe sastojke. Dodati sir i nastaviti miješati. U manjoj zdjeli umutiti jaja, buttermilk i vrhnje. U smjesi s brašnom napraviti udubljenje i u njega uliti umućeno jaje, buttermilk i kiselo vrhnje i dobro promiješati. Dodati kobasicu, luk i papriku i sve zajedno sjediniti. Smjesa treba biti gusta i ljepljiva. Posložiti u pleh za pečenje i peći oko 45 minuta dok sredina ne bude gotova, a korica ne postane zlatno-smeđa. U međuvremenu pomiješati maslac i senf i ostaviti sa strane. Kada je kolač pečen, ostaviti ga nekoliko minuta da se prohladi, pa ga preliti umakom, izrezati i poslužiti.

Važan dodatak: Kada po receptu imam buttermilk koji ne mogu naći u našim trgovinama, radim ga sama miješajući mlijeko s limunovim sokom ili octom i to tako što na jednu šalicu mlijeka sipam jednu žlicu limunovog soka i ostavim desetak minuta na sobnoj temperaturi. Dobar tek!

Gorana Koporan

Drama u palićkom trokutu

Pogled iz ptičje perspektive centra Palića – preciznije i jasnije no sa zemlje – otkriva zanimljiv trokut zemljišta, koji počinje na raskrižju Horgošskog puta i željezničkih tračnica, pa se širi ka centru naselja. U ovom trokutu danas je smješten tržni centar s nizom manjih lokala i jednim većim katnim objektom, građeni prije nekoliko desetljeća za robnu kuću. Tu su još i tri zgrade iz prijašnjih vremena, dijelom stambene.

Prije 96 godina zamisao je bila potpuno drugačija i spletom gotovo nevjerojatnih okolnosti na tako malom prostoru, ona se nije ispunila. Po tom planu danas bi na spomenutom mjestu postojalo sedam ljetnikovaca, uvučenih s uličnog fronta u dvorišta, iza precizno propisanih kovanih metalnih ograda. Poslije svih prepreka i preinaka, ostala je samo jedna takva kuća s prostranim dvorištem, najbliža željezničkoj postaji i prva podignuta po svim tadašnjim uvjetima. Izgradio ju je tadašnji vlasnik parcele **Antun Mamužić**.

Lijep projekt, koji se u narednih petnaestak godina – sudeći po starim spisima – pretvorio u moru, i za grad, i za vlasnike placeva. Započet je 1924. godine, kada je Senatu predložena parcelacija »trokutne površine kod ukrštanja željezničke i tramvajske pruge na Paliću, neupotreblijive za šetalište«, ali »vrlo ugodne za grunt ljetnikovaca«, budući da se nalazi neposredno uz palički put (u to vrijeme između grada i Palića prometovao je tramvaj, rubom spomenute površine). Na mjestu gdje se tad nalazilo »Paličko gradsko klizalište« (što god to značilo), pri tom »u parlogu«, isplanirano je sedam parcela za elitne ljetnikovce koji će krasiti turističko mjesto. Za parcele se licitiralo. Propisana je obveza izgradnje u roku od pet godina. Samo jedan objekt je podignut u tom roku i po svim propisanim uvjetima. U Povijesnom arhivu Subotica (F 47. ak. 1423 Ekonom/941 III) čuva se opsežna dokumentacija o raznim životnim nedaćama s kojima su se kupci susreli tih godina, te ih je sustigla i ekonomska kriza uoči Drugog svjetskog rata. Ona početna zamisao samo je djelomično realizirana, a potom vremenom i potpuno promijenjena.

Sve nas manje ima tu

Umjesto susreta generacije rođene 1955. godine, a u povodu obilježavanja pet desetljeća od tadašnje male mature, zbog aktualne situacije izazvane pandemijom covid-19, umjesto fešte za dugo sjećanje, djeci s fotografije, danas bakama i djedovima, preostaju jedino emotivna prisjećanja i bezbrojne priče o proživljenom tijekom najljepših zajednički provedenih osam godina. Dobro očuvana fotografija, snimljena u proljeće 1964. godine, pohranjena je u starom albumu **Viktora Fehera** iz Sonte. Riječ je o snimljenom 2 a odjeljenju učenika OŠ *Ivan Goran Kovačić* i njihovoj učiteljici **Mirjani Mihajlović**, kasnije udanoj **Vitas**, istodobno i o djeliću priče o Sonti. Početkom rujna ove godine svjedočili smo upisu prvaša u istoj školi. Školovanje je započelo 24 djece, tako da će u tekućoj školskoj godini, prvi put u svojoj bogatoj povijesti, sončanska škola imati svega jedno odjeljenje prvaša. Kako je na fotografiji vidljivo, u odjeljenju 2 a prije više od pola stoljeća bilo je 35 učenika. U generacijama rođenim pedesetih godina prošloga stoljeća svake je godine u četiri odjeljenja upisivano 140 do 150 prvaša. Viktor ovu fotografiju čuva kao najveće blago, a kad god mu se nađe u vidnom polju, s ljubavlju se prisjeća puno ispričanih i neispričanih priča vezanih uz nju. Glasno, iz srca, smije se dogovrštinama otrgnutim od zaborava, djetinje trapavim simpatijama i malim ljubavima, ali, kad mu sjećanja odlutaju na tamniju stranu, zna pustiti i onu tešku, mušku suzu za svakom dušom iz svoje generacije, kroz godine odlutalom prostranstvima onoga svijeta. Na fotografiji je i autor ovih redaka, a sve tuge i radosti generacije dijeli s Viktorom.

»Vidi koliko nas je, samo u jednom odjeljenju. Mene ovdje nema, bio sam kod druge učiteljice, ali podjednako su mi dra-

gi svi iz generacije, iz sva četiri odjeljenja. Teška me tuga uhvati kad se sjetim koliko nas je bilo u prvom razredu, a koliko nas je još ostalo živih. Istina, jedan broj nas je razasut diljem svijeta. Razumljivo, najviše po europskim zemljama. No, ne znam kakvo je to prokletstvo, i na onom svijetu nas ima više nego ih ima iz ikoje generacije u rasponu od pet godina starije, do pet godina mlađe od nas. Ima ih više i nego nas što je ostalo. Rano smo se i počeli osipati. Već u drugom razredu tragično je stradao **Stanko Miloš**. Neka mi ostali pokojnici oprostite, imenom sam naveo samo prvog, vjerojatno mi prostor ne bi dopustio prisjećanje na svakoga. Kao da je tekstopisac **Grašine** pjesme *Sve nas manje ima tu* bio nadahnut sudbinom naše generacije u Sonti. Prošli susret generacije imali smo prije četvrt stoljeća, tada smo ovu pjesmu čuli prvi put. Spontano je postala naša, sama se nametnula za našu himnu. Na njezine riječi bilo je puno suza, i muških i ženskih. U odnosu na današnju mlađariju mi smo skoro svi bili teški emotivci«, u dahu priča Viktor.

Zimus su pokrenute aktivnosti oko okupljanja preostalih iz generacije na obilježavanju pola stoljeća od male mature. No, nije ni to išlo. Pandemija se umiješala kad su organizacijski poslovi bili u punom jeku. Srce je govorilo da će sve to proći, do posljednjeg momenta nada u okupljanje oko kirbaja tinjala je. No, razum je nemilosrdan, nisu pomagale odgode, jedino rješenje bilo je – odustati.

»Ma, gene, ne damo se! Okupit ćemo se dogodine! I bit ćemo jedina generacija koja će obilježiti 51 godinu male mature«, zaključio je priču Viktor.

Ivan Andrašić

Smotra dječjih pjevača i zborova

Mali čuvari glazbene tradicije

Smotra dječjih pjevača i zborova, koja je premijerno prikazana 6. rujna, ostat će zapamćena kao »posebna«. S obzirom na svima poznatu situaciju i učestalo mijenjanje epidemioloških mjera, članovi Hrvatske glazbene udruge *Festival bunjevački pisama* ovogodišnju Smotru, XVI. po redu, održali su – online.

Iako je bila drugačija za gledatelje, Smotra se nije promijenila po svom osnovnom načelu, pa su tako, kao i dosadašnjih godina, na njoj sudjelovali vokalni solisti – učenici osnovne škole, pa i vrtića, a sve izvođače pratio je Dječji tamburaški orkestar HGU *Festival bunjevački pisama* pod ravnanjem prof. **Mire Temunović**.

Smotri su prethodili dani vježbanja, sviranja, proba, te ovoga puta i studijska snimanja kako orkestra tako i solista ponaosob. Ono što su gledatelji imali priliku vidjeti snimljeno je na *Etno-salašu Balažević* u Tavankutu. Bilo je sve to jedno novo iskustvo, kako za

Mijatov (7), Matea Dulić (12), Mila Rukavina (12), Petra Ivković Ivandekić (11), Filip Ivković Ivandekić (10), Lucija Horvacki (14), Matija Ivković Ivandekić (14), Jakov Vukov (9), Iva Molnar (14) i kao duet su nastupili **Marijan Ivanković Radaković**

soliste, tako i za tamburaše.

»Djeca su se pripremala i čekala nastup, te jednostavno nismo mogli dozvoliti da dođemo u situaciju da Smotru ne možemo održati. Naši izvođači limitirani su osnovnom školom, i solisti koji su osmi razred, po našem pravilniku, više ne bi mogli nastupati na Smotri«, kaže dopredsjednik HGU *Festival bunjevački pisama* **Vojislav Temunović**.

Kao vokalni solisti nastupili su: **Emma Ivković (8 godina), Magdalena Kujundžić (6), Katarina Vukadinović (8), Matej Vojnić**

(8) i Marta Vukmanov Šimokov (10). Program su vodila također djeca, a ove godine u ulozi voditelja našli su se **Lana Šarčević (12) i Marijan Rukavina (12)**. I njima je ovo bilo novo iskustvo budući da su i oni kompletnu najavu morali snimiti ranije.

Gledateljima se obratio i predsjednik HGU *Festival bunjevački pisama* prim. dr. **Marko Sente**, koji se zahvalio svim sudionicima koji rade na promicanju kulture i tradicije, te je izrazio želju da se sljedeća Smotra održi u Gradskoj kući, kao i prijašnjih godina u zajedništvu s publikom.

Kako bi Smotra bila potpuna, svi izvođači su na kraju programa zajedno izveli takozvanu himnu, pjesmu **Đule Milodanović Subotica**.

Iako drugačija, ovogodišnja Smotra ima i prednosti - ono što su djeca izdvojila jeste da nisu imali toliku tremu jer su znali da ako netko i pogriješi mogu ponoviti, a drugo što je svima bilo zanimljivo jeste da ovoga puta i oni sami mogu gledati Smotru preko malih ekrana u isto vrijeme kada i drugi. Ovo me možemo dodati i podatak da se ova Smotra može u cijelosti pogledati kad god poželite i to na YouTube kanalu HGU *Festival Bunjevački pisama*. Ako ste kojim slučajem propustili ovogodišnju Smotru, znate što vam je činiti.

Ž. V.

Jesen stiže s aktivnostima**Etnokamp i Oratorij
u akciji**

Ako ljeta i nije bilo onako kako smo željeli, jesen će svakako biti bolja (bar za sada tako izgleda).

Zbog čega? Pa recimo samo toliko – počela je škola, a bit će održan i *Etnokamp*, odnosno *Oratorij*. Odlično, zar ne?

Ako se bojite da ćete sada morati birati između ova dva programa, koja vjerujem da jednako volite, ne brinite. Organizatori su se dogovorili i pripremili programe tako da svi možete sudjelovati i biti radosni. Možda vam se ovo sve čini komplicirano, no ne brinite: *Hrcko* vam donosi pregled najbitnijih informacija za oba programa.

Etnokamp

Ove godine *Etnokamp* bit će održan u nastavcima

Svakoga mjeseca po jedan vikend

Prvi susret: petak, 18. rujna (od 17 do 20 sati), i subota, 19. rujna (od 10 do 17 sati)

Gdje? – u domu DSHV-a

Uzrast: od 4. do 8. razreda osnovne škole

Cijena: – besplatno

Sljedeći susreti: vikend tijekom listopada, studenoga i prosinca

Uzrast: – uvijek za drugi

Prijave putem društvenih mreža i telefona: 069/10-17-090

Broj sudionika: 30

Oratorij

Ispraćaj ljeta

Prvi susret: petak, 18. rujna (od 17 do 20 sati), i subota, 19. rujna (od 10 do 17 sati)

Uzrast: od 1. do 3. razreda osnovne škole

Drugi susret: petak, 25. rujna (od 17 do 20 sati), i subota, 26. rujna (od 10 do 17 sati)

Uzrast: od 4. do 6. razreda osnovne škole

Cijena: – besplatno

Gdje? – u župi sv. Roka

Treći susret: tijekom listopada

Uzrast: od 7. do 8. razreda osnovne škole

Prijave putem društvenih mreža i telefona: 064/46-54-747

Broj sudionika: 30

B. I.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Nikolina Kolar**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Matko Vuković*, Subotica – 3. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: idem na folklor i sviram tamburicu

VOLIM: tatu

NE VOLIM: loše ljude

U SLOBODNO VRIJEME: igram se s prijateljima

NAJ PREDMET: matematika

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: liječnica

Too optika

DR. TOOTH

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Povoljno prodajem uramljene slike svjetskih majstora. Informacije na mobitel: 062-868-79-64.

Prodajem strug. Informacije na mobitel: 063-890-42-95.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodajem salaš na Mirgeškom putu, 4 km od grada, nova gradnja, sve od čvrstog materijala, trofazna struja, bunar 50 m, dvije kupaonice, tri štale, svinjci, dvije garaže. Tel.: 064 247-09-49.

Primam u radni odnos zubnog tehničara s iskustvom u Županji, R. Hrvatska. Smještaj osiguran. Informacije na tel.: 00385-95-366-17-67.

Prodaje se građevinska parcela površine 844 m² za gradnju stambenog objekta, Mali Radanovac, Ulica Heroja Pinkija. Tel.: 063/551-871.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 544-92-20; 064 280-84-32.

Prodaje se kuća u centru sela Golubinci, Šimanovačka 14, na parceli 796 K. O. Golubinci koja s parcelom 797 čini jednu cjelinu – plac u građevinskom području, ukupne površine 25a i 14m². Dragan 063-509-902.

Prodaje se poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063-509-902.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, viran-goši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Dvobrazni plug 14, roleri, bunjevačka ruha, papuče, marama i slično, starinska kolijevka. Tel.: 024/528-682.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Tel.: 064 18-39-591.

Hitno i povoljno prodajem zemlju u Subotici, 1 h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Povoljno prodajem dvosobnu kuću u Mičurinovoj 22, Subotica. Informacije na mobitel: 066-555-49-61.

Prodaju se: dunje, dvije nekorištene perme punjene novim sitnim guščijim perjem i auto Lada Samara '90. (200 eura). Tel.: 024-532570

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormari i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se peč za etažno grijanje na čvrsto gorivo Podvis Knjaževac 30 kw. Tel.: 024 528682.

Tretman suzbijanja odraslih komaraca

Poduzeće *Oris* d.o.o. iz Sombora izvješćuje građane Subotice da će provesti tretman suzbijanja odraslih komaraca sa zemlje u razdoblju od 10. do 18. rujna 2020. godine. Tretman odraslih komaraca sa zemlje izvršit će se u vremenu od 18 do 23 sata, prvog dana u okviru navedenog termina s povoljnim meteorološkim uvjetima, u odsustvu padalina, vjetrova i bez ekstremno visokih temperatura zraka. Tretman iz zraka vršit će se na području sljedećih subotičkih mjesnih zajednica: Centar 1, Centar 2, Centar 3, Prozivka, Bajnat, Duvoda šuma, Palić i Mali Bajmok.

Tretirat će se ULV tehnikom, pripravkom na bazi aktivne tvari deltametrin. Pripravak je toksičan za pčele, pa se mole pčelari da svoje košnice zatvore ili uklone na udaljenost od najmanje 5 km od mjesta tretiranja. Učinak navedenog pripravka traje tri dana. Karte s lokacijama na kojima se obavlja tretman dostupne su na Facebook i internetskoj stranici (www.oris.rs) poduzeća *Oris* d.o.o. Sombor. Telefon za sve dodatne informacije je: 025/515 50 55.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji VAŽI DO 15. 9. 2020.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel.: 024/556-898 ili 555-589.

INTERNET + TELEVIZIJA + TELEFON

Astra Telekom

STANDARD MIX PAKETI

024 555 765

Karadordev put 2, Subotica
www.stratelekom.com

Autor Krstijan Sekulić 22	Naj popularni pjevač, osnivač DP-a	Svjetlosno po teozofima	Naslov knjige Jamesa S.D. Coneya USA	Jedna američka neprofitna udruga	Raum Gewicht	Austrija	Mlakinja, slabić (vojvod.)	Prva žena po Bibliji		Astal	Artificial Intelligence Virtual Artist	Voice of America	Pop pjevačica Andrijana Dabetić
Čitanje zemljovida									Naša rijeka Kurirska služba u Srb				
Institut cerkličanih računovođa Crne Gore						Brend auto guma 1. slovo							
					Srp glumica Skandin. brend namještaja								
Restoran u Mechelanu Mod. brand						1. samogl. Kutztown University		Service Level Agreement Video igra				13. slovo Leg. antički grad	
Čin u Hrvatskoj vojsci							Tona Deutschland		Metar	1. samogl.	20. slovo		Orah (mn.)
Lunar Laser Ranging				Naslov pjesme Miroslava Škore							Romania Bolivia		
Naslov ž. ime Italija				Kalij Fluidna svjetlost (mn.)		Virtualni umjetnički muzej	15. slovo Glumica Rina		Očevi	Jedan četinar Pomajka			
					Pjesma MŠ Botulinum Toxin								
Žensko ime Posljednje slovo		Grad na sjev. Bačke Promjena na kodi									Prvak Grad u Hrvatskoj		
Vladarska dinastija u Bosni 1250-1463.												3. samogl. Riječni otok, sprud	
Odmazda, uprnik							Sedmo slovo		Pjevačica Dvornik United States				Konj (pjesn.)
Biv. eng. nogometaš Gevin Fecainved				Kisik Amper		Prvo slovo	Lichtenstein	Zbir, doulinik, špijun					
Kratica za kiruršku operaciju			Brend kem. proizvoda					Obogaljen, invalid, čopar					

VODORAVNO: MAPIRANJE, SAVA, ISRCG, OVATION, ARTOA, ANJA KOVAČ, ORSAY, A, SLA, I, SATNIK, T, T, LLR, SUDE MI, RO, ANA, K, K, BOR, IVONA, VILLO MOJA, Š, SUBOTICA, AS, KOTROMANICI, I, OSVETA, G, ELA, RIO, O, UHODA, OP, AXAL, SAKAT
OKOMITO: A, MIROSLAV ŠKORO, ASTRALNO, OSIP, PROSTORANSTVO, ICAAN, AURE, A, RG, YISK, BOTOX, A, A, KU, VOMA, A, NJONJA, D, ITA, L, EVA, TEKLING, AKS, M, OCI, US, STOL, I, MAČEHA, AIVA, BO, ILOK, VOA, TROJA, ADA, ANČI, ORASI, AT

RJEŠENJE:

Nogomet Srpska liga Vojvodina

Mudrom igrom do cijeloga plijena

STARI BANOVCi – Na gostovanju u Starim Banovcima nogometaši *Bačke 1901* zabilježili su pobjedu protiv *Dunava* rezultatom 1:2 (0:1). Gosti su već u 3. minuti došli u prednost eurozgoditkom **Radmanovića** iz slobodnjaka. Prvo poluvrijeme proteklo je u nastojanju domaćina da poravna, a Subotičani su prijetili iz opasnih kontri. U nastavku domaćin pojačava tempo i propušta nekoliko zrelih prigoda, što u 54. minuti pogotkom kažnjava **Šljivančanin**. I pored velikog truda, nogometaši *Dunava* su uspjeli jedino umanjiti poraz pogotkom iz penala u 90. minuti. U narednom kolu *Bačka 1901* će ugostiti ekipu *Sloge* iz Čonoplje.

Bod s novim trenerom

ČONOPLJA – Predvođena novim trenerom **Slobodanom Jakanovićem** *Sloga* je u Čonoplji u 5. kolu rezultatom 0:0 podijelila bodove s ekipom OFK *Vrška*. Istina, Čonopljanci su prekinuli niz poraza, ali su i dalje bez pobjede. Bila je ovo treća podjela bodova, prva s novim trenerom, isključenim u 82. minuti zbog žestokih prosvjeda na jednu spornu sudačku odluku. Samo nekoliko minuta kasnije isključen je i trener gostiju iz istog razloga. Utakmica je bila više borbena nego lijepa za oko. Oba rivala imala su svoje vrlo ozbiljne prigode, međutim, vratari su bili sigurni, a i napadači neprecizni. U narednom kolu *Sloga* će gostovati u Subotici, kod ekipe *Bačka 1901*.

Bez bodova u derbiju

NOVI SAD – Na gostovanju u Novom Sadu, u novom derbiju kola, nogometaši *Radničkog 1912* poraženi su s minimalnih 0:1 (0:0) od ekipe *Mladosti* GAT. U srazu dva aspiranta na najviši plasman s(p)retniji su bili domaćini. Somborci su od početka umješno čuvali vlastita vrata, ali i stvarali opasne prigode iz brzih kontri. U nastavku domaćini pojačavaju tempo, bacivši sve karte na napad. Stvorili su nekoliko vrlo izglednih prigoda, a kad je već sve nagovještavalo podjelu bodova, domaćini su, nakon jednoga od brojnih kornera, u 90. minuti zatresli mrežu **Ićitovića** za veliko slavlje i pobjedu u derbiju. U narednom kolu Somborci će ugostiti susjeda na ljestvici, ekipu *Feniks 1995*.

Vojvođanska liga Sjever

Dvije vezane pobjede

SRBOBRAN, SOMBOR – Na gostovanju u Srbobranu, kod istoimene ekipe, somborski *Radnički* je u izvanrednom kolu pobijedio rezultatom 1:2 (1:0). Gosti su bolje otvorili susret, a nakon stopostotne prigode i promašaja **Žeželja** domaći su već u narednom napadu, u 23. minuti, došli u prednost. Somborci su zaigrali još ofenzivnije, do poluvremena stvorili tri ozbiljne prigode, ali ih nisu uspjeli realizirati. U nastavku domaćini padaju u igri, što su gosti umješno kaznili. Nakon prekršaja nad **Lučićem** u kaznenom prostoru Srbo-

brana **Ožegović** je u 70. minuti realizirao penal za poravnanje. Za potpuni preokret pet minuta kasnije mrežu domaćina zatresao je **Knežević**. U 5. kolu *Radnički* je pokazao zavidnu efikasnost i rezultatom 5:2 (2:0) svladao ekipu *Obilića* iz Novog Kneževca. Somborci su odlično otvorili igru i u 10. minuti **Žeželj** pogađa desni gornji kut gostujućeg vratara. Već u 19. minuti **Krunić** je podvostručio prednost. Gosti su prepolovili prednost domaćina u 57. minuti, no, njihove nade pokopao je **Žeželj** pogocima u 61. i 71. minuti. Četiri minute kasnije gosti su umanjili prednost, a »točku na i« stavio je **Mijović** u 86. minuti. U narednom kolu Somborci će ugostiti ČSK *Pivaru* iz Čelareva.

Strijelci zatajili

CRVENKA, TAVANKUT – U izvanrednom kolu *Tavankut* je propustio prigodu da se iz Crvenke vrati s punim plijenom. U utakmici bez zgoditaka gosti su dominirali, stvarali vrlo ozbiljne prigode, ali je njihove napadače u očaj dovodio igrač utakmice, domaći vratar **Jokić**. O igri domaćina govori podatak da je vratar Tavankučana **Lebović** bio potpuno besposlen. U 5. kolu Tavankučani su ugostili lidera, *Vojvodinu* iz Bačkog Gradišta i zabilježili poraz rezultatom 0:1 (0:0). Igralo se prilično tvrdo i oprezno, oba rivala su se trudila izbjeći poraz. I u takvoj igri stvoreno je nekoliko ozbiljnih prigoda, više pred vratima gostiju, a zahvaljujući nesnažanju napadača mreže se nisu tresle sve do samog finiša. U 85. minuti, nakon odglumljenog pada jednog gostujućeg napadača u kaznenom prostoru domaćina, nesigurni sudac **Strahinja Kovač** dosudio je penal. Gosti su s bijele točke zatresli mrežu Lebovića i učvrstili lidersku poziciju. U narednom kolu *Tavankut* će gostovati u Srbobranu kod istoimene ekipe.

Glatka pobjeda

VRBAS, APATIN – U utakmici izvanrednog kola OFK *Mladost* APA je na gostovanju kod OFK *Vrbasa* rezultatom 0:1 (0:0) osvojila pun plijen. Domaćini su pružili otpor u granicama svojih mogućnosti, a Apatinci su igrali upravo onoliko koliko je bilo potrebno i pogotkom postignutim u prvom poluvremenu zabilježili minimalnu pobjedu. U redovitom, 5. kolu, protiv indisponirane *Crvenke* odigrali su vrlo sigurno i zabilježili čistu pobjedu rezultatom 3:0 (2:0). Apatinci su utakmicu otvorili silovito i protivniku stavili do znanja da ih zanima samo pobjeda. Gosti su čuvali mrežu svim sredstvima, pa je odlični sudac **Dopuđa** opravdano dosudio dva penala za domaće. Realizirali su ih **Bursać** u 20. i **Mitrović** u 36. minuti. Konačni rezultat postavio je **Vukadinović** u 55. minuti, a domaći vratar **Jeličić** ostao je svih 90 minuta neuposlen. U narednom kolu Apatinci će u derbiju gostovati u Bačkom Gradištu, kod lidera *Vojvodine*.

Područna liga Sombor

Vratar najzaslužniji za pobjedu

SOMBOR – Somborski **ŽAK** je u 4. kolu svladao ekipu BSK-a iz Bačkog Brestovca rezultatom 3:1 (1:1). Domaćini su došli u prednost već u 9. minuti pogotkom **Timara**. Svega četiri minute kasnije gosti iz penala poravnavaju i osokoljeni, do poluvremena, igraju znatno angažiranije. Obrana domaćina u nekoliko navrata se našla na teškim kušnjama, no, gostujućim napadačima na

koncu bi se nevjerojatnim intervencijama ispriječio vratar **Kozlina**. U nastavku su domaći strijelci bili konkretniji, pa je **Jovanović** poslao loptu iza leđa gostujućeg vratara u 54. i 74. minuti. Gosti su u finišu meča stvorili još nekoliko vrlo izglednih prigoda, ali je Kozlina za njih ostao nesavladiv. U narednom, izvanrednom kolu, ŽAK će gostovati u Ruskom Krsturu kod ekipe *Rusina*, a potom će dočekati *Tvrđavu* iz Bača.

Bačani odahnuli

BAČ – Nogometaši *Tvrđave* u Baču su dočekali izravnog takmaca u borbi za opstanak u ovom rangu natjecanja, ekipu *Radničkog 1918* iz Ratkova i zabilježili tijesnu pobjedu od 2:1. Utakmica je bila vrlo borbeno, igralo se beskompromisno, a domaćini su ovom pobjedom osvojili bodove dragocjene za mirniji nastavak prvenstva. U narednom, izvanrednom kolu *Tvrđava* će gostovati u Bačkom Brestovcu, kod fenjeraša BSK-a, a u redovitom u Somboru kod ŽAK-a.

Područna liga Subotica

Iz derbija u derbi

NOVI ŽEDNIK – U 4. kolu *Radnički 1905* je na gostovanju u Novom Žedniku poražen od izravnog takmaca u borbi za leadersku poziciju, ekipe *Preporoda*, rezultatom 3:0 (1:0). Prigodu za iskupljenje Bajmačani će imati već u narednom kolu. U novom derbiju, na domaćem travnjaku će dočekati lidera Sentu.

Novi poraz

ADA – U vrlo borbenoj utakmici 4. kola, na gostovanju u Adi kod ekipe AFK, *Đurđin* je zabilježio novi poraz rezultatom 2:1 (1:0). Ovaj poraz ostavio je Đurđinčane u skupini ekipa kojima će u nastavku prvenstva svaki bod biti dragocjen u borbi za opstanak u ovom rangu natjecanja. U narednom kolu, u derbiju začelja, *Đurđin* će ugostiti ekipu *Sutjeske* iz Bačkog Dobrog Polja.

MNL Sombor - Apatin - Kula - Odžaci 1. razred

Monoštorci efikasni

MONOŠTOR – U 3. kolu *Dunav* je na Doli zabilježio uvjerljivu pobjedu rezultatom 4:1 (3:0) protiv starog rivala, *Aleksa Šantića* iz istoimenog mjesta. Mrežu gostujućeg vratara tresli su **Darko Kurjakov**, **Željko Balaž** i u dva navrata **Leon Mrvičin**. U narednom kolu Monoštorci će gostovati kod ekipe OFK *Odžaci* u istoimenom mjestu.

Pobjeda u derbiju

BEREG – U derbiju 3. kola *Dinamo 1923* je na domaćem travnjaku svladao ekipu *Kule* rezultatom 2:1. S nova tri boda Berešci su na najbolji način potvrdili najavu juriša na leadersku poziciju na ljestvici. U narednom kolu *Dinamo 1923* gostovat će u svojstvu favorita u Aleksa Šantiću, kod istoimene ekipe.

MNL Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 2. razred

Uspavani Sončani

SONTA – Na otvorenju nove sezone *Dinamo* je u Sonti poražen od *Graničara* iz Riđice rezultatom 2:3 (1:2). Iako su više vremena imali loptu u nogama, za razliku od vrlo borbenih Riđičana, *modri* su igrali dosta indolentno. Gosti su opasno prijetili iz kontranapada, pa su već u 12. minuti iz penala načeli mrežu vratara **Kuruca**, a osam minuta kasnije i podvostručili prednost. *Dinamovce* je u igru vratio **Duraković** pogotkom iz gužve u 34. minuti. I u nastavku ista igra. Sončani su napadali jalovo, pa je, nakon novog pogotka Riđičana u 56. minuti, **Đanić** uspio samo umanjiti rezultat pogotkom iz penala u 77. minuti. U narednom kolu *Dinamo* će gostovati kod uvijek neugodne *Rastine 1918* u istoimenom mjestu.

Ivan Andrašić

POGLED S TRIBINA

Reprezentacija

Lijepo je živjeti na lovorikama, ali ne može se dugo. Hrvatska nogometna reprezentacija je službeno viceprvak svijeta, no taj se status mora opavdavati kontinuitetom dobrih igara. Osobito protiv jačih momčadi. Subotnji susret protiv Portugala, službenog europskog prvaka, pokazao je trenutačnu sliku izabranika **Zlatka Dalića**. Unatoč činjenici kako izbornik za ovaj susret Lige nacija nije mogao računati na **Luku Modrića** i **Ivana Rakitića**, a **Perišić** je ušao u igru tek u drugom poluvremenu, visoki poraz od 4:1 ozbiljnije zabrinjava. Jer sastav druge reprezentacije svijeta ima u svojim redovima i druge kvalitetne i već poprilično afirmirane nogometaše. Ali...

Sada se vidi što za *vatrene* znači Modrić i kakva je momčad bez njega. Generator ekipe koji unatoč svojim već pomalo poznijim nogometnim godinama (35) još uvijek može puno toga

napraviti. Znaju to jako dobro i u *Realu*. Naravno, doći će i taj dan kada će se najbolji hrvatski nogometaš svih vremena oprostiti od reprezentativnog dresa i Hrvatska će morati dalje, ali baš zbog toga se treba raditi na momčadi koja će nastaviti slijed viceprvaka svijeta. Potencijala ima. Na pretek. **Vlašić**, **Pašalić**, **Brekalo**... Samo im treba dati prostora i vremena. U svojim klubovima su se već pokazali, no u reprezentaciji se još moraju dokazati.

Zadaća izbornika Dalića je upravo pronaći rješenja za budućnost. Za vrijeme kada senatori više ne budu na raspolaganju. Imat će ih za *Euro* sljedeće godine, ali poslije najvjerojatnije više ne.

Stoga su susreti Lige nacija odlična prilika za provjeru. Hrvatski nogomet ima budućnost i još mnogo, mnogo talenata koji će u narednim godinama iskočiti u žižu javnosti. Samo treba biti strpljiv i dobro raditi (rukovoditi) s njima.

Preostali susreti u skupini protiv Francuske i Švedske, kao i uzvrat protiv Portugala, dat će kompletniju sliku aktualnog trenutka, ali i jasniju projekciju stvaranja novih *vatrenih*.

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

XVI. Smotra dječjih pjevača i zborova

Iz Ivković šora

Naćve

Piše: Branko Ivković

Faljnīs, čeljadi. Jeto, uranio kad su pivci počeli kukurikat pa nastavio prija posla kafu, andrak je onaj kad sam se i namrsio na nju, al šta ćeš. Sad ko ne pije kafu, za tog vele da je zaostanut. Došla nika nova čudna vrimenta. Dok sam se tute muvo, očlo i vrime: unuka se već kreće u škulu, pa traži masku. Bože sveti, šta je s ovim svitom? Ta i malo daci nametili tu komediju da se pate. Baš sam i bisan. Sve televizije opet viču korona, pa korona, vako pa nako. A moj se Periša niki dan niki pobolio, nije ni čudo po onoj vrućini. Odneli ga kod doktora, al ajak: ne mož se na lič-nje ni u bolnicu, vele zbog korone. Ja se niki ode sam u sebi pitam: ne smi čovik ni naglas divanit. Pa, jel se kogod stara koliko će svita stradati zato što doktori ne liče druge bole, a po malim mistima kugod što je naše su i pozatvarali ambulante. Jeto, pogodite zbog čeg. Ta zbog korone, otac je prokarto. A dosta sam mudrovo. Sad idem lagano praviti kupatilo. Lipim pločice. Ono staro nam se niko ofucalo, pa me ova moja natantala minjat pa minjat. A ja, ajd šta ćeš? Neću da se divani po šoru da sam kaki zaostanut. Al velim vam nako od srca da mi najdraže bilo kadgod kad sam bio dite i već i deranac, pa se kupali subatom. Lipo se u ketrenac propalilo u katlanku, bio koto samo za taj poso, grijali vodu, naćve bile od kopane topole i nalije bačo vode, lipo se iskupamo svi redom i bili zdravi i veseli. A sad nema dana, velim vam, da mi kogod ne zvoni. El kapa slavina u kupatilu, pa kapa u obektu, pa u kujni... Posto sam već niki ezermešter, čeljadi moja, samo štogod opravljam i nikad kraja. Borme baš i žalim za kadgodašnjim starim čestitim vremenima, pa nek se srdi ko oće. Periša se smije, pa veli: »Jeto, moj Braniša, šta možmo, došla i kod nas demokracija«. Ma koja je ovo demokracija, čeljadi? Kad god upalim televiziju, uvijek jedan te isti divani; onda na drugom kanalu njegov drug jal drugarica ne znam već ni ja, samo se ređaje a borme i malo-malo pa štogod i poskupi, porez su baš fajn odrapili. Vidim na televiziji da je bila i nika opet dodila oni veliki nagreda za dan naše varoši. Nek, lipo je to samo. Triba nać ko je najviše zavridio. Nemojte mislit, Bože sačuvaj, da sam ja zloban. Al kontam kako mož dobit kogod u varoši, a da niko skoro nije ni za tog čovika jal ženu ni čuo. No, sve se kod nas mož, pa i dilenje nagrada. Nemamo se mi šta sekirat, ko što niki dan divani Josu: ta od nas niko nikad nit je kadgod dobio nit će dobit. Nas se samo site kad triba platiti porez, kad nam triba prodat kaku glupost za skupe novce. Što vele: »Lako je paoru nabit rogove, al ga malkoc teže ubedit da mu dobro stoje«. A baš da je tako. Sad, kako gledim, malo otpuštaje kajase, malo je poskočila cina kuruza, dali koju bogovu za ripicu al nemojte se zdravo radovat. Divani tušta nji da će se manit zemlje i josaga, a onda neće bit papice. Ne mogu svi na državne jaslje, fajn su se rasklamale. Doduše, nikad nisu ni bile Bog zna kake, a uvijek samo za odabrane. Ajd, zbogom. Suši mi se lipilo...

Bač Ivin štodir

Samo nek je dice dobro

piše: Ivan Andrašić

Bač Ivina u paorcke peći na dvoru spekla ukiselo gibanicu. Struku makom i struku orasima. Potli ručka Marka prilego i zaspo. Spavo dobra dva sata, digo se, gibanica taman bila najlipša za jist. Naka friška, mekana ko duša, rumena ko obrazi divojački, mami-la zastal. Posidali, bač Ivina prid Marku oma metnila skrajčić makom i skrajčić orasima. »E, drugo moja, kolikogod čeljade imalo novaca, vako štogoda na cilomu svitu ne mož kupit. Znađem da danas mašine u pekarama svašta napravu, al znađem i da nema gibanice ako je reduša ne udane dušu. Gledim ve skrajčiče, u svitu se nigdi ni ne prodaju. Mašina zamisi, mašina isiče, mašina i popakuje, a skrajčiča nigdi. Velu, idu u otpad. A ja bi za njima drečo ko dite za šečerima«, veli Marka i lati se gibanice. Uto naišo i pajtaš Pišta. Bač Ivina i njemu ocikla komadeš orasima i komadeš makom. Dobro se svi privatili, pa se dali u divan. Za gibanicom i katarka dobro išla. Sva tri se sitili koliko ji bilo ka se krenilo u škulu. Bač Iva dono i škatulju punu stari slika. Gledali ji, pa se Marka sitijo staroga pajtaša Stipice. Š njim se vazdan protirivo ko se zna bolje fodbaloivat. A znali obadva. Stipica bijo iz sirotinje neiskazane. »Niko mi reko da rano ošo u Švapcku, pa se cila kuća otripala. Rekli mi i da se oženijo, bijo već priko četrdes. Šta je š njim, više ništa ni nisam čo«, pita Marka. »Bome, pajto, š njim ni ispalo dobro. Oženijo se u četrdesdvi, mladu mu našla tetica. Znala kaka je, al veli, Stipica već zašo u godine ka više ni ne mož izbirat. U dvi godine mlada mu donela na svit dvi cure. Istina, za prvu divanili da i ni njegova, da već bila blagosovita ka se uzeli. Vrime prolazilo, cure se zadivojčile, pa se brzo i pouđavale. Stipica i jedne i druge napravijo velike kuće i još jim metnijo lipi novaca na banku. Njegovu brzo potli toga uvatila teška bola. Brzo se i upokojila. Ka je okajo, tijo se pridat jedne o cura. Ni dobro isapijo, ni ko jedne ni ko druge za njega ni bilo mista. Velu, novaca ima, pa nek ide u dom. Imo on i kuću, novu, veću neg ne što napravijo curama. A sam ni mogo. Šta će drugo, ope bi se ženijo. Vaj put mu mladu našli kumovi. Bila držeća, o mladi godina udovica. Imala i jednu curu. Imala i kućicu, sirotinjcku, al svu u cvitu. Tu živili ona, cura i zet i njevi troj dičice. Mlada se doselila ko njega, a potli nikoga vrimenta, naka lažljiva kaka bila, napujdala ga da njegovu kuću piše njezne cure, a on i ona da se priselu u njeznu. Veli, za nji dvoj i pristalo bit u take, a njegova je za mlađi svit, triba to i održavat. Tako i napravili. Ni prošlo ni godinu dana, mlada ga se zasitila. Novaca na banke bilo sve manje, a ona sve raspusnija. I bisnija. U kuće jim bilo sve više zle volje, sve više teški riči. A otkako se oženijo zovu, cure nisu tile više ni divanit š njim. Na kraj, ka to više ni mogo podnet, digo ruku na se«, veli Pišta i duboko izdane. Ko jedan, latili bukarice katarke i kucnili se. »Nek mu je za dušu!«, reko Marka i izdunijo nabelo. Divan jim više ni išo. Pišta ošo doma, nisu ga ni ispratili.

NARODNE POSLOVICE

- Ne zadržavaj ono što odlazi, ne tjeraj ono što dolazi.
- Ni najbolji sokol neće ništa uloviti ako mu ne daju da uzleti.
- Hvalisanje je početak sramote.

VICEVI, ŠALE...

Stariji čovjek kod liječnika:

- Doktore, jako me boli lijeva noga.
- Ah, to Vam je od starosti!
- Ali doktore, desna je isto godište pa me ne boli.
- Dobar dan! Treba mi jedan tepih za dječju sobu, ali da se ne vidi kada se isprlja.
- Koliko djece imate?
- Sedmero.
- Onda bolje asfaltirajte!

MUDROLIJE

- Budi uvijek spreman da govoriš ono što misliš i podmu-kao čovjek će te izbjegavati.
- Ne povrjeđuju vas ljudi nego vi njima dopuštate da vas povrjeđuju. Tu je velika razlika.
- Velika je snaga u onoga čovjeka koji umije prešutjeti i onda kada ima pravo.

Vremeplov – iz naše arhive

Grgo Piuković, 2006.

**PETAK
11.9.2020.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:11 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:11 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
10:22 Gorski spašavatelji
11:11 Hrvatski leptiri i vretenca, dokumentarni film
12:00 Dnevnik 1
12:27 Diva, telenovela
13:16 Dr. Oz
14:04 Heartland
15:04 Umorstva u Midsomeru
16:33 Bajkovita Hrvatska: Grožnjan - Grad umjetnika
17:00 Vijesti u 17
17:20 Upoznajmo Hrvatsku - zaronite s nama
17:30 turizam.hrt
18:07 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Posljednji samuraj, američki film
22:38 Dnevnik 3
23:14 Revolver, britansko-francuski film
00:59 Milijarde
01:55 Dr. Oz
02:37 Dnevnik 3
03:03 Divlje vode, strmi vrhovi, dokumentarni film
03:47 Gorski spašavatelji
04:32 Heartland
05:14 Skica za portret
05:22 Dnevnik 2
06:04 Diva, telenovela

05:14 Kultura s nogu
05:43 Regionalni dnevnik
06:27 Juhuhu
06:28 Susjedstvo tigrića Daniela, crtana serija
09:57 Mali princ, crtana serija
10:23 H2O: uz malo vode
10:52 Tuljani, tusti huligani, dokumentarni film
11:45 Život za život, američko-arapsko-njemački film
13:28 Tajne kuće Versini, francuski film
15:10 Kulinarstvo naslijeđe Alpa: Riba, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:46 Divlje vode, strmi vrhovi, dokumentarni film

17:34 Istina ili mit: Srčani i moždani udar ne mogu se predviđjeti
17:43 Bitange i princeze
18:17 Šlep šou: Psihomodo pop
19:02 Alvin i vjeverice, crtana serija
19:29 POPROCK.HR
20:05 55. Festival kajkavskih popevki, Krapina 2020. - Popevke zanavek, prijenos
21:59 Neustrašiva, serija
22:50 Vikinzi
23:37 Licem u lice
00:33 Graham Norton i gosti
01:22 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
12.9.2020.**

06:55 Klasika mundi: 7. festival komorne glazbe Musica Maxima u muzeju Mimara
07:55 Odmetnička pravda, američki film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:27 Udbina: Dan hrvatskih mučenika - misa, prijenos
12:00 Dnevnik 1
12:25 Šećuci sa psima, film
13:55 Istrage prometnih nesreća
14:23 Prizma, multinacionalni magazin
15:08 Zapisano u kostima
15:41 Rusija sa Simonom Reeveom
17:00 Vijesti u 17
17:20 Manjinski mozaik
17:40 Lijepom našom: Popovača
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Meta, američko-britanski film
21:40 Loto 7 - izvještaj
21:46 Dnevnik 3
22:21 Greben spašenih, američko-australski film
00:42 Odmetnička pravda, američki film
02:12 Dnevnik 3
02:27 Sport
02:38 Zapisano u kostima
03:08 Manjinski mozaik
03:23 Skica za portret
03:33 turizam.hrt
04:03 Rusija sa Simonom Reeveom
05:03 Prizma
05:48 Dnevnik 2
06:30 Lijepom našom:

Popovača

05:55 Regionalni dnevnik
06:38 Juhuhu
06:39 Susjedstvo tigrića Daniela, crtana serija
09:30 Alvin i vjeverice
09:53 Edo i Medo, crtani film
10:19 EBU drama:
11:05 Kraljica Elizabeta II: Sretna i veličanstvena, dokumentarna serija
11:56 Vrtlarica: Intenzivni vrt - zaštita
12:25 Život u parku
13:16 Lidijina kuhinja
13:47 Auto Market
14:24 Ubojstva u Sandhamnu
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 Stani v Zagorju: Krapina, dokumentarna serija
17:00 Prava ostavština, američki film
18:38 Glazbeni spotovi
19:01 Alvin i vjeverice, crtana serija
19:15 Glazbeni Top20
20:05 Festival kajkavskih popevki, Krapina 2020. - Nove popevke, prijenos
21:59 Preživljavanje u divljini
22:48 Vikinzi
23:42 Licem u lice
00:31 Graham Norton i gosti
01:16 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
13.9.2020.**

08:05 Muškarci više vole plavuše, američki film
09:40 Biblija
09:50 Portret Crkve i mjesta
10:00 Misa, prijenos
11:07 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Split: More
14:00 Nedjeljom u 2
15:02 Henrik i Ana - ljubavni par koji je promijenio povijest, dokumentarni film
15:47 Bajkovita Hrvatska:
16:00 Mir i dobro
17:00 Vijesti u 17
17:40 Lijepom našom: Popovača
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6
20:05 Destinacija: Hrvatska,

emisija o turizmu

20:30 Loto 6 - izvještaj
20:35 Djeca Mediterana
21:30 Mijenjamo svijet: Paragvaj. Otrovana polja
22:30 Dnevnik 3
23:06 Muškarci više vole plavuše, američki film
00:36 Skica za portret
00:43 Nedjeljom u 2
01:38 Dnevnik 3
01:53 Destinacija: Hrvatska, emisija o turizmu
02:18 Jaco, glazbeno-dokumentarni film
04:08 Lijepom našom: Popovača
05:23 Dnevnik 2
06:05 Split: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Susjedstvo tigrića Daniela, crtana serija
08:30 Top-lista DTV-a
09:10 Luka i prijatelji
09:40 Grantchester
10:30 Tko ubija u Brokenwoodu
12:05 Dobar, bolji, najbolji... britanski slastičar
13:10 Prijestolnice slatkog života
13:40 Salome, američki film
15:25 Poldark
16:30 Preživljavanje u divljini
17:20 Duh babe Ilonke, hrvatski film za djecu
19:00 Prljavo kazalište, Šalata, 30.05.2015.
20:05 Bliski susreti treće vrste, američki film
22:20 Katarina Velika - Uzlet
23:15 Vikinzi
00:10 Jaco, glazbeno-dokumentarni film
02:05 Graham Norton i gosti
02:50 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
14.9.2020.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:20 Gorski spašavatelji
11:12 Croatia's Finest - Dhrub Baker: Iz Hrvatske s ljubavlju

- Plitvice/Split/Omiš/Klis
12:00 Dnevnik 1
12:25 Diva, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:00 Heartland
15:05 Umorstva u Midsomeru
16:35 Bajkovita Hrvatska
17:00 Vijesti u 17
17:20 Anne od Zelenih zabata
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Unutrašnjost Australije: Povratak kiše, dokumentarna serija
21:00 Tin...trideset godina putovanja..., dokumentarno-igrana serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:26 Milijarde
00:26 Anne od Zelenih zabata
01:11 Dr. Oz
01:51 Dnevnik 3
02:17 Pogranične rijeke, dokumentarna serija
03:07 Gorski spašavatelji
03:52 Heartland
04:37 Skica za portret
04:45 Croatia's Finest - Dhrub Baker: Iz Hrvatske s ljubavlju - Plitvice/Split/Omiš/Klis
05:10 Dnevnik 2
05:52 Diva, telenovela

05:00 Peti dan
06:00 Riječ i život
06:34 Juhuhu
06:35 Susjedstvo tigrića Daniela, crtana serija
10:01 Mali princ
10:26 H2O: uz malo vode
10:30 Djeca Mediterana
11:25 Bliski susreti treće vrste, američki film
13:40 Family Pictures, film
15:10 Kulinarstvo naslijeđe Alpa, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Pogranične rijeke, dokumentarna serija
18:20 TV Bingo
19:00 POPROCK.HR
19:30 Zagreb: Memorijal Ivan Ivančić - bacanje kugle, prijenos
20:45 Stadion
21:30 Djeca Huang Shija, australsko-kineski film
23:40 Firm, britanski film
01:10 Graham Norton i gosti
01:55 Family Pictures, američki film
03:20 Noćni glazbeni program

UTORAK 15.9.2020.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Gorski spašavatelji
11:12 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
12:00 Dnevnik 1
12:25 Diva, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:00 Kiri
15:05 Umorstva u Midsomeru
16:35 Bajkovita Hrvatska
17:00 Vijesti u 17
17:20 Svjedok optužbe, serija
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 dokumentarni film
21:00 Tin...trideset godina putovanja..., dokumentarno-igrana serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:26 Milijarde
00:26 Svjedok optužbe, serija
01:11 Dr. Oz
01:51 Dnevnik 3
02:17 Pogranične rijeke, dokumentarna serija
03:07 Gorski spašavatelji
03:52 Kiri
04:37 Skica za portret
04:45 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
05:10 Dnevnik 2
05:52 Diva, telenovela

05:00 Izvan formata
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Animirana serija
11:30 Djeca Huang Shija, australsko-kineski film
13:40 Kava i druge ljubavi, američki film
15:10 Kulinarsko naslijeđe Alpa, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Memorijal Borisa Hanžekovića, dokumentarni film
17:35 Zagreb: Hanžekovićev memorijal, prijenos
21:12 Kako postati popularna, američki film
22:57 Wasabi, francusko-japanski film
00:27 POPROCK.HR
01:02 Graham Norton i gosti
01:47 Kava i druge ljubavi, američki film
03:12 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 16.9.2020.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Gorski spašavatelji
11:12 Globalna Hrvatska HTV
12:00 Dnevnik 1
12:25 Diva, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:00 Kiri

15:05 Umorstva u Midsomeru
16:35 Bajkovita Hrvatska
17:00 Vijesti u 17
17:20 Svjedok optužbe, serija
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 dokumentarni film
20:58 Loto 7 - izvještaj
21:00 Tin...trideset godina putovanja..., dokumentarno-igrana serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:26 Milijarde
00:26 Svjedok optužbe, serija
01:11 Dr. Oz
01:51 Dnevnik 3
02:17 Pogranične rijeke, dokumentarna serija
03:07 Gorski spašavatelji
03:52 Kiri
04:37 Skica za portret
04:47 Reprizni program
05:10 Dnevnik 2
05:52 Diva, telenovela

05:20 Što je klasik?
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Animirana serija
10:00 Nadbiskupsko ređenje Ante Jozica, prijenos
13:05 Pozitivno
13:40 La Soif de Vivre, francuski film
15:10 Kulinarsko naslijeđe Alpa, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Pogranične rijeke, dokumentarna serija
17:40 Bitange i princeze
18:20 Šlep šou: Tamara

Obrovac
19:05 Animirana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Raskid
21:00 Double, američko-arapski film
22:45 Ananas ekspres, američki film
00:40 Graham Norton i gosti
01:25 La Soif de Vivre, francuski film
02:50 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 17.9.2020.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Gorski spašavatelji
11:12 Slava i sveti jaki, emisija pučke i predajne kulture
12:00 Dnevnik 1
12:25 Diva, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:00 Kiri
15:05 Umorstva u Midsomeru
16:35 Bajkovita Hrvatska
17:00 Vijesti u 17
17:20 Svjedok optužbe, serija
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6
20:05 Tko želi biti milijunaš?
20:55 Loto 6 - izvještaj
21:00 Tin...trideset godina putovanja..., dokumentarno-igrana serija
22:00 Otvoreno

22:50 Dnevnik 3
23:26 Svjedok optužbe, serija
00:11 Dr. Oz
00:51 Dnevnik 3
01:17 Dinastija Habsburg na Jadranu, dokumentarni film
02:07 Reprizni program
03:02 Gorski spašavatelji
03:47 Kiri
04:32 Slava i sveti jaki, emisija pučke i predajne kulture
05:02 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
05:10 Dnevnik 2
05:52 Diva, telenovela

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Animirana serija
10:00 Igrani program za djecu - strani
11:55 Double, američko-arapski film
13:35 Message, američki film
15:05 Dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Dinastija Habsburg na Jadranu, dokumentarni film
17:40 Bitange i princeze
18:20 Šlep šou: Vatra
19:05 Animirana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Raskid
21:00 Jedne noći u Istanbulu, britanski film
00:25 Licem u lice
01:10 Graham Norton i gosti
01:55 Message, američki film
03:20 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata. Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretna informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati. Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Prekrasna mjesta za život

Stockholm

– Ja mislim da bi ti mogla živjeti u Stockholmu.

Bila sam tko zna gdje u mislima, uljuljana u kanal i sve zelenilo koje na kraj ljeta ima zaista neku posebnu čaroliju.

– Meni kažeš?

– Da, da. Slao sam ti onda fotke njihove knjižnice? Mogla bi tamo raditi. Nije velik grad, a velik je. Sve je lijepo, uređeno i na poseban način mirno.

– Nisam razmišljala o tome. Zapravo, ni ne znam mnogo o Stockholmu. Da, vjerujem da bih mogla živjeti u Švedskoj. Nije ni tako daleko.

– Nije to za zauvijek. Onako malo, ići probati, doživjeti, ostati ili nastaviti.

Grad na 14 otoka

Glavni grad Švedske, sagrađen na 14 otoka, okružen morem i jezerom. Svaki stanovnik posjeduje bicikl, ima vikinški grad, slavi kulturu, dodjeljuje Nobelovu nagradu... Ali, polako...

Početak priče o Stockholmu smješten je u 13. stoljeće u dokumentima koje je potpisao vladar **Birger Jarl**, za kojeg se vjeruje da je sagradio Stockholm kako bi Švedsku zaštitio od napada. Da li zbog toga ili nečeg drugog, ali zanimljiva je činjenica da je Švedska zemlja koja nije ratovala u posljednjih 200 godina i da njezini stanovnici žive dobar i miran život.

Iako ga svi zamišljaju kao ledeni grad, uistinu nije. Klima je tamo umjereno kontinentalna, što znači da su ljetne temperature oko 25 Celzijevih, a zimske oko minus 5 stupnjeva. A što se tiče Celzija, i ova ljestvica je švedskog podrijetla.

Gamla stan ili Stari grad najstariji je dio grada, smješten na tri otoka – glavnom Stadsholmen, te na otocima Riddarholmen i Helgeandsholmen. Na ulazu nalazi se gradska vijećnica Stadshuset, izgrađena u talijanskom renesansnom stilu, a Oscari su organizirani u njeznoj Zlatnoj dvorani. Središte Starog grada pravi je epicentar turista i u njemu su smještene Kraljevska palača,

Kraljevske grobnice i Parlament, ulice su uske i kamene, a renesansne su zgrade obojene u žutu i crvenu boju i prepoznatljiva su značajka grada.

Od turista do stanovnika Stockholma

Turisti također vole otok zelenila i muzeja, Djurgarden. Stockholm je na vrhu popisa po broju muzeja u svijetu. Ima ih preko 70, a većina ih se nalazi na ovom otoku. Od mnogih muzeja koji su ovdje, posebno bi me zanimalo onaj posvećen spisateljici **Astrid Lindgren**, koja je stvorila Pipi Dugu Čarapu, i svi oni koji uživaju u dječjim pričama uživati će u ovom muzeju, vozeći se kroz imaginarne svjetove ove spisateljice. Još jedan vrlo zanimljiv muzej posvećen je bendu ABBA koji potječe iz Stockholma, a smješten je na tri kata i prostire se na površini od 4.000 četvornih metara. Nobelov muzej, muzej Vasa, Skansen, fotografija ili nešto sasvim drugo, ali sigurno je da vam muzeja neće nedostajati i da vam uopće neće biti dosadno.

Kraljevska rezidencija Drottningholm, zajedno sa starim grobljem i najstarijim gradom u Švedskoj – Birkom, uvrštena je na UNESCO-ov popis svjetske baštine, a moram priznati da me posebno privlači Birka – vikinški grad. Smješten na otoku Björkö, izgrađen kao važna trgovačka luka, danas vam pruža priliku da vidite kako je izgledao svakodnevni život grada Vikinga i izvršno je mjesto za izlete.

– Nisam puno pročitala, ali sve ovo što jesam me poziva, i da: mogla bih živjeti u Stockholmu, gradu gdje je osnovno prijevozno sredstvo bicikl, gdje je vožnja brodićem uz prolaze ispod mostova poseban i veoma dostupan ugođaj, gdje je zrak kao i sam grad besprijeckorno čist, a prijevoz i svaki dogovor besprijeckorno precizni.

Tko zna...

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
 Ulica i broj: _____
 Mjesto i zemlja: _____
 Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- * Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
 VOJVOĐANSKA BANKA
 AD MS FIL. SUBOTICA
 IBAN: RS35325960160000218862
 NIU Hrvatska riječ,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
 NIU »Hrvatska riječ«,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II,
 24000 Subotica
 Uplatu izvršiti na broj žiro računa
 325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
 Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
 ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
 +381(24) 66 55 44
 DEŽURSTVO 0-24 SATA

Lijepa lica dobre književnosti!
Nova knjiga u nakladi NIU »Hrvatska riječ«.

Knjiga se može nabaviti u NIU »Hrvatska riječ« po cijeni od 500 dinara.

Lijepa lica dobre književnosti!
Nova knjiga u nakladi NIU »Hrvatska riječ«.

Knjiga se može nabaviti u NIU »Hrvatska riječ« po cijeni od 500 dinara.

Lijepa lica dobre književnosti!
Nova knjiga u nakladi NIU »Hrvatska riječ«.

Knjiga se može nabaviti u NIU »Hrvatska riječ« po cijeni od 350 dinara.

Lijepa lica dobre književnosti!
Nova knjiga u nakladi NIU »Hrvatska riječ«.

Knjiga se može nabaviti u NIU »Hrvatska riječ« po cijeni od 350 dinara.